

T

NOVINKY Z RADNICE

Apríl 2023

Život a kultúra Trnavy Ročník XXXIV číslo 3 nepredajné

Život je najcennejší

V rýchlej dobe plnej podnetov a informácií si celkom prirodzene vytvárame o určitých obdobiach i ľuďoch svoje názory. Sú limitované stupňom nášho poznania a nikdy neobsiahnu úplnú realitu doby či človeka v nej. Tak to bolo napríklad aj s mojím pohľadom na obdobie romantizmu. Presvedčil som sa o tom pri ostatnom divadelnom spracovaní literárneho diela Emily Brontëovej *Búrlivé výšiny*, ktoré okrem stvárnenia autentickej atmosféry knihy rozšírilo aj môj pohľad na dané obdobie. Časom som ho vtesnal do rámca trochu naivnej lásky plnej emócií a vášne. Opätovný vstup do príbehu, či už počúvaním, čítaním alebo divadelným predstavením však odкрýva aj ďalšie roviny a odtiene ľudskej existencie. Ponurost' doby, podmienky krajiny i premotivované snahy vrátiť spravodlivosť do jestvujúcich vzťahov.

No nejde len o pohľad do histórie.

Dobré literárne dielo či jeho spracovanie sú aj zrkadlom súčasnosti. Nie sme síce na výšinách, ale o to v búrlivejšej dobe žijeme. Reálny chlad, ktorý pociťovali obyvatelia Haworthu kvôli prírodnému prostrediu aj vo vlastných obydlíach, sa dnes, žiaľ, dostáva pod kožu aj našim vzájomným vzťahom, rozhovorom či debatám. Hlavne tým mediálnym. O čo viac sa prehlbuje rozdelenie spoločnosti, vulgarizuje diskusia a roznecujú vášne, o to viac je memento *Búrlivých výšin* aktuálne aj v súčasnosti.

Pomsta, nenávisť a delenie ľudí na dobrých a zlých prinášajú kliatbu nielen do literárneho panstva, ale aj do reálneho prostredia, ktoré spoločne zdieľame. Ak naozaj chceme porozumieť ľuďom a dobe, ktorú spoluvytvárame, je dôležité občas zastať, započúvať sa a korigovať vlastné uzavreté poznanie a rýchle usudzovanie. V divadelnom predstavení nám cestu naznačuje pozorne počúvajúci Lockwood, ktorému pestúnka Nella pri štrikovaní odkrýva osudový príbeh lásky a nenávisťi.

Aj my sme každý deň postavení pred mnohé možnosti a rozhodnutia. Necháme sa viesť emocionálnymi podnetmi, ktoré nás nútia urýchlene zaujať postoj, alebo sa dokážeme v zhone aj zastaviť a revidovať nielen videné a počuté, ale i vlastné srdce a myseľ? Tá druhá cesta je pomalšia a bolestivejšia, avšak je bližšia ľudskej existencii i realite.

K múdrosti a porozumeniu života patrí aj skúsenosť, že nie rýchlosť, ale spomalenie umožňuje viac vidieť a chápať, plnšie a autentickejšie žiť, cítiť dotyk harmónie s inými. Stačí pritom tak málo. Zastaviť sa aspoň na chvíľu a vnímať prebúdžajúcu sa prírodu, ktorá nanovo potvrdzuje, že napriek našim sporom je život samotný cennejší než akákoľvek dielčia pravda či predstava o jeho usporiadaní.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Simona Jurčová,

Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 110

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Počítačové spracovanie: Filip Grossmann

Tlač: Ultra print

Puhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

Veronika Majtánová, foto: Petra Vráblová

Prvá mestská záhrada v Trnave hľadá svojich pestovateľov a členov záhradkárskej komunity.....

Život v meste, obzvlášť v bytových domoch, väčšinou ľuďom neumožňuje mať vlastnú záhradu či kvetinový záhon, hoci by to mnohí uvítali. Ideálnym riešením môžu byť komunitné záhrady, ktoré poskytujú možnosť pestovať si vlastné plodiny aj priamo na sídlisku, aktívne vyplniť voľný čas i skrásliť svoje okolie. Prvú komunitnú záhradu zakladá mestská samospráva na Ulici Vladimíra Clementisa. Jej projekt je súčasťou rozsiahlej revitalizácie verejného priestoru pod názvom Agátka.

Záhrada ponúkne záujemcom dvanásť vyšších a osem nižších záhonov, k dispozícii bude prípojka na úžitkovú vodu i dve pitné fontánky. Pestovatelia dostanú aj vlastný kompostér na rastlinný odpad. Záhrada bude oplotená a mimo prevádzkových hodín sa bude zamykať.

Okrem možnosti vypestovať si vlastnú zeleninu, ovocie, bylinky či kvety, poskytnete komunitná záhrada aj priestor na rôzne aktivity. Bude sa tam dať posediť, relaxovať v hojdatej sieti, spraviť si piknik na lavičke za stolom alebo si spraviť pohodlie v zátiší pod stromami.

Nádejní pestovatelia sa mohli prihlásiť do 31. marca 2023 v online dotazníku. Mesto zároveň hľadá aj dobrovoľníka,

ktorý by mal na starosti manažovanie tohto priestoru a komunikoval by potrebné záležitosti s mestom.

Na podrobnejšie otázky záujemcom z tejto lokality odpovedia zástupcovia Mesta Trnavy v utorok 4. apríla o 17.00 h v Dennom centre seniorov na V. Clementisa 51. Na stretnutí si potenciálni pestovatelia a návštevníci komunitnej záhrady participatívnym spôsobom stanovia aj pravidlá využívania spoločného priestoru.

„Komunitná záhrada na Agátke je prioritne určená obyvateľov Ulice Vladimíra Clementisa a blízkeho okolia. V prípade veľkého záujmu budú uprednostnení tí, ktorí bývajú čo najbližšie. Ak to bude kapacita

umožňovať, bude sa dať prihlásiť aj dodatočne na verejnom stretnutí,“ hovorí Petra Vráblová z referátu participácie Mestského úradu v Trnave. ■

Peter Bestvina

História územia, na ktorom v nasledujúcich desaťročiach vyrastie nová trnavská štvrť.....

Mesto Trnava organizuje urbanistickú súťaž, ktorá určí pravidlá rozvoja novej mestskej štvrte. Ide o rozsiahle územie od zeleného pásu na sídlisku Družba až po východný obchvat. Jeho severnú hranicu tvorí Piešťanská cesta, južnú hranicu vyznačuje časť Zavorskej ulice. V juhozápadnom rohu je práve vo výstavbe obytný projekt s názvom Prúdy.

Riešené územie je v územnom pláne mesta Trnavy už desaťročia definované ako rezerva na rozširovanie mesta. Zámer rozširovať mesto týmto smerom siaha až do začiatkov sedemdesiatych rokov minulého storočia. Trnava vtedy zažívala mimoriadny rozvoj priemyslu, čo bolo prirodzene spojené s nárastom počtu obyvateľov. Mesto potrebovalo v priebehu desiat-

tich rokov lokalizovať a postaviť približne 10 000 nových bytov.

■ Rodí sa Hlboká, neskôr známa ako Družba

Na umiestnenie väčšieho počtu bytov bola vhodná len lokalita vo východnej časti mesta pod pracovným názvom Hlboká. Vtedy sa na tom území ťažila zemina a vo viacerých tehelniciach sa vyrábali tehly, dnes tam stojí Družba.

Základy najväčšieho trnavského sídliska položila urbanisticko-architektonická súťaž vypísaná v roku 1970. Súťažné podmienky a smernice pre riešenie, ktoré vypracoval Útvár hlavného architekta mesta, vymedzili zásady organického napojenia na jestvujúce mesto, zachovania panorámy mesta z cesty od Piešťan a maximálneho využitia tvaru terénu. Ďalej určili počet

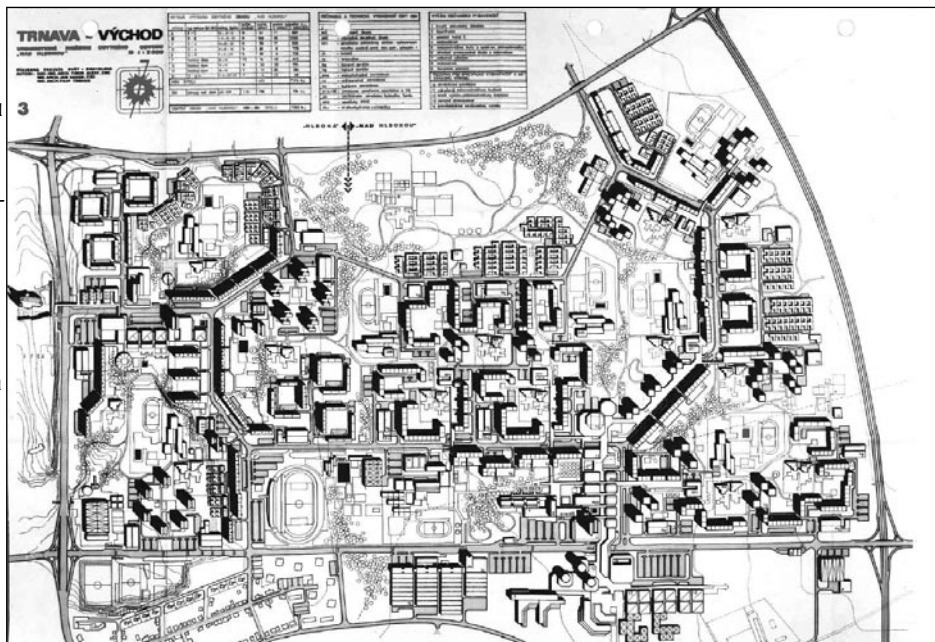
zhruba 4 200 bytov pre približne 15 000 obyvateľov s príslušnou základnou občianskou vybavenosťou a s primeranou rezervou územia na mestskú vybavenosť. V máji 1971 odborná porota hlasovaním určila poradie 31 súťažných návrhov. Najvyššie ocenený bol návrh autorov J. Antala a F. Trnkusa zo stavebnej fakulty SVŠT Bratislava.

Rozmach bol značný. Kým

v roku 1961 žilo v Trnave 37 978 obyvateľov, v roku 1980 ich bolo 60 750. Za 19 rokov narástla Trnava o 22 772 obyvateľov! Pre lepšiu predstavu, ide približne o veľkosť súčasnej Dunajskej Stredy. Pochopiteľne, územné možnosti mesta sa vyčerpali.

■ Nad Hlbokou – oblasť, o ktorú sa mala Trnava ďalej rozširovať

Ďalší rozvoj územia na bytovú výstavbu sa začal pripravovať už počas sedemdesiatych rokov. Územie východným smerom od plánovaného sídliska Družba (vtedy Hlboká) až po východný vonkajší mestský dopravný okruh sa pripravovalo pod pracovným názvom Nad Hlbokou (v niektorých materiáloch sa objavuje i názov Prúdy). Pôvodné plány boli ešte ambicióznejšie než projektovanie budúcej Družby. „Na tejto ploche s rozlohou približne 155 ha sa uvažovalo o umiestnení okolo 7 200 bytov pre 26 000 obyvateľov s komplexnou základnou občianskou a určenou mestskou a nadmestskou vybavenosťou,“

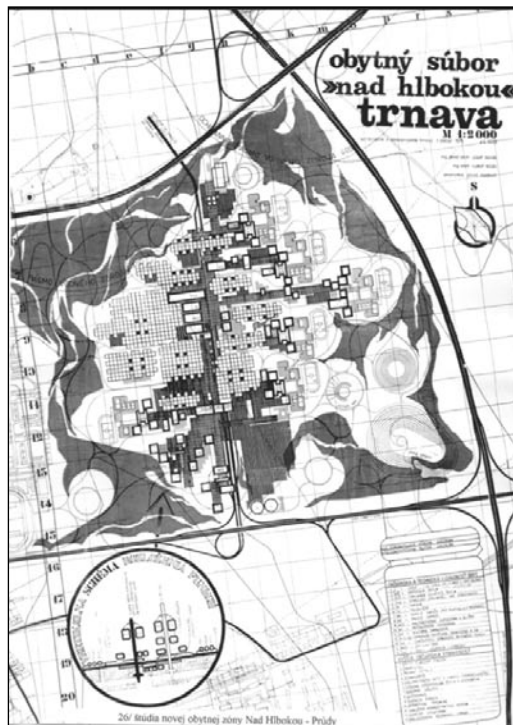

Urbanistická štúdia Hlboká – Družba

priblížil Silvester Korec, ktorý v tej dobe pôsobil ako hlavný architekt mesta Trnava, a okrem toho sa zaoberal otázkami územného plánu mesta.

Predmetné územie má priaznivé podmienky jestvujúcej infraštruktúry – kanalizácia, zásobovanie vodou, elektrinou, teplom, napojením na plynofikáciu a veľmi dobrými nadväznosťami na mestské i nadmestské komunikácie.

„Na urbanistické riešenie boli vypracované dve urbanistické štúdiá. Prvú alternatívu spracoval kolektív architektov T. Alexy, J. Kavan, F. Trnkus zo stavebnej fakulty SVŠT Bratislava, druhú alternatívu spracovali J. Danák a R. Blážo zo Stavov-

Štúdiá obytného súboru Nad Hlbokou

projektu Trnava,“ dokladá S. Korec.

V nadväznosti na štúdiu spracoval Útvar hlavného architekta mesta program výstavby, ktorý bol prerokovaný v mestských

orgánoch a schválený v Rade ONV Trnava 13. decembra 1977 uznesením č. 367/77.

„Z dôvodov zvýšenej ochrany poľnohospodárskej pôdy však boli ďalšie práce na príprave územia pozastavené a mesto bolo nútené orientovať sa na výstavbu bytov intenzifikáciou existujúcej zástavby,“ vysvetľuje S. Korec. Už vtedy sa však predpokladalo, že po vyčerpaní všetkých možností v existujúcom intraviláne mesta bude príprava na tomto území pokračovať. Píše sa rok 2023 a čas dozrel. Trnava organizuje urbanistickú súťaž, ktorá určí pravidlá rozvoja novej mestskej štvrte. ■

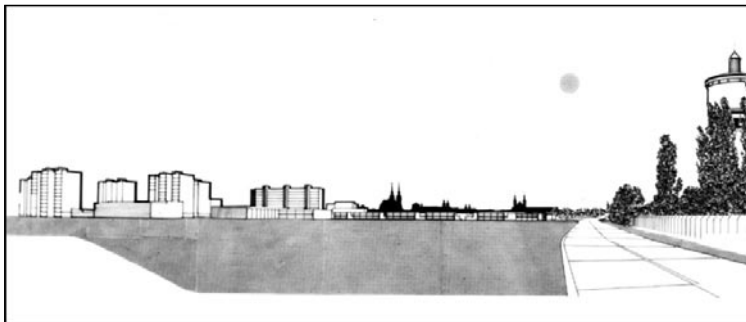
Elena Ursínyová

Mestská samospráva znižuje v Trnave rozsah plôch bez zelene aj vegetačnými strechami

Mesto Trnava patrí na Slovensku k lídrom v uplatňovaní adaptačných opatrení na zmenu klímy. Intenzívna výsadba zelene a stromov, projekty nových mestských parkov, uplatňovanie rôznych metód na zadržiavanie zrážkovej vody, inštalovanie fotovoltaických panelov na budovy škôl, ktoré okrem šetrenia energiou sekundárne znižujú emisie oxidu uhličitého do ovzdušia, sú už samozrejmosťou súčasťou plánovania a realizácie projektov mesta. Málokto si však uvedomuje, že účinnou súčasťou týchto opatrení sú v súčasnosti aj tzv. zelené strechy.

Mestská samospráva ich uplatňuje v každom projekte, ktorý obsahuje aj riešenia zastrešenie. Len od roku 2019 pribudli v Trnave nové zelené strechy na autobusových prístreškoch na zrekonštruovanom Zelenom kríčku a na Piešťanskej ulici. Zelenú strechu majú telocvičňa a budova materskej školy v zrekonštruovanom areáli Základnej školy s materskou školou na Spartakovskej ulici, aj novostavba jedálne, učební a telocvičňa Základnej školy na Ulici Jána Bottu a budovy správcu športových areálov Základnej školy na Gorkého aj Základnej školy na Vančurovej ulici.

Zelené strechy musia byť v našom meste aj súčasťou projektov súkromných investorov a stavebníkov. Mestská samospráva im stanovuje Všeobecne

Panoráma projektu Hlboká od cesty z Piešťan

Zdroje:

Novinky z radnice, apríl 2013,
Korec S.: Stavebný vývoj obytného obvodu Hlboká
Archív mesta Trnavy; Štátny archív Trnava; vlastný archív

autora príspevku
Korec S., Hrončo J.: Štúdia rozvoja terciárnej sféry mesta Trnava do roku 1990
Štúdia územia Nad Hlbokou – Prúdy

Intenzívna vegetačná strecha s oddychovou funkciou je aj súčasťou víťazného návrhu z architektonickej súťaže o najlepšie riešenie polyfunkčných bytových domov na Dolnopotočnej ulici.

záväzným nariadením č. 466 podmienky implementácie adaptačných opatrení, ktoré treba dodržať v stavebnom

konaní a následnej realizácii stavieb. Jednou z nich je aplikovanie strešnej zelene minimálne v rozsahu päťdesiatich percent

z celkovej výmery všetkých nových objektov riešeného územia, vrátane prípadnej vybavenosti pre relaxačný pobyt návštevníkov a zamestnancov. K najnovším stavbám, kde iní investori aplikovali zelené strechy, patria predajne obchodných reťazcov na Novej a Mikovinyho ulici a administratívna budova so servisným centrom na Belgickej ulici.

Prínos zelených striech pre mestskú klímu je významný. Plnia izolačnú funkciu, znižujú náklady na vykurovanie i klimatizáciu, zadržiavajú prach, oxid uhličitý a tlmia hluk z okolia. Chránia hydroizoláciu strechy pred teplotnými rozdielmi, v niektorých prípadoch ich znížia až o 55 °C v porovnaní s bežnou strechou. V závislosti od typu vegetácie tieto strechy dokážu zadržiavať 30 až 90

Zelený kričiek

percent zrážkovej vody, ktorá neodtečie bez úžitku do kanalizácie, ale v letných horúčavách odparovaním zvlhčuje a ochladzuje vzduch aj vo vonkajšom prostredí. Substrát s rastlinami navyše chráni stavebnú konštrukciu pred extrémnymi vplyvmi počasia a krytinu pred

slnkom, čím sa zvyšuje jej životnosť. Nemenej prínosný je aj vzhľad intenzívnych vegetačných striech s použitím kvetov a vyššej zelene, ktorá dotvára estetické pôsobenie stavby v exteriéri a zároveň spríjemňuje rôzne odpočinkové aktivity užívateľov či obyvateľov budov. ■

(eu)

Do ktorých materských škôl budú môcť naše deti chodiť počas letných prázdnin? .....

Jar sa začala, plánujeme letné dovolenky a mnohí rodičia škôlkarov by uvítali, keby si už teraz mohli ujasniť, ktoré materské školy môžu ich deti navštevovať aj počas letných prázdnin. Škôlky budú otvorené v dvoch etapách, časť z nich v júli, druhá časť v auguste.

Od 3. do 28. júla budú otvorené tieto škôlky:

- Materská škola na Ulici Andreja Kubinu, ktorú v tom čase môžu navštevovať aj deti z materských škôl na Ružindolskej, Beethovenovej a Botanickej, materské školy na uliciach I. Krasku, M. Gorkého a Jiráskovej, do ktorých budú môcť chodiť deti z Materskej školy na Limbovej,
- Materská škola na Ulici Kornela Mahra, do ktorej môžu chodiť deti z Materskej školy na Čajkovského ulici,
- Materské školy na Okružnej 19 a 27, ktoré budú môcť navštevovať aj škôlkari z Murgašovej a Ľudovej,

- MŠ na T. Tekela bude otvorená aj pre deti zo škôlok na Hodžovej a Vajanského,
- MŠ na Spartakovskej 6 prichýli aj deti zo škôlok V jame 27 a V jame 3,
- MŠ na Spartakovskej 10 bude otvorená aj pre deti zo škôlok na Narcisovej a Vančurovej.

V auguste sa situácia otočí, otvorené budú tie materské školy, ktoré boli v júli zatvorené. Od 31. júla do 25. augusta budú otvorené tieto škôlky:

- Materské školy na Ružindolskej, Beethovenovej a Botanickej, do ktorých môžu chodiť aj deti z MŠ Andreja Kubinu,

- Materská škola na Limbovej prichýli aj deti zo škôlok na uliciach I. Krasku, M. Gorkého a Jiráskovej,
- MŠ na Čajkovského prijme aj deti zo škôlky na Ulici Kornela Mahra,
- Materské školy na Murgašovej a Ľudovej, ktoré budú môcť navštevovať aj škôlkari z Okružnej 19 a 27,
- MŠ na Hodžovej a Vajanského poskytnú miesto deťom zo škôlky na Ulici Teodora Tekela,
- MŠ V jame 3 a 27 budú otvorené aj pre škôlkarov zo Spartakovskej 6,
- MŠ na Narcisovej a Vančurovej vezme aj deti zo Spartakovskej 10. ■

Elena Ursínyová

Zápisy budúcich prváčikov do základných škôl sa uskutočnia 13. a 14. apríla

Blíži sa deň, keď opäť mnohé trnavské deti urobia prvý krok na ceste ku vzdelaniu. Zápis budúcich školákov do 1. ročníka základných škôl sa uskutoční vo štvrtok 13. a piatok 14. apríla 2023 od 10.00 do 18.00 h. Na zápis musia prísť rodičia spolu s dieťaťom.

V zmysle Všeobecne záväzného nariadenia č. 577 o určení školských obvodov základných škôl a spádových oblastí materských škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Mesta Trnavy by mali rodičia prihlásiť svoje deti do škôl v obvode podľa trvalého bydliska a ich riaditelia sú povinní tieto deti prednostne prijať. Do školy mimo školského obvodu podľa trvalého bydliska môžu byť deti zapísané len so súhlasom riaditeľov týchto škôl.

Informácie o uliciach, ktoré patria do školských obvodov jednotlivých základných škôl, sú súčasťou uvedeného VZN. Podrobné kontaktné informácie o základných a materských školách nájdete na <https://www.trnava.sk/sk/clanok/zakladne-skoly-zakladne-umelecke-skoly-a-cvc>. Žiadosť o prijatie dieťaťa na predprimárne vzdelávanie v materských školách treba podať od 1. do 31. mája. Pre dieťa, ktoré

dosiahlo päť rokov veku do 31. augusta roku 2022, je predprimárne vzdelávanie povinné. Aj tu v zmysle VZN 577 platí, že dieťa má byť prihlásené na povinné predprimárne vzdelávanie do materskej školy podľa trvalého bydliska. Len v prípade, keď dieťa už navštevuje inú materskú školu, pokračuje tam aj v povinnom predprimárnom vzdelávaní. Podrobnejšie informácie o spôsobe podávania žiadostí včas zverejníme. ■

Martin Jurčo, foto: archív autora

Odišiel ďalší z rodu Nábělkovcov

Na stránkach Noviniek z radnice sme hovorili viackrát o rodine Nábělkovcov. Manželia lekári Ludvík a Darina Nábělkovci pracovali významnú časť profesijného života ako primári v trnavskej nemocnici. Ich syn Ludvík je psychiatrom a nevesta Alena bola lekárka a vysokoškolská pedagogička. Dcéra Míra Nábělková je jazykovedkyňa, zať Karol Ježík bol známym novinárom. V roku 2003 ako dvadsaťšesťročná zahynula Mirina a Karolova dcéra Júlia. Len nedávno sme sa dozvedeli smutnú správu, že syn Ludvíka a Aleny, Ľudovít Nábělek, zomrel vo veku 44 rokov.

Ľudovít Nábělek (*26. januára 1979 Trnava – †13. február 2023 Banská Bystrica) bol pre blízkych celý život Lučo. Bol štvrtým nositeľom tohto mena v rade. Už ako dieťa mal rád šport, hrával tenis za Sláviu Trnava, neskôr závodne lyžoval za Sláviu Filozof Bratislava (jedným z jeho trénerov bol aj Timotej Zuzula). Ako jednásťročný sa v roku 1991 spolu s rodičmi presťahoval do Banskej Bystrice, kde rodičia lekári dostali pracovnú príležitosť a kde mala rodina Nábělkovcov pevné korene. Navštevoval tam športové gymnázium, popri tom pokračoval v súťažnom tenise. V žiackych a dorasteneckých kategóriách bol rebríčkovým hráčom. Vďaka priateľskej a otvorenej povahe a prirodzenému zmyslu pre spravodlivosť si získal veľa dobrých priateľov.

V roku 1998 sa oženil so spolužiačkou Veronikou. Manželom sa narodil syn Ľudovít (Lučo piaty) a dcéra Romanka. Vyštudoval ekonómiu na Univerzite Mateja Bela. Príťahovali ho hory, a tak sa snažil skĺbiť lásku k prírode s profesiou. Pracoval na rôznych pozíciách v hoteli SNP v Jasnej a v hoteli Golf na Tálloch. Najkrajší pracovný čas prežil ako prevádzkovateľ Rotundy na Chopku a na dlhý čas sa stal jeho neodmysliteľnou súčasťou a legendou. Miloval jeho biele pláne, strmé žľaby, vetrom ošľahané vrcholy i skromné horské kvety. Dôležitou etapou života bolo prevádzkovanie tenisových kurtov v banskobystrickom Mestskom parku, kde pôsobil ako obľúbený a uznávaný učiteľ a tréner. Ako sme sa dozvedeli od Lučových blízkych, mimoriadny vzťah si

vytvoril k Vysokým Tatrám, kde mal zlezené všetky štíty. Tam prežil aj tragickú skúsenosť po smrteľnom páde priateľa a spolulezca Paľa Belka. Vtedy prejavil svoju nezlomnosť a zmysel pre povinnosť, keď v hroznom počasí

celú noc hľadal telo kamaráta až do príchodu záchranárov. Podobne sa zachoval so spolulezcom Ervínom počas výstupu na Matterhorn, keď dali prednosť pomoci iným horolezcom v núdzi pred vlastným výstupom na vrchol. Najvyšším vrcholom, na ktorý vystúpil, preto ostal alpský Dom s nadmorskou výškou 4 545 metrov. Popri športe bol Lučo Nábělek nadaný aj hudobne, mal absolútny sluch, spieval a hrával na gitare i syntetizátore. V dvadsiatich štyroch rokoch mu po prekonanej viróze diagnostič-

kovali diabetes. Choroba prerušila mnohé jeho plány, no aj s ňou sa mu darilo úspešne zvládať životné a pracovné povinnosti. Dokázal si presne spočítať svoj príjem a výdaj energie i dávkovanie inzulínu. Choroba ho zradila nečakane v lete 2019 počas dovolenky na Balatone. V dôsledku náhleho hypoglykémie sa nevrátil z večerného plávania. Následná resuscitácia prišla neskoro. Aj keď sa jeho stav pomaly zlepšoval, následné roky prežil v bdelej kóme, spočiatku v rôznych nemocničných zariadeniach.

Od októbra 2020 bol v obetavej starostlivosti rodičov, ktorí našli zmysel ďalšej existencie v opatrovaní syna, pričom im pomáhala aj otcova sestra Mira. Lučovi rodičia lekári vo svojom živote pomohli stovkám pacientov, im však nebol dopriaty ani kúsok šťastia potrebný na zlepšenie zdravotného stavu ich syna. Zomrel ticho v jedno pondelkové ráno v objatí svojej mamy a otca. Posledná rozlúčka s Ľudovítom Nábělkom bola v obradnej sieni Krematória v Banskej Bystrici – Kremničke. ■

Maritn Jurčo, foto: autor a archív AA

Anna Abasová nespočetnekrát stála na úsvite života pri najšťastnejších chvíľach matiek .....

Celý život pracuje v oblasti pôrodnictva, najprv ako pôrodná asistentka v trnavskej nemocnici, neskôr aj ako pedagogička na Strednej zdravotníckej škole v Trnave. Pozná ju väčšina silnej generácie Trnavčanov, či už ako rodinnú priateľku, alebo ako zdravotnú sestru, ktorá bola pri pôrode, teda pri najšťastnejších chvíľach každej matky. A aj mladá generácia má s ňou veľa spoločné. Aj keď o tom možno ani nevie, že práve ona bola pri nich v prvých minútach života. Trnavčanka Anna Abasová.

Dlhé roky pôsobila v praxi, no vedomosti si nenechala pre seba a odovzdávala ich ďalej. Je to už dvadsať rokov, čo sme vám ju predstavili na našich stránkach. Vtedy najmä ako autorku spomienkovej literatúry. Dnes sme sa zamerali najmä na jej spomínanie na roky v zdravotníctve.

„Vždy som chcela byť pôrodná asistentka. V dedine sme mali pôrodnú babku. Chodila aj na krstiny. Bola som v rodine aj na jednom krste ako krstná mama. A babka vedela odpovedať na všetky otázky. Hovorila som, že chcem byť ako táto babka Kovačičová. Podobne aj u nás v dedine, v Limbachu, som sa angažovala vo vtedajšom Červenom kríži, vtedajšom ČSČK. A tiež tam bola jedna takáto babka – červenokrižiačka. Práca sa mi veľmi páčila. Mala som v tom jasno, že pôjdem na zdravotnícku školu. Prišli prihlášky, povedali mi, že pôrodnú asistentku otvárajú až v Košiciach. Keď som končila základnú školu v roku 1959, otvárali odbor

Anna Abasová dnes

práve tam. Ročníky sa striedali so školami v Bratislave a v Martine. Tak mi nič iné nezostávalo, len ísť do Košíc,“ hovorí Anna Abasová, ktorá časť svojich spomienok publikovala knižne pod rodným menom Hackerová. V tom čase sa študoval na Strednej zdravotníckej škole v Košiciach odbor pôrodná asistentka spolu s odborními ako detská

sestra, zdravotná sestra, lekárenský laborant a zubný laborant. Štúdium jej prinieslo veľa nového, ale najmä ju naučili, ako zvládnuť pôrod. Všetky vedomosti a zručnosti boli zamerané na to, aby v bežnej situácii vedeli odroditiť dieťa bez prítomnosti lekára. „Mali sme mať v praxi odvedených štyridsaťdva pôrodov, praktické skúšky a končili sme

maturitou. Absolvovala som teda tento odbor. Samozrejme, nebolo to také jednoduché, pretože som chcela aj zdupať. Začalo nás študovať okolo tridsať, ale skončilo nás dvadsaťtri. Boli so mnou aj tri dievčatá z Trnavy, ktoré mi boli veľmi blízke. Jedného dňa som našla na internáte lístok: Odešli sme domov, babka prišla pre nás. A tak moje spolužiačky všetky odišli naspäť do Trnavy. To bolo smutné a veľmi sa mi chcelo plakať. Mala som veľkú dilemu, či tiež neodísť. Ale spomenula som si na našu pôrodnú babku. Tá si ma pred mojím odchodom do školy zavolała a hovorila mi, nech sa držím na štúdiu a nech neurobím hanbu, pretože budem prvá študovaná pôrodná asistentka, na rozdiel od nich, ktoré mali len kurzy. Keď som odchádzala na štúdium, celá delegácia ma bola vyprevadiť na autobus. Nechcela som si teda predstaviť, čo by mi v dedine povedali, keby som sa vrátila zo štúdií a bez maturity,“ spomína Anna Abasová.

A tak úspešne absolvovala štúdium a prišiel čas umiestneniek. Vtedy prišli zástupcovia nemocníc a robili nábor pre absolventky štúdiá. Vybrala si Žiar nad Hronom, kde otvárali novú nemocnicu. „Nemali sme tam ešte žiadnu prácu, len sme pracovali na prípravných veciach. Vyšívali sme monogramy, dezinfikovali náradia, skrátka, pripravovali sme oddelenie na prevádzku. V októbri 1963 som sa v Trnave vydala a nevedela som si predstaviť, ako budem pracovať tak ďaleko od Trnavy. Sestra chodila kedysi do školy s pani Lacúškovou. Jej manžel Anton Lacúška bol zástupca primára v trnavskej pôrodnici. Tak sme sa informovali, či by som tam mohla prestúpiť. Podarilo sa a od konca novembra 1963 som pracovala v trnavskej pôrodnici.“ Oddelenie bolo v budove pavilónu, kde je dnes interné a geriatrické oddelenie. Pracovisko bolo zložené z príjmu, pôrodnej sály, úseku šestonedelia a novo-

rodeneckej časti. „Niekedy som mala v službe aj šestnásť pôrodov za dvanásť hodín. Dnes nepredstaviteľné. Pamätám si, že sme mali takú spotrebu materiálu, že sme si museli požičiavať náhradné sterilné rukavice od vrchnej sestry. Trnava sa vtedy veľmi omladzovala, stavali sa byty, začali fungovať závody, napríklad Skloplast, mnoho mladých rodín chcelo mať deti,“ spomína Anna Abasová.

Postupne sa oddelenie modernizovalo, jeho prednostom bol primár František Vaverčák. „Mal desať detí, takže by sme humorne mohli povedať, že išiel príkladom. Bol ľudský. Pri ňom som si hovorila, že ľudskosť sa nedá vyštudovať. Pacientkam hovoril mamičko, vedel byť milý a nikdy nezvyšoval hlas. Z lekárov spomeniem doktorov Juraja Filického, Františka Bohunického, doktorky Zlatu Mackovú, Margitu Višinskú (Fajtlóvu) a lekárku Annu Ilavskú. Všetky nás už predišli a nie sú na tomto svete. Najmä s doktorkou Ilavskou sme si boli blízke, keďže som jej asistovala pri pôrode a ona bola pri mne vtedy, keď môj syn prichádzal na svet,“ spomína s láskou aj na svoje kolegyně – pôrodné asistentky a zdravotné sestry. „Ešte žije aj moja najstaršia kolegyně Emerencia Šulková z Modranky. Spomeniem Betku Orlíkovú, Gitku Kozinkovú a Adrianu Aschesvandtnerovú, s ktorou som slúžila prvé služby. Dodnes som s viacerými v kontakte.“

Na pôrodnej sále pracovala štyri roky a potom ďalšie roky na ambulanciách, päť rokov v nemocnici a potom niekoľko rokov na poliklinike. „Evidencia tehotných, to boli veľmi ťažké služby. Za deň aj tridsať pacientiek, ktoré museli prejsť všetkými základnými vyšetreniami s vypísaním agendy pre mamičky. Nabaľovalo sa jedno na druhé, a tie služby boli ťažké. Najviac ma mrzelo, že od čias štúdií som sa nič nové nedozvedela. Občas nám neskorší pán

primár Ladislav Žoldoš dovolil pozrieť pod mikroskop alebo niečo vysvetliť. Keďže naša spojená nádoaba bola Stredná zdravotnícka škola, boli sme s nimi v kontakte. Potrebovali odbornú učiteľku. Tak som prešla tam. V roku 1972 som tam mala svoju prvú triedu, odbor ošetrovateľky. Dodnes sú niektoré zamestnané v ambulanciách a som s nimi v kontakte,“ spomína Anna Abasová.

Začala teda učiť budúce zdravotné sestry v škole i v praxi. Potom prešiel odbor pôrodná asistentka z Nitry do školy v Trnave. „V podstate sa nezmenilo nič, možno sa niektoré predmety vymenili a zhrnulo sa to do jednej disciplíny ako transfúziológia, anatómia, a podobne. Neskôr prišli nové prístupy sledovania pacientov, ale v podstate sme to v praxi roky robili, napríklad prítomnosť novorodenca s mamičkou na izbe a podobne. Neskôr sme začali klásť pri štúdiu dôraz nielen na prirodzené pôrody, ale aj na rizikové tehotenstvo. Najmä v nemocnici sa lekár Emil Odnoga zaslúžil, aby sa otvorilo oddelenie rizikového tehotenstva. Zachránilo sa veľa žien a detí, keďže boli matky hneď dispenzarizované a sledované. Napríklad, keď prišlo do praxe, aby dieťa bolo na izbe s mamičkou – hneď sme ju naučili základnú starostlivosť, takže mamička išla domov už s niektorými zručnosťami. Na začiatku 80. rokov sa otvoril nový pavilón gynekológie a novorodeneckého oddelenia. Bol taký veľký, že nám dosť dlho trvalo, kým sa tam zorientovali,“ hovorí s úsmevom na tvári.

Medzitým sa pozeráme na fotografie kolektívov, ktoré absolvovali praktickú maturitu z odboru pôrodná asistentka priamo v nemocnici. „Napríklad Janka Štefániková, predtým Bednáriková, je jednou zo žiačok, ktoré vyštudovali aj vysokú školu. Neskôr bola aj mojou kolegynou a venuje sa najmä tehotným ženám od

cvičenia až po sprevádzanie do nemocnice. Som hrdá, že tento odbor postupne rozvíja. Mohla by som spomínať mnoho ďalších. Pôvodne odbor pôrodná asistentka bolo dvojročné štúdium – študentky prišli do školy po absolvovaní gymnázia. A pretože mali tablo z predchádzajúcej školy, povedala som im – keďže ste praktické skúšky pekne absolvovali, zavoláme nemocničného fotografa a urobím vám aj u nás tablo vo forme spoločnej fotky. Veľa z nich pôsobí aj v cudzine a viaceré študovali medicínu,” hovorí a dodáva: „Bola to krásna práca. Vybrala som si toto povolanie a malo prednosti v tom,

že sme priviedli na svet nového človeka. Krik novorodenca a záujem mamičky o dieťa, to sa nedá s ničím porovnať.“

Anna Abasová žije aj po odchode do dôchodku aktívnym životom, stretáva sa s rovesníkmi, zaujíma ju, čím žije nemocnica i zdravotnícka škola. A aj keď dnes pre zdravotné problémy žije v Zariadení pre seniorov, nedávno ju veľmi potešila slávnosť na Strednej zdravotníckej škole. Formou spoločenského stretnutia dodatočne oslávili dávnejšie jubileum školy. Pre Annu Abasovú to bol mimoriadny zážitok. Pripomeňme, že posledných dvadsať rokov žije aj písaním

spomienkovej literatúry. „Veľmi ma vždy bavil slovenský jazyk, čítanie kníh a príbehy. Keď som ešte pracovala v nemocnici, primár nám vždy hovoril, aby sme počúvali mamičky. Tie ich príbehy som sa snažila napísať. Odborníčky na túto oblasť – spisovateľky Eva Fordinállová či Eva Kopúnková, mi vždy povedali, že mám písať, ako viem. Prvá kniha Spomienky po rokoch, v ktorej som popísala celé tieto študentské a zdravotnícke roky, mi vyšla pred dvadsiatimi rokmi. Neskôr nasledovali ďalšie knihy ako Búťlavá vrbá a Púť. Dnes publikujem aj časopisecky, najmä na témy, o ktorých často premýšľam.“ ■

Anna Menkynová, riaditeľka Zariadenia pre seniorov v Trnave

Udalosti zo života klientov trnavského Zariadenia pre seniorov a naše smelé plány na tento rok .....

Rok 2022 sme v našom zariadení nazvali rokom veľkých zmien. Udialo sa toho naozaj veľa a myslíme, že každý jeden klient si v akciách a navštívených podujatiach našiel to svoje. Bohatý na udalosti bude aj tento rok, ktorý zasvätime téme aktívneho starnutia.

Záver minulého roka sme venovali najmä príprave na zimu a vianočné sviatky. Upravili sme vonkajší areál, prostredníctvom brigády sme sa postarali o nový náter lavičiek a ostrihali sme bylinky v našej záhradke, o ktorú sa príkladne stará náš klient pán Villém. Ako sám vraví, záhradka je jeho dielo a jeho láska. Vďaka práci v záhradke sa udržuje fit a v dobrej nálade.

Keď už sme pri kvetoch a rastlinách, veľmi radi by sme upriamili pozornosť na našu novinku Floramobil, ktorý sme získali ako výhru v projekte od Henkel Slovensko. Floramobil slúži najmä pre imobilných klientov, ktorí sa do záhrady, žiaľ, nedostanú. Prostredníctvom Floramobilu si krásu a vôňu kvetov môžu vychutnať priamo na lôžku a ako bonus je precvičenie jemnej motoriky, ktorú potrebujú denne pri rôznych činnostiach.

Pokračovali sme aj v projekte spájania generácií so ZŠ A. Kubínu v Trnave, so ZŠ Modranka

a Montessori klubom Slniečnica. Počas jesene a zimy si deti pripravili rôzne besiedky, strávili sme čas aj so SMART vzdelávaním, kde sa deti a seniori navzájom naučili kopec nových vecí, získali zručnosti v nových technológiách, zahráli si pexeso či karty. Deti v predvianočnom období klientov potešili poctivo natréňovanými predstaveniami.

Veľký úspech mala novembrová Katarínska zábava. Klienti sa naozaj dobre zabavili, zaspievali, pomaškrtili. Klientov vykrútili aj naši dobrovoľníci z projektu TEREZA. Skvelú zábavu priniesla časť hudobného zoskupenia Malá Veselka. Na zábavu boli veľmi dobré ohlasy a ako napísala naša interná novinárka pani Abasová, mnoho klientov bude na túto Ka-

tarínsku zábavu ešte dlho spomí-
nať. A my v kútiku duše dúfame,
že ju v roku 2023 prekonáme.
Začiatkom decembra sme prí-
pravovali vianočnú výzdobu.
Vianoce sú asi pre každého z nás
najkrajším obdobím v roku, preto
sme sa snažili vytvoriť čo najviac
autentickú atmosféru. Nenáročnú
aktivitu si klienti užili a veríme, že
aj vďaka tomu prežili pokojnejšie
a spokojnejšie vianočné sviatky.
Hneď po vianočnom zdobení sme
v zariadení privítali sociálny od-
bor mesta Trnava, ktorého vede-
nie prišlo zablahoželať našim ju-
bilantom. Klienti sa po odovzdaní
gratulácií a zapísaní do pamätnej
knihy mesta Trnavy zabavili na
vystúpení detí z CDR v Trnave
a následne pri odovzdávaní mi-
kulášskych balíčkov od tradičnej
mikulášskej trojice, ktorú tvorili
zamestnanci nášho sociálneho
úseku. Najväčší úspech mal opäť
čert, nikto sa ho nebál, naopak,
každý s ním chcel prehodiť aspoň
zopár slov. Lepšie zakončenie
roka sme si nemohli predstaviť.
Stihli sme aj vybehnúť na via-
nočné trhy. Prekážkou v nasávaní
vianočnej atmosféry nebolo ani
chladné počasie. Dali sme si
punč, lokšu a kupovali sa aj via-
nočné darčeky.
Zapojili sme sa opäť aj do pro-
jektov Kolko lásky sa zmestí do
krabice od topánok, Vianočný
zázrak, List Ježiškovi ktorých
zmyslom je obdarovať a potešiť
seniorov v zariadeniach a dať im
najavo, že je tu vždy niekto, kto
na nich myslí. Darčeky pre klien-
tov chodili do zariadenia počas
celého decembra, List Ježiškovi
v decembri osobne odovzdávala
prednostka Mestského úradu
v Trnave Katarína Koncošová.
Novým projektom boli dary vy-
zbierané v rámci projektu, ktorý
zorganizovala Trnavská univer-
zita. Nezabúdame ani na dary
vyzbierané od študentov z SOŠ
bl. Laury a Strednej zdravotníckej
školy.

Celý rok sme sa snažili pre klien-
tov tvoriť zaujímavý voľnočasový

program a poskytnúť im čo naj-
lepšiu starostlivosť a služby, aby
sa v našom zariadení cítili čo
najlepšie. Naši zamestnanci svoju
prácu robili s láskou a s nasade-
ním všetkých síl. V tejto súvislosti
chceme spomenúť aj našu veľkú
pýchu, prvú cenu ako Inovatívny
poskytovateľ sociálnych služieb
za rok 2022, ktorú získalo Zaria-
denie pre seniorov v Trnave na
Medzinárodnej konferencii kvality
v čase krízy. Toto ocenenie má
pre nás veľký význam, lebo ch-
ceme byť zariadením, ktoré bude
vyhľadávané nielen kvôli neustá-
lemu zvyšovaniu kvality života
našich klientov, inovatívne mu prí-
stupu a poskytovaným sociálnym
službám, ale aj kvôli odbornému,
ľudskému a individuálnemu prí-
stupu našich zamestnancov.
Aj na tomto základe sme sa roz-
hodli rok 2023 venovať aktívnemu
starnutiu našich klientov. Preto sa
v maximálnej miere chceme za-
merať na rehabilitácie, cvičenie,
či už aktívne skupinové, alebo
individuálne. Štvrtky máme vy-
hradené pre skupinové cvičenia
v rehabilitačnej miestnosti. Naše
skvelé rehabilitačné sestry denne
pracujú s čo najväčším počtom
klientov, aby sa ich pohyblivosť
čo najviac zlepšila a aj vďaka
tomu si mohli užívať pripravova-
né akcie, o ktoré nebude núdza.
V rámci rehabilitačného cvičenia
pripravujeme veľké zmeny, ale

viac o nich vám zatiaľ neprezra-
díme.

Rok 2023 sa u nás bude niesť
v duchu prispôsobovania sa
klientele zariadenia prostredníc-
tvom pokračovania rekonštrukcie
priestorov a vytváraní bezbariéro-
vosti. A určite bude bohatý aj na
podujatia. V prvých mesiacoch
sme už okrem iného stihli Fašian-
govú zábavu a návštevu Západ-
slovenského múzea. Počas zimy
u nás vyrástla zimná záhrada,
po jej otvorení plánujeme všetky
menšie aktivity, posedenia, cvi-
čenia tela aj mysle uskutočňovať
práve tam. Stále pokračujeme
v spolupráci so ZŠ v rámci spája-
nia generácií a začíname rozbie-
hať aj intenzívnejšiu spoluprácu
s CDR v Trnave. Nezabúdame ani
na besedy s manželmi Ďúranov-
cami. Počas jarných a letných dní
sa určite stretneme na mnohých
kultúrnych podujatiach mesta
Trnavy. V ZpS nebude chýbať
veľkonočné pečenie s posedením,
chceme sa pozrieť do Rozária
v Dolnej Krupej, vidieť by sme
chceli aj Bratislavský hrad. Nebu-
dú chýbať kavičky v meste spolu
s obľúbenou ríksou, gorigoľavky,
pečenie langošov. Zorganizovať
chceme opäť Deň otvorených
dverí, letné kino, garden party,
návštevy kúpaliska, jarmok. Pred-
stavy máme smelé, ale sme si
takmer istí, že ich aj naplníme. ■

Martin Jurčo, foto: KKA FF Truni

Výskum na Námestí SNP odhalil, že barbakan bol väčší než na vedutách zo 17. a 18. storočia

Počas archeologického výskumu pri rekonštrukcii Námestia SNP sa pod komunikáciou pri bývalej Dolnej bráne podarilo nájsť pozostatky barbakanu pred mestským opevnením. Mestská samospráva chce historické nálezy prezentovať na povrchu námestia, nadviazať na jestvujúcu prezentáciu Dolnej brány a naznačiť reálny vzhľad tejto lokality v 17. storočí, ktorý sme doteraz mohli vidieť len na trnavských vedutách.

Mesto bolo ohradené hradbou, vodnou priekopou a tzv. barbakanom, teda vysunutou pevnosťou pred hradbami. „Tento barbakan je nakreslený na vedutách z konca 17. a začiatku 18. storočia, ale podľa nich to vyzerá, že išlo len o malý priestor predbránia. Jeho skutočná veľkosť, veľmi dobrý stav a kvalita muriva je prekvapujúca,“ hovorí vedúci výskumného projektu Erik Hrnčiarik z Katedry klasickej archeológie Trnavskej univerzity. Moderné mapovanie a zakresľovanie mesta sa začalo až po zrušení barbakanu, preto nebola zdokumentovaná jeho pôvodná veľkosť. „Predpokladali sme však, že barbakan nájdeme. Preto sme boli vopred dohodnutí s Krajským pamiatkovým úradom a Mestom Trnavou, že hneď ako sa začne rekonštrukcia, začneme aj s archeologickým prieskumom. Dohľadali sme aj na výkopové práce. Celý výskum bol tak trochu aj pátraním, keďže sme išli po korunách murív. Občas nás zastavili aj inžinierske siete, takže sme spočiatku stratili niť výskumu, ale napokon sa podarilo odhaliť celý barbakan,“ hovorí E. Hrnčiarik a pripomína, že katedra bola do projektu prizvaná už v roku 2015. Vtedy bolo výsledkom zmapovanie a osadenie náznaku Dolnej brány.

„Na prieskume pracujú aj naši študenti klasickej archeológie. Predpokladali sme už v minulom období, že tu nájdeme veľa zaujímavého. To, čo sme doteraz našli dokazuje, že išlo o pomerne veľký priestor, teda niečo ako námestie. Predpokladá sa, že predbránia bolo zlikvidované ešte

predtým, než sa zrušila spomínaná Dolná brána ako jeden zo vstupov do mesta. To bolo zhruba pred dvesto rokmi. Postupne sa rozširovala doprava do mesta a bolo treba uvoľniť priestor. Porovnávaním sa nám podarilo zistiť, že podľa Trnavy sa inšpirovali neskôr aj Bratislavčania. Pred barbakanom bola priekopa, a tá bola neskôr spevnená a preklenutá mostom. Ide o normálny murovaný tehlový most. Podobnú analógiu môžeme vidieť,

keď prichádzame k Michalskej bráne v Bratislave a pod nami je priekopa, kde sa dnes nachádza

čítareň Červený rak. V Bratislave je priekopa odhalená. V Trnave priekopu zasypali, vyrovnali terén, a zrejme preto sa barbakan

zachoval skoro celý a prečkal tie roky vo veľmi dobrom stave. Keďže terén sadal, viackrát cestu opravovali. Aby terén nepracoval, spevnili ho v 20. storočí železobetónovými doskami, ktoré tvorili základ cestnej komunikácie,“ hovorí Erik Hrnčiarik.

Trnavský barbakan bol vystavaný v niekoľkých fázach. „Vstup bol bránou, ktorá smerovala na most ponad priekopu. Najstarší most mal tri piliere. Na začiatku, v strede a na konci priekopy. Piliere boli pravdepodobne spojené drevenými brvnami. Neskôr prestavali most do tehlovej podoby. Aby však mali istotu pri ochrane, v okolitej časti urobili tzv. vĺčiu dieru. Mala tvar štvorca,

na ktorú sa umiestňuje padací (tzv. kolískový) most. V prípade nebezpečenstva ho mohli zdvihnúť a nepriateľ cez vĺčiu jamu nemohol prejsť. Väčšinou sa stretávame s opačným umiestnením. Najprv je umiestnená vĺčia jama a za ňou padací most,“ dopĺňa Erik Hrnčiarik.

Celkový archeologický prieskum ešte nie je úplne dokončený. Keď postúpia rekonštrukčné práce na námestí do ďalšej lokality, archeológovia sa vrátia doskúmať zopár bodov v časti cesty pred predajňou lahôdok. Je to lokalita prepojenia barbakanu s ďalšími časťami. Odborníci zatiaľ nemohli do tejto časti vstúpiť aj pre husté inžinierske siete.

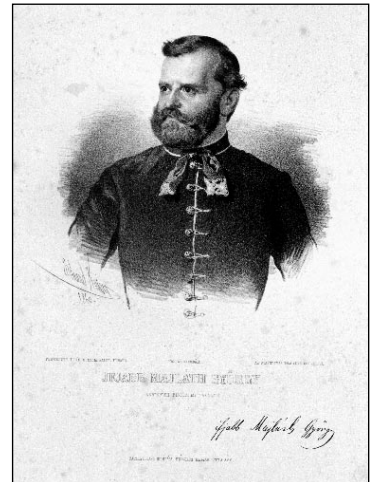
Ako pripomenul Erik Hrnčiarik, archeológovia polohu barbakanu presne zadokumentujú a odkryté časti prekryjú geotextíliou. Potom ju prekryjú vrstvou zeminou. Po dohode s autorom projektu obnovy námestia a mestom bude barbakan prezentovaný na povrchu dlažbou odlišnej farby. „Predané obdobie, teda 17. storočie, sa najčastejšie využíva okrová farba.“ Prezentáciu formou presklenia odborníci neodporúčajú nielen pre veľké náklady na realizáciu, ale aj pre problematické udržiavanie archeologickej pamiatky ako je odvlhčovanie, udržiavanie stálej teploty, zabránenie rastu neželaných burín a podobne. ■

Mgr. Radoslava Ristovská, PhD., Katedra histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity

Sobáše šľachty z okolia Trnavy v devätnástom storočí a prvej polovici dvadsiateho storočia II. časť .....

Aj ďalšie z obcí v okolí Trnavy boli v priebehu 19. a prvej polovice 20. storočia svedkami sobášov miestnej šľachty. Dolné Lovčice zažili takúto veselicu v roku 1879. Už v marci toho roku priniesli noviny Die Presse informáciu, že v Bratislave prebehli zasnubny slečny Ernestíny Čáderskej (1846 – 1906), dcéry Ernesta Čáderského a jeho manželky Emy, rod. Šipeky de Paks. Ernestína sa zasnúbila s grófom Kolomanom Ňárim (Nyary), ktorý sa narodil v októbri 1838 v Gelnici ako potomok Karola Ľudovíta Ňáriho (1800 – 1860) a Emy, rod. Theuerkauf (1814 – 1877).¹ Sobáš mladého páru sa uskutočnil v tom istom roku v Dolných Lovčiciach a manželia žili istý čas v ňariovskej kúrii v Bučanoch. Narodil sa im syn Karol a dcéra Ema Františka. Koloman Ňári zomrel v roku 1914 v Novej Vieske nad Žitavou.²

Neďaleko od Trnavy leží aj obec Zavar, ktorej minulosť je spätá najmä so šľachtickým rodom Majlátovcov (Majláth). Gróf Juraj Majlát, celým menom Juraj Gustáv Anton Karol Imrich Jozef Viktor, sa narodil v meste Pécs 23. decembra 1854 ako druhé najstaršie dieťa a najstarší syn grófa Juraja Majláta (1818 – 1883)³ a jeho manželky Štefánie, rod. von Prandau-Hilleprand (1832 – 1914). O Štefánii Majlátovej je známe, že v roku 1893 založila v Zavare výšivkársku školu. Prostredníctvom výšiviek si miestne ženy priliepšovali na živobytie.⁴ O sobáši Juraja Majláta, hlavného župana Ostrihomskej stolice, informovali viaceré noviny v monarchii, niektoré len stručne uviedli, že v pondelok 2. októbra 1882 sa gróf v Budapešti zosobášil s kontesou Karolínou Zičiovou (Zichy). Sobášiacim bol sám

Gróf Juraj Majláth (1818 – 1883). Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

ostrihorský arcibiskup, kardinál a uhorský prímás Ján Šimor.⁵ Nevesta priniesla do manželstva aj bohaté veno v podobe 18 000 katastrálnych jutár v Novohradskej stolici, ktoré bolo ohodnote-

1 Kleine Chronik. In Die Presse, s. 32. Jahrgang, Nr. 61, 3. marec 1879, s. 7.

2 VIDLIČKA, Štefan – VIDLIČKA, Ľubomír. Bučany a Bučančania. Bučany : Obecný úrad, 2020, s. 116.

3 Gróf Majlát bol v 29. marca 1883 v Budapešti zavraždený.

4 HRUŠOVSKÝ, Bohuš. Dedinka v údolí alebo Savarani na kope : dejiny Zavara (1255–2005). Zavar : ProMédiá, 2005, s. 46.

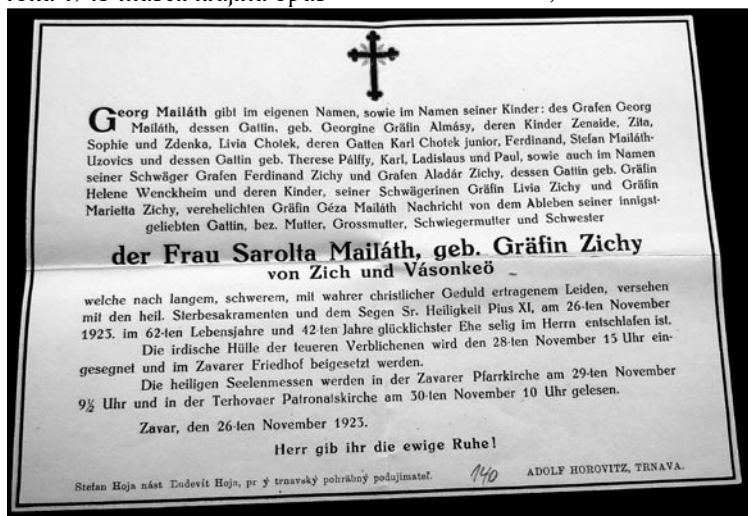
5 Kleine Chronik. In Neue Freie Presse, Nr. 6503, 3. október 1882, s. 1; Die Presse, 35. Jahrgang, Nr. 274, 4. október 1882, s. 9.

né na sumu viac ako dva milióny zlatých, ako aj sumu 100 000 zlatých, ktoré zdedila po svojom strýkovi Camillovi Zičim.⁶ Manželom sa postupne narodilo šesť synov – Juraj, Ferdinand, Štefan, Karol, Ladislav a Pavol a jediná dcéra – kontesa Lívia.⁷ V decembri 1924, pár dní pred dovŕšením 70. narodenín, prišla zo Zavara smutná správa. V stredu 17. decembra tam zomrel po krátkej chorobe gróf Juraj Majlát, predseda Svätoštefanskej spoločnosti a tajný radca. Pohreb bol naplánovaný na piatok 19. decembra. Za zosnulým smútili nielen jeho deti, ale aj súrodenci, členovia rodov Ziči, Pallavicini, Hohenlohe, Károli (Károlyi), Pálfi (Pálffy).⁸ Manželku prežil gróf Majlát len o jeden rok, lebo grófka Karolína Majlátová, rod. Zičiová zomrela 26. novembra 1923. V úmrtnom oznámení stálo, že „Pani Karolína Majlátová, rod. grófka Zičiová, ktorá po dlhom a ťažkom utrpení znášanom s pravou kresťanskou trpezlivosťou, bola požehnaná svätou sviatosťou umierajúcich Jeho Svätosťou Piom XI., zomrela v Pánu 26. novembra 1923, v 62. roku života svojho a 42. roku šťastného manželstva. Pozemské telo zosnulej bude požehnané 28. novembra o 15.00 hod. a pochované na cintoríne v Zavare.“⁹ Jediná dcéra Lívia sa narodila 14. júla 1888 v zavarskom kaštieli. V úzkom kruhu najbližších sa Lívia v sobotu 25. septembra 1920 v kaštieli v Dolnej Krupej zasnúbila s grófom Karolom II. Chotekom (1887 – 1970).¹⁰ Sobáš mladého páru sa konal vo štvrtok 17. marca 1921 v rodisku nevesty, v Zavare. Oddávajúcim bol cirkevný hodnosťár z radov príbuzných – princ Hohenlohe.

Nechýbali najbližší príbuzní zo strany nevesty – rodičia, bratia, švagriná Gini (Georgína) Majlátová, rod. Almássy, strýkovia a tety z majlátovského rodu, Ilo-na Hardeggová, blízka priateľka Margot Sizzo Crouy, Krištof Sizzo, príbuzní z rodov Hohenlohe, Almeida, Auersperg, Sternbach, Blankenstein. Spolu išlo o 49 hostí z nevestinej strany. Nasledovali príbuzní ženicha – rodičia, sestra Ada, príbuzní z rodov Chotek, Nostitz, Thun, Wuthenau, Schönbürg, Clary, Kinský. Nechýbali príbuzní z Dolnej Krupej – gróf Rudolf II. Chotek s manželkou Irmou a Rudolfova sestra Mária Henrieta Choteková, ale tiež najmladší potomok zavraždeného následníka trónu Františka Ferdinanda d'Este – vojvoda Ernest z Hohenbergu spolu s náhradnou matkou, ktorou deťom bola sestra ich matky grófka Henrieta Choteková. Spolu takmer tri desiatky hostí zo strany ženicha.¹¹ Manželia žili na chotekovských majetkoch v Čechách, avšak po roku 1945 museli krajinu opus-

Gróf Juraj Majlát (1854 – 1924) s manželkou grófkou Karolínou, rod. Zičiovou (1862 – 1923). Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

Parte grófky Karolíny Majlátovej, rod. Zičiovej z novembra 1923, ktorá zomrela v Zavare. Zdroj: Státní oblastní archiv v Prahe

6 (Neuigkeits) Welt Blatt, Jahrgang 1882, Nr. 226, 3. oktober 1882, s. 3.

7 O Lívií sme už písali – v čísle 10/2022 Novinky z radnice, od strany 22. Dostupné online: <https://www.trnava.sk/userfiles/file/nzr%20okt%2022%20web.pdf> [cit. 4.1.2023].

8 Tagesneuigkeiten. In Pester Lloyd (Abendblatt), 71. Jahrgang, Nr. 271, 18. december 1924, s. 4.

9 Štátny oblastný archiv v Prahe, Rodinný archiv Chotků, Úmrtné oznámenie Karolíny Majlátovej, šk. č. 338, s. 140.

10 Bol synom grófa Karola I. Choteka a grófky Adelheid (Ady) Chotekovej, rod. princeznej Hohenlohe-Langenburg.

11 Štátny oblastný archiv v Prahe, Rodinný archiv Chotků, Zoznam hostí na svadbe Karola Choteka a Lívie, rod. Majlátovej, marec 1921, šk. č. 338, s. 170–172.

tiť. Obaja zomreli v januári 1970 v Bavorsku.

Líviin najstarší brat Juraj Ferdinand Ziči sa narodil v Zavare 30. októbra 1883. V poslednú májovú sobotu 27. mája 1911 sa Juraj oženil s grófkou Georgínou Almássy (1890 – 1953). Krátku správu o ich svadbe priniesli noviny Sport und Salon, keď v čísle z 3. júna 1911 napísali: „Minulú sobotu sa v Budapešti zosobášil gróf Juraj Majlát s kontesou Georgínou Almassy, dcérou bývalého grófa Juraja Almássyho a jeho manželky grófkou Almássy.“¹² Sobášiacim bol ženíchov strýko – sedmohradský biskup gróf Gustáv Majlát. Sobáš sa konal v korunovačnom chráme sv. Mateja v Budapešti. Po ceremónii sa hostia presunuli k obedu.¹³ Manželom sa postupne narodili štyri dcéry – Zenaide, Zita, Žofia a Zdenka. Juraj Majlát zomrel v novembri 1967 vo Viedni.¹⁴

Ďalším zo súrodencov bol gróf Ferdinand Majlát, ktorý sa narodil v kaštieli v Zavare v piatok 13. marca 1891. Až takmer tridsaťšesťročný sa Ferdinand v utorok 22. februára 1927 oženil. Vyvolenou sa mu stala o 17 rokov mladšia grófka Huberta Sečeníová (Szechényi) (1908 – 1978).¹⁵ Sobáš sa konal v rakúskom Semmeringu, pričom oddávajúcim bol aj v tomto prípade sedmohradský biskup gróf Gustáv Majlát s početnou asistenciou duchovných a obrad prebiehal v maďarskom jazyku. Početní hostia boli odetí do maďarského národného oblečenia. Medzi prítomnými nechýbali bývalý minister gróf Aladár Ziči a príbuzenstvo z radov Majlátovcov a Sečeníovcov. Po sobáši sa konala slávnostná večera, ktorej sa zúčastnil aj knieža Egon Thun-Taxis so svojimi dvomi synmi,

gróf Wilhelm Wilczek a spomína sa aj gróf Karol Chotek. Blahoprajné telegramy prišli tiež od arcivojvodu Jozefa a arcivojvodkyne Augusty a arcivojvodu Albrechta.¹⁶ Manželom sa narodili dve dcéry – Ferdinanda a Karolína. Manželské radosti Ferdinanda a Huberty netrvali dlho, v deň druhého výročia, 22. februára 1929, Ferdinand vo Viedni zomrel. Po operácii slepého čreva sa chystal domov a osudným sa mu, napriek mladému veku, stal infarkt. Huberta prežila manžela takmer o polstoročie, po druhýkrát sa vydala a zomrela vo švédskom Göteborgu v januári 1978.¹⁷

Nasledoval ďalší brat – Štefan Majlát, ktorý, rovnako ako jeho súrodenci, prišiel na svet v Zavare vo štvrtok 5. januára 1893. Februárové číslo novín Wiener Salonblatt v roku 1923 prinieslo informáciu o zásnubách grófa Štefana Majláta-Uzoviča s grófkou Teréziou Pálfiovou, dcérou grófa Mórica Pálfího a jeho manželky Jany, rod. Suchodolskej. Terézia sa narodila 28. augusta 1900 vo švajčiarskom Berne. Zásnuby prebehli v Cíferi.¹⁸ Rovnako v Cíferi sa, ani nie o dva mesiace, vo štvrtok 26. apríla 1923 odohral aj sobáš mladého páru.¹⁹ Štefan zomrel 1. mája 1962 v Salzburgu, manželka Terézia ho prežila o 26 rokov, dožila sa požehnaného veku takmer 88 rokov, zomrela 12. júna 1988.²⁰ V Zavare sa narodili aj zostávajúci synovia grófa Juraja Majláta a jeho manželky Karolíny – Karol a Pavol. Zachovaných je o nich veľmi málo informácií. O Karolovi Majlátovi vieme, že sa narodil v sobotu 23. marca 1895 a že bol dvakrát ženatý, po smrti prvej manželky Flóry v roku

Grófka Livia Choteková, rod. Majlátová, pôvodom zo Zavara. Zdroj: Státní oblastní archiv v Prahe

Gróf Mór Pálfi st. (1812 – 1897). Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek, Viedeň

1944 sa oženil druhýkrát s istou Irén Bora. Najmladším z majlátovských súrodencov bol Pavol, o ktorom vieme iba, že sa narodil v sobotu 3. decembra 1898

12 Aristokratie und Gesellschaft. In Sport und Salon, 14. Jahrgang, Nr. 23, 3. jún 1911, s. 5.

13 Wiener Salonblatt, 42. Jahrgang, Nr. 22, 3. jún 1911, s. 12.

14 Rodokmeň Majlátovcov. Dostupné online: <http://w.genealogy.euweb.cz/hung/mailath3.html#LK> [cit. 22.11.2022].

15 Huberta bola dcérou grófa Eugena Sečeního a grófkou Huberty, rod. Almássy.

16 Tagesneuigkeiten. In Neues Wiener Journal, 35. Jahrgang, Nr. 11, 1. marec 1927, s. 8.

17 Rodokmeň Majlátovcov. Dostupné online: <http://w.genealogy.euweb.cz/hung/mailath3.html#LK> [cit. 22.11.2022].

18 Wiener Salonblatt, 54. Jahrgang, Nr. 4, 24. február 1923, s. 7–8.

19 Wiener Salonblatt, 54. Jahrgang, Nr. 8/9, 12. máj 1923, s. 9.

20 Rodokmeň Majlátovcov. Dostupné online: <http://w.genealogy.euweb.cz/hung/mailath3.html#LK> [cit. 22.11.2022].

a zomrel ako štyridsaťdvaročný v Budapešti 1. marca 1941.²¹ Posledným vlastníkom zavarského veľkostatku bol gróf Ladislav Majlát, ktorý sa narodil v stredu 28. júla 1897 ako potomok grófa Juraja Majláta de Székehly (1854 – 1924) a jeho manželky grófký Karolíny Zičiovej (1862 – 1923). Ladislav sa oženil až vo vyššom veku, po päťdesiatke, keď si v roku 1852 vzal Teréziu Očkajovou, pôvodom z neďalekých z Bučian. Ladislav zomrel v roku 1963.

Zrejme najznámejším rodom žijúcim v okolí Trnavy sú Pálfioci. Široko rozvetvený rod s početným potomstvom prinášal aj časté stretnutia na svadbách jednotlivých členov rodu. Nie je možné v jednom článku priblížiť svadobné hostiny všetkých členov rodu, tak vyberieme aspoň niektorých. V rakúskom Kittsee na tamojšom zámku grófa Jozefa Baťániho (Batthyany) sa v pondelok 8. júna 1891 konala svadba jeho dcéry kontesy Blanky Baťániovej s grófom Vojtechom Pálfiom (1858 – 1924). Stručnú správu deň po sobáší priniesli noviny Die Presse.²² Vojtech Pálfi, v čase sobáša tridsaťdvaročný,²³ bol synom grófa Štefana Pálfiho a jeho manželky Matildy, rod. Dežofiovej (Dessewffy), zatiaľ čo nevesta Blanka Baťániová bola o 13 rokov mladšia, lebo sa narodila 11. decembra 1871.²⁴ Manžela prežila Blanka o 22 rokov, zomrela v rakúskom Arnstorfe v júli 1946 vo veku 74 rokov.

Nevynecháme ani grófa Mórica Pálfiho st. a jeho manželstvo s kontesou Paulínou Wilczekovou.

Móric Pálfi st. sa narodil na Červenom Kameni 12. júla 1812 ako najmladšie z troch detí grófa Františka Pálfiho a Jozefíny, rod. Erdödyovej. Dňa 6. mája 1850 sa takmer tridsaťosemročný ženích oženil s grófkou Paulínou, rod. Wilczekovou (1829 – 1894) pochádzajúcou z Viedne.²⁵ Manželom sa postupne narodili štyri dcéry – Irma, Gizela, Terézia a Paulína – a traja synovia – Jozef, Ján a Móric ml. Móric st. sa venoval vojenskej a politickej kariére. Cisárom Františkom Jozefom I. bol v roku 1861 vymenovaný za uhorského miestodržiteľa, ktorým bol do roku 1865. Neskôr sa zamerl na hospodárenie na smolenickom veľkostatku.²⁶ O sobáší Móricaovho syna grófa Jozefa Pálfiho s jeho sesternicou Luciou, rod. Wilczekovou, sme už písali. Obaja snúbenci už boli vo vyššom veku, keď sa v októbri 1894 zasnúbili, budúca nevesta, ktorú rodina familiárne volala Lucietta, mala takmer 32 rokov, kým budúci ženích mal už 40 rokov. Sobáš sa uskutočnil v bydlisku nevesty vo Viedni, kde Wilczekovci žili vo svojom mestskom paláci, v sobotu 16. februára 1895. Nevesta mala na sebe drahocennú svadobnú toaletu. Medzi hosťami nechýbali najurodzenejší členovia vtedajšej spoločnosti, vedeckého či umeleckého sveta.²⁷

Ďalším z potomstva Mórica a Paulíny Pálfiových bol aj gróf Ján Pálfi ml., ktorý prišiel na svet vo Viedni vo štvrtok 19. marca 1857. Jeho manželkou sa 1. mája 1890 stala grófkou Alžbeta, rod. Schlippen-

Ľudia a udalosti...

■ **2. 4. 1993** – V Bratislave umrel literárny historik, editor a prekladateľ JOZEF AMBRUŠ, ktorý študoval na trnavskom gymnáziu a dlhé roky pôsobil ako vedúci vydavateľstva Spolku sv. Vojtecha v Trnave (20. výročie).

■ **4. 4. 2018** – V Trnave slávnostne otvorili Kultúrne centrum Nádvorie (5. výročie).

■ **5. 4. 1933** – V Trnave sa narodil muzikológ, redaktor a publicista MARIÁN JURÍK, umelecký šéf opery SND v Bratislave a riaditeľ Slovkoncertu (90. výročie).

■ **7. 4. 1613** – V Klobošiciach sa narodil profesor Trnavskej univerzity, jej kancelár a dekan teologickej fakulty FRANTIŠEK TOPOŠ, zostaviteľ zborníka na poctu prvých bakalárov Trnavskej univerzity (410. výročie).

■ **8. 4. 1933** – V Trnave sa narodil stredoškolský učiteľ VILIAM NOVÁK, mládežnícky futbalový tréner Spartaka Trnava, ktorý dve sezóny viedol aj A-mužstvo (90. výročie).

■ **9. 4. 1943** – V Trnave sa narodil pamiatkar, pracovník kultúry a publicista ZDENO ŠIMKO (80. výročie).

■ **10. 4. 1488** – Trnavský mešťan a obchodník PAVOL HOLÝ dostal od kráľa Mateja za preukázané zásluhy zemiansky titul a erb (535. výročie).

■ **10. 4. 2008** – V Ivanke pri Dunaji umrel emeritný biskup, predseda Spolku sv. Vojtecha a vysokoškolský pedagóg PETER DUBOVSKÝ, ktorý študoval na trnavskom gymnáziu, pôsobil na Teologickej fakulte Trnavskej univerzity a v Trna-

21 Rodokmeň Majlátovcov. Dostupné online: <http://w.genealogy.euweb.cz/hung/mailath3.html#LK> [cit. 22.11.2022].

22 Local-Anzeiger der Presse. In Die Presse, 44. Jahrgang, Beilage zu Nr. 157, 9. jún 1891, s. 9; (Neuigkeis) Welt Blatt, Jahrgang 1891, Nr. 129, 10. jún 1891, s. 3. 3 Vojtech Pálfi sa narodil 24. augusta 1858.

24 Wiener Salonblatt, XXII. Jahrgang, Nr. 24, 14. jún 1891, s. 5.

25 Paulína bola treťou dcérou grófa Stanislava Wilczeka a Gabriely, rod. Reischachovej.

26 HUPKO, Daniel – JANÁČKOVÁ, Ivana – TIHÁNYI, Jozef. Koniec starých čias. Komárno : KT, 2011, s. 169.

27 Wiener Salonblatt, XXVI. Jahrgang, Nr. 7, 17. február 1895, s. 7. Viac info o svadbe Jozefa Pálfiho s Luciou Wilczekovou nájdete aj v decembrovo-januárovom dvojčísle Noviniek z radnice. Dostupné online: <https://www.trnava.sk/userfiles/file/nzr%20dec%20jan%202022%20web%20mesto.pdf> [cit. 4.1.2023].

bachová (1872 – 1938). V roku 1890 sa manželom narodil syn Pavol. Na svet prišiel v stredu 12. februára vo Viedni. Keď mal Pavol desať rokov, jeho rodičia sa rozviedli a malý gróf zostal v opatere otca. Pavol sa stal posledným šľachtickým majiteľom kaštiela v Budmericiach.²⁸ Počas svojho života uzavrel Pavol až osem manželstiev. Prvýkrát mu bili svadobné zvony vo veku 25 rokov, počas prvej svetovej vojny, keď si v sobotu 25. septembra 1915 ako poručík v zálohe uhorského honvédsko-husárskeho pluku vzal za manželku grófkou Františku Romanu Esterháziou, dcéru už zosnulého grófa Mórica Esterháziho a jeho manželky grófkou Paulíny, rod. Stockau.²⁹ Ich manželstvo však nevydržalo dlho, po piatich rokoch sa v roku 1920 rozviedli. Už v januári 1922 sa Pavol Pálfi oženil po druhýkrát, keď si v Ríme, v Kostole Santa Andrea della Fratte, vzal 15. januára za manželku slečnu Dorothy Parker-Deacon, o ktorej je známe, že krátko predtým bolo dekrétom Sacra Romana Rite z rozhodnutia vatikánskeho súdu pre manželské záležitosti anulované jej manželstvo s princom Albertom Radziwillom.³⁰ Ani manželstvo s Američankou sa však neskončilo úspešne, napriek tomu, že sa im narodili dve deti – syn Ján a dcéra Klára. Manželia sa v roku 1928 rozviedli, avšak už v auguste toho istého roku sa Pavol oženil tretíkrát. Jeho vyvolenou sa opäť stala rozvedená Američanka – autorka Eleanor Jenckes Tweed. Rozviedli sa po šiestich rokoch manželstva v roku 1934. Pavlovou štvrtou manželkou sa 19. novembra 1935 v Bratislave

stala o 24 rokov mladšia grófkou Marietta, rod. Wurmbrand-Stuppach, najstaršia dcéra grófa Ferdinanda Wurmbrand-Stuppacha a jeho manželky Mary, rod. Baltazzi. Manželstvo sa skončilo rozvodom už v decembri 1937, keď sa Pavol Pálfi zamiloval do Louise de Vilmorin. S tou sa oženil v Bratislave 27. januára 1938. Louise bola dcérou cestovateľa a vedca Filipa de Vilmorin a nedávno zosnulej grófkou Mélanie de Dortan, ktorá bola ako druhá žena vo Francúzsku vymenovaná za komandérku Čestnej légie. Samotná nevesta Louise, narodená v roku 1902, bola známa nielen ako spisovateľka, ale aj ako dizajnérka šperkov.³¹ Ani piate manželstvo však grófovi nevydržalo a manželia sa v roku 1943 rozviedli. Po druhej svetovej vojne sa v talianskom Merane 12. augusta 1946 oženil s o 33 rokov mladšou Editou Hoch, ale už v roku 1949 bolo manželstvo rozvedené. Predposlednou z jeho manželiek sa 26. marca 1951 v Paríži stala Mária Terézia von Herberstein, ktorá sa narodila v Prahe 29. júna 1928. V máji 1956 bolo i toto manželstvo rozvedené a 28. júna 1956 uzavrel posledné, ôsme manželstvo v bavorskom Mníchove s Karinou Braunovou von Stumm, narodenou v roku 1923. V roku 1957 sa im narodil syn. Pavol Pálfi zomrel v Mníchove 11. októbra 1968 vo veku 76 rokov.³² Aj na týchto niekoľkých príkladoch je jasne vidieť, že manželský zväzok a spájanie rodov zohrávalo v šľachtickom prostredí aj v období 19. a 20. storočia stále dôležitú úlohu. Avšak stále viac sa do popredia na úkor sobášnej politiky dostávali city. ■

Ľudia a udalosti . . .

ve, kde je pochovaný, jeho pamiatku pripomína aj pamätná tabuľa (15. výročie).

■ **12. 4. 2018** – V Bratislave umrel divadelný a filmový herec TEODOR PIOVARČI, ktorý v rokoch 1960 – 1965 bol členom súboru Krajového divadla v Trnave (5 výročie).

■ **13. 4. 1323** – Trnavu navštívil uhorský kráľ KAROL I. ROBERT (700 výročie).

■ **14. 4. 1808** – Na Červenom Kameni sa narodil trnavský mešťan, lekárnik a ovocinár JÁN NEPOMUK SIEBENFREUD, majiteľ lekárne U zlatého jednorozca v Trnave a zakladateľ ovocnej záhrady so 40 tisícami ovocných stromov a kríkov, po ktorom je pomenovaná odroda slivy (215. výročie).

■ **16. 4. 1948** – V Trnave sa narodil futbalista PETER VALENTOVIČ, hráč Spartaka Trnava, s ktorým získal v rokoch 1971 a 1972 dva majstrovské tituly (75. výročie).

■ **16. 4. 2008** – V Galante umrel vysokoškolský pedagóg, básnik a dramatik MILAN JEDLIČKA, rodák zo Zelenča, ktorý prednášal marketing na Materiálovo-technologickej fakulte STU v Trnave a neskôr aj na Fakulte masmediálnej komunikácie UCM. V roku 2017 mu udelili Cenu Trnavského samosprávneho kraja in memoriam (15. výročie).

■ **17. 4. 1998** – Modranka mala 2 316 obyvateľov (25. výročie).

■ **20. 4. 1788** – V Trnave sa narodil kardinál, chorvátsky bán a spoluzakladateľ Matice

28 HUPKO – JANÁČKOVÁ – TIHÁNYI, Koniec starých čias, s. 171.

29 Hof- und Personalnachrichten. In Fremden-Blatt, 69. Jahrgang, Nr. 267, 26.

september 1915, s. 7.

30 (Linzer) Tages-Post, 58. Jahrgang, Nr. 20, 25. január 1922, s. 3; Aus der

Gesellschaft. In Neues Wiener Journal, 30. Jahrgang, Nr. 10.147, 5. február 1922, s. 8.

31 Wiener Salonblatt, 69. Jahrgang, Nr. 5, 6. marec 1938, s. 5.

32 Rodokmeň Pavla Pálfiho. Dostupné online: <https://gw.geneanet.org/frebault?lang=en&pz=henri&nz=frebault&p=franz+paul+rudolf+maria+josef&n=palfy+ab+erdo> [cit. 26.11.2022].

Katarína Karabová, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity

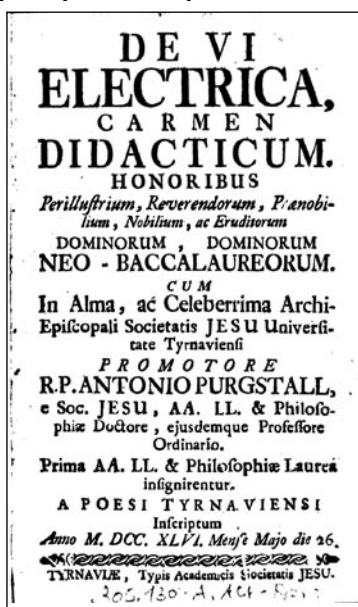
Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LXXVII.

Ján Purgina a jeho didaktická báseň o elektrine

Viacere témy, ktorými žije celá spoločnosť, pričom môže ísť aj o neobyčajné objavy na poli exaktnej vedy, sa neraz aj v súčasnosti stávajú námetom pre ich širšiu popularizáciu medzi ľuďmi. Jej zámerom nebýva ani tak fundovaný výklad, ako skôr úsilie priblížiť jednoduchým spôsobom, často v spojení s umením, zložité postupy či témy, ktoré sú predmetom odborných i laických diskusií a chtiac-nechtiac zasahujú do života ľudí. Dnes si tak môžeme pozrieť napríklad muzikál o odpadoch či dokonca máme možnosť navštíviť divadelné predstavenie o biodiverzite ekosystémov. Týmto aktivitám nemožno uprieť ich výrazný didaktický efekt.

Prelňanie zdanlivo nezlučiteľných oblastí v tomto smere nie je však výmyslom našej doby. Objavenie elektrostatickej elektriny celkom nepochybne patrilo medzi významné míľniky v oblasti vedy. A tak príkladom nezvyčajného prepojenia vedeckej oblasti s umeleckou je aj didaktická báseň O elektrine (De vi electrica carmen didacticum). Jej autorom je slovenský pedagóg a fyzik, trnavský rodák Ján Purgina. Vieme, že sa narodil 16. mája v roku 1719. Počas štúdia na univerzite v Trnave vstúpil v roku 1736 do Spoločnosti Ježišovej a obdobie nasledujúcich dvoch rokov strávil v novíciáte v Trenčíne. Na Viedenskej univerzite študoval filozofiu a matematiku. Ešte počas študentských rokov vyučoval gramatiku na gymnáziu v Komárne, ako aj jazyky v kolégiu v Rábe. V roku 1746 prednášal spoločenské vedy v Trnave, o rok neskôr vyučoval rétoriku v Rábe. Na Trnavskej univerzite začal v roku 1748 študovať teológiu. Zomrel však v tom istom roku, s najväčšou pravdepodobnosťou v Trnave, a to ešte pred ukončením štúdia a knžazskou vysviackou.

Didaktická báseň O elektrine je prvou prácou na Slovensku, ktorá sa zaoberá poznatkami

z oblasti elektrostatiky. Vyšla v kníhtlačiarňi Trnavskej univerzity v roku 1746 pri príležitosti promócie nových bakalárov, ktorá sa konala 26. mája. Promótorom slávnosti, ako sa dozvedáme z titulného listu, bol profesor Anton Purgstall zo Spoločnosti Ježišovej. Náš Ján Purgina sa v úvodnom príhovore novobakalárom nepodpísal, čo nebolo v promočných spisoch ničím výnimočným, pri otázke autorstva prezentovaného veršovaného diela sa preto môžeme spoliehať len na dostupné biografické údaje. Príhovor začína slovami:

Ľudia a udalosti...

chorvátskej JURAJ HAULÍK, ktorý umrel v Záhrebe, kde je po ňom pomenovaná ulica. V Trnave jeho pamiatku pripomínajú dve pamätne tabule a ulica nesúca jeho meno. V roku 2014 mu bolo udelené Čestné občianstvo TTSK in memoriam (235. výročie).

■ 20. 4. 1943 – V Trnave sa narodil stomatológ, karikaturista, publicista a turista IVAN KOŠICKÝ (80. výročie).

■ 24. 4. 1763 – Vo Veľkých Chlievanoch sa narodil národnokultúrny dejateľ, cirkevný hodnostár a profesor seminára v Trnave JURAJ PALKOVIČ, zakladajúci člen Slovenského učeného tovarišstva, jeho mecén, autor prvého prekladu biblie do bernolákovčiny a vydavateľ básnických spisov Jána Holého i Bernolákovho Slovára (260. výročie).

■ 25. 4. 1993 – V Trnave na Evanjelickom kostole bola slávnostne odhalená pamätná tabuľa spisovateľovi, literárnemu historikovi, prekladateľovi a teológovi GUSTÁVOVI VIKTORYMU, ktorý v rokoch 1960 – 1975 pôsobil v Trnave ako ev. farár (30. výročie).

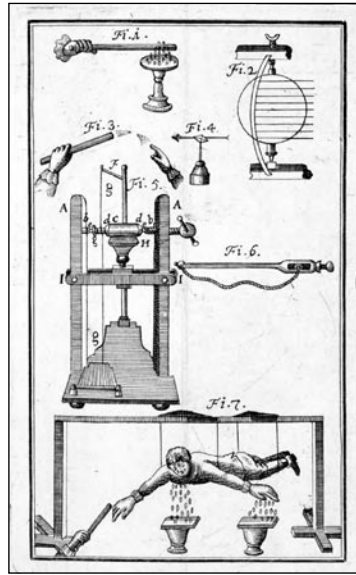
■ 26. 4. 1943 – V Trnave sa narodil pedagóg, básnik a ilustrátor MARIÁN DROBNÝ, odborný učiteľ na SOU strojárskom v Trnave (80. výročie).

■ 30. 4. 1943 – V Trnave sa narodila divadelná a filmová herečka, recitátorka a pedagogička javiskovej reči VIERA HLADKÁ, ktorá pôsobila v Krajevom divadle v Trnave a neskôr na VŠMU v Bratislave (80. výročie). ■ HR

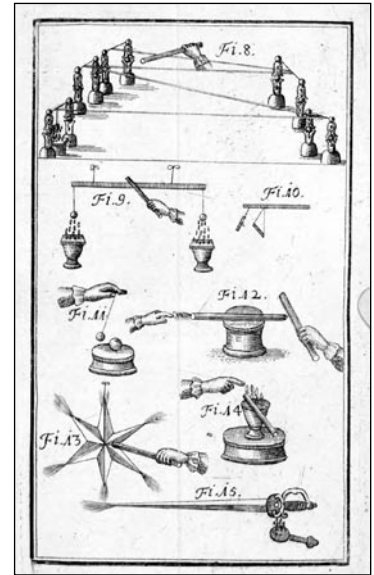
„Páni novobakalári, preskúmali ste, aké starobylé a dôverné je spojenie medzi filozofiou a Múzami, a to až do takej miery, že obe sa podujmú vyjsť na verejnosť len s príslušnou dávkou pocty a vážnosti, ktorá sa dá z takéhoto priateľského spojenia očakávať.“ Vieme, že v 18. storočí filozofia zahŕňala aj prírodné vedy, a tak nás neprekvapí, keď autor hovorí o spojení filozofie a Múz ako predstaviteľiek básnického umenia.

Báseň je napísaná v daktylskom hexametri a člení sa na tri časti. Prvá opisuje podstatu elektriny a jej vznik, druhá časť sa venuje vodivosti a tretia opisuje svetelné účinky elektrostátických javov. Jednotlivé oblasti vždy uvádza krátke vysvetlenie, po ktorom nasleduje básnický text. Súčasťou diela je aj obrazová príloha znázorňujúca nákresy jednoduchých experimentov dokazujúcich elektrostátické javy, na ktoré sa autor vo veršoch odvoláva. Nechýba ani poznámkový aparát, kde v jednom prípade nájdeme odkaz na Horatiovo dielo *O umení básnickom*, v ostatných prípadoch ide o vysvetľujúce poznámky dopĺňujúce vysvetlenie javu opisovaného vo veršoch.

Na didaktickú báseň sa dá nazerať z viacerých pohľadov, ktoré svedčia o jej výnimočnosti. Nielenže je v nej sprostredkovaná nezvyčajná tematika, orientácia, ktorá si nepochybne vyžadovala zo strany autora isté nadšenie a časovo náročnejšie osvojenie vedomostí, ale obdiv môže vzbudzovať ľahkosť a presvedčivosť, s akou nepochybne talentovaný mladý básnik tému spracoval. O tom, že námet bol skutočne ťažký, svedčia aj nasledujúce verše z poslednej časti diela: „Múza, presnosť práce je tou najťažšou čas-

ťou, / pomáha však horlivo napredovať v začatom diele. / Loďka hnaná západným vánkom skôr nezvinie plachty, / nedosiahne prístav, kým cieľ nenaplní plavby. / Preto pomáhaj, vzbud' zvyšky síl a prírodu osláv, / verš priprav v predzvesti svetlé, zmorenej odpočinok dopraj. / Ty vytrvaj v začatej práci, lúče a iskrivý svit nech pohybom spôsobí rýchle kryštálu trenie.“ V 40-tych rokoch 18. storočia vnímame na pôde Trnavskej univerzity obrat vo vzťahu k prírodovedným disciplinám, na ktoré sa dovtedy nazeralo prísny pohľadom scholastiky. Prvou lastovičkou pred fundovanými dielami významných trnavských profesorov, ktoré začali v trnavskej univerzitnej kníhtlačiarňi vychádzať po roku 1750, je aj nami prezentované Purginovo veršované dielko *O elektrine*. Okrem neho máme z tohto obdobia doložené ešte dve didaktické básne: jednou je rozprava o baníctve od Jozefa Bartakoviča s názvom *Metallurgicon sive de cultura fodinarum auri et argenti carmen* z roku 1748, s ktorou sa čitatelia *Noviniek z radnice* už mali možnosť zo-

známiť v minulosti, a druhou je veršovaná dizertácia o základoch optiky (*Elementa opticae*) z roku 1750 z pera Jána Ivančiča, ktorú predstavíme v niektorom z nasledujúcich čísel. ■

Použitá literatúra:

- Lukács, L.: *Catalogus generalis seu Nomenclator biographicus personarum Provinciae Austriae Societatis Jesu* (1551-1773). Pars III. Rím, 1988, s. 1307.
- Minárik, J.: *Baroková literatúra*. Svetová, česká, slovenská. Bratislava: SPN, 1984.
- Purgina, J.: *De vi electrica carmen didacticum*. Tyrnaviae: Typis Academicis Societatis Iesu, 1746. 52 s.
- Tibenský, J.: *Dejiny vedy a techniky na Slovensku*. Bratislava: Osveta, 1979.

Súťažná otázka:

V ktorej časti didaktickej básne *O elektrine* sa rozoberá, čo spôsobuje svetelné účinky elektrostátických javov? Správne odpovede zasielajte do 20. apríla 2023 emailom na katarina.karabova@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Jana Judinyová

Nemecký maliar Friedrich Lieder, autor portrétov našich národovcov, žil desať rokov v Trnave

Začiatkom 19. storočia sa tešila veľkej obľube najmä vo vyšších kruhoch miniatúrna maľba. Fotografia ešte neexistovala (rozšírila sa až v 2. polovici 19. storočia), a tak si najskôr šľachta a neskôr aj zámožnejší mešťania nechávali spodobiť ľudí blízkych svojmu srdcu v malom formáte na sklo, porcelán a slonovinu. Miniatúrne portréty mali podobu medailónov a slúžili často ako šperk alebo aj na predstavenie sa budúcemu manželskému partnerovi. Zdobili nimi aj rôzne drobné nádoby a viečka hodínok. Centrom maľovania miniatúrnych portrétov v 1. polovici 19. storočia bola v stredoeurópskom priestore Viedeň. Medzi umelcami, ktorí vynikali v tomto odbore, bol portrétista Friedrich Johann Gottlieb Lieder (1780, Postupim – 1859 Budapešť). Tento nadaný a úspešný maliar začal práve v našom meste novú kapitolu svojho života. V Trnave sa po druhýkrát oženil, narodilo sa mu tu dieťa, a pravdaže, maľoval. Ako trnavský mešťan strávil u nás približne desať plodných rokov života.

Mladosť a kariéra

Friedrich Johann Gottlieb Lieder (skrátene aj Friedrich Lieder alebo aj Franz Lieder) sa narodil v Postupimi 3. 7. 1780 ako syn Christiana Augusta Liedera (1739 – 1811), zamestnanca pruského kráľovského dvora. Už ako dieťa prejavil záľubu a talent v maliarstve. Otec však bol proti povolaniu umelca, a preto sa na jeho želanie vyučil za hutníka a ťažiara. Skoro však opustil túto kariéru, od otca získal určitý obnos peňazí a odišiel do Paríža. Tu sa vzdelával v maliarstve na Akadémii výtvarných umení. Bol žiakom známeho francúzskeho maliara Jacquesa Louisa Davida (1748 – 1825.¹ Na jednej z ciest po Uhorsku sa spoznal s Evelínou d'Ellevaux, dcérou Phillipa d'Ellevaux, ktorý pracoval pre Uhorskú kráľovskú komoru. Oženil sa s ňou, a roku 1806 sa presťahoval do Viedne. O rok neskôr sa mu tu narodil syn Friedrich Michael Paul (1807 – 1884), z ktorého sa stal vysoký štátny úradník, no venoval sa aj maliarstvu na vysokej umeleckej úrovni. V čase usadenia sa maliara Friedricha Liedera vo Viedni nadobudli mimoriadnu popularitu miniatúrne portréty. Liederovi pri ich tvorbe bol vzorom najmä maliar Jean-Baptiste Isabey (1767

A. Rudnay

– 1855). Samotný Lieder sa v tom čase už tešil vo Viedni dobrej povesti ako portrétista, maľovanie miniatúr jeho postavenie ešte posilnilo. Jeho miniatúrne portréty sa vyznačovali veľkou vernosťou a jemným vypracovaním, vyhotovoval ich najmä technikou akvarelu na slonovine, v duchu klasicizmu. V tomto odbore nadobudol takú popularitu, že keď roku 1809 vtihol do Viedne Napoleon, portrétoval aj jeho. Na cisárovm portréte pracoval v zámku Schönbrunn a na pamiatku dostal od neho taburet.

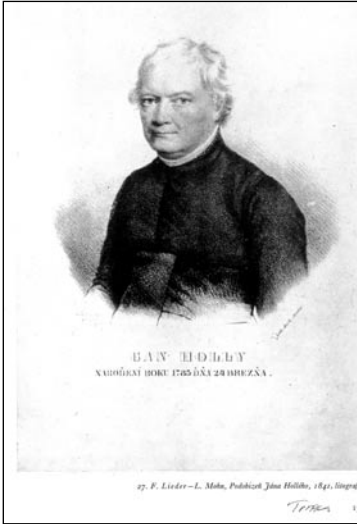
Neskôr, počas Viedenského kongresu v rokoch 1814 – 15, maľoval zas portréty prítomných monarchov, diplomatov, vedcov, umelcov, miniatúry robil väčšinou na slonovine. Zákaziek mal toľko, že si musel zriadiť ateliér, kde zamestnával šestnásť umelcov ako pomocníkov.²

Priekopník litografie

O tri roky neskôr umelca pozval pruský kráľ Friedrich Wilhelm III. do Berlína, poskytol mu byt a ateliér v kráľovskom zámku. Umelec tam vytvoril veľa olejomalieb aj akvarelov kráľa a príslušníkov kráľovského dvora. Lieder sa tešil aj veľkej priazni samotného mocného kancelára kniežata Metternicha. Po návrate do Viedne mu Metternich dal zariadiť byt s ateliérom a roku 1822 ho vzal so sebou aj na kongres do Verony. Vo Verone portrétoval kráľa a kráľovnú z Nice. V prvých desaťročiach 19. storočia bol Lieder vo Viedni najvyhľadávanejším portrétistom, maľoval príslušníkov cisárskeho dvora a rakúskej, uhorskej a českej šľachty V komplexnom Wurzbachovom lexikone osobností Rakúska možno nájsť takéto hodnotenie maliara: „...Liederove miniatúry a akvarely možno označiť za ozajstné biografie

1 D'Ellevaux, Friedrich, von. 1904. Biographische Skizze über Friedrich Johann Gottlieb Lieder 1780-1859 (Životopisná skica o Friedrichovi Johanovini Gottliebovi Liederovi 1780-1859). Wienbibliothek, Viedeň, inv. č. AC15778078.

2 Tamže.

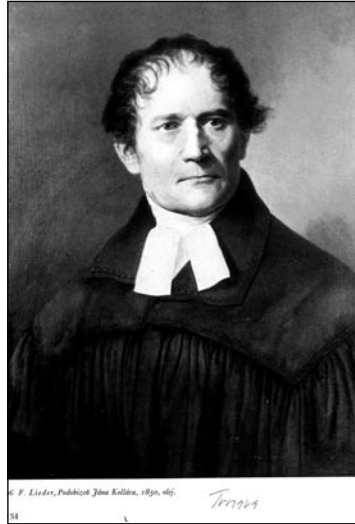

Ján Hollý

vo farbe, sú to diela plné života a pravdy.⁴³ Okolo roku 1825 sa vo výtvarnom umení stávala čoraz obľúbenejšou technika litografie. V porovnaní s vyhotovovaním portrétov olejom či akvarelom bola výhodnejšia a vďaka nej sa dalo získať v kratšom čase väčšie množstvo portrétnych vyobrazení. Na pokyn Metternicha ako znalca umenia sa Lieder vyučil litografiu v Paríži, etabloval toto umenie v Rakúsku a považuje sa za zakladateľa litografického portrétu v našich končinách. Maliar vyhotovil niekoľko litografických, ale aj iných portrétov kniežaťa Metternicha a mnohých ďalších osobností. Zároveň stúpал aj po spoločenskom rebríčku, roku 1824 bol vymenovaný za akademického člena cisárskej Akadémie výtvarných umení vo Viedni.

Trnavská anabáza maliara Friedricha Liedera

Roku 1827 maliarovi Liederovi zomrela manželka. O rok neskôr sa oženil v našom meste s Trnavčankou Jozefou Uhlovou

Ján Kollár

Lieder Autoportrét, Belveder Europeana

<p>10. Andreas & Susanna Mendling Widuw. Anna Rodri Vidua Lazochianu Trnavae. d. c. Sp. mulgan</p>	<p>11. Josephus Kohn Lautus, Benedik plabii</p>	<p>12. Copulans. Stephanus Kornausky</p>
<p>22. D. Viduarius Lieder Aris, publici aris Pricor. c. Capillanus, Academicus viduus Aug. Conf. Nereus. d. c. Wigo Domocilla Josepha Uhl Widua. d. c. in Tr. Baran. Sp. mulgan</p>	<p>D. Nicolaus Hoffman ad Cassaram Imper. Registrarius Adjutus, D. Joannes Zoller Pincipis, Baccacatione Leon nius, Constibianus</p>	<p>D. Adolphus Anton Widuar. Mariani Miskolczy. C. M. v. Cassarius. d. c.</p>
<p>25. Hon. Juv. Josephus Lebrohl. Parochianus, Nereus. Hon. Wigo Cecilia Kieger Trnavae d. c. in Tr. Baran. Sp. mulgan</p>	<p>D. D. Mathias, Praef. d. Senatus Trnavensis D. Joannes Szwedisch, d. Cassarius, d. c. in Tr. Baran.</p>	<p>Nereus Lieder</p>

A. 1828 Mense Octobri

Záznam o Liederovom sobáši s Trnavčankou Jozefou Uhlovou

(Josepha Uhl). Sobáš sa konal 22. septembra 1828 vo farskom kostole, sobášil kanonik Miskolczy; nevesta bola katolíčka, Lieder protestantského vierovyznania.⁴ Svedkami boli Ferdinand Hoffman z cisárskej registračnej komory a Ján Zoller, správca kniežacích majetkov v Bockenheime. O rok neskôr dostal maliar právo usadiť

sa v Trnave. V tom istom roku, 31. júla 1829, sa manželom v Trnave narodila dcéra Friederika Klára (Friderica Clara)⁵, z ktorej vyrástla nadaná harfistka.⁶ Krstnými rodičmi dieťaťa boli slečna Clara Uhlová (pravdepodobne sestra matky) a Karl Constenoble (1769 – 1839), v svojej dobe známy nemecký a rakúsky divadelný

3 Wurzbach, Constantin. 1866. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, 1866, písmeno L, s. 177.

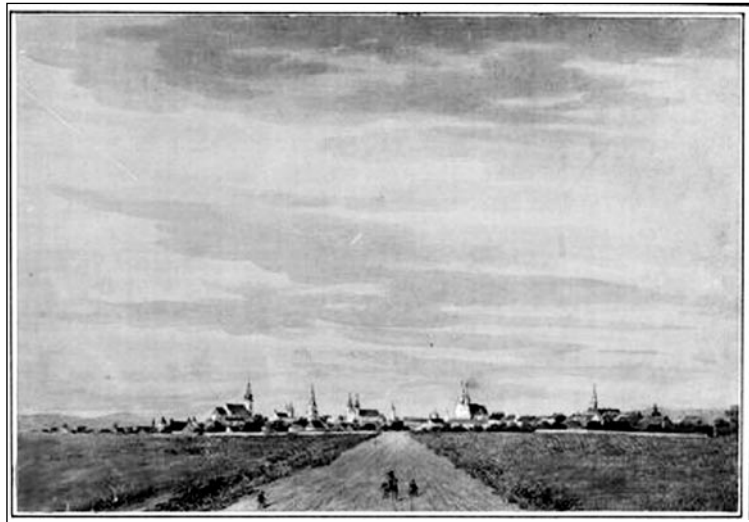
4 Ministerstvo vnútra, Štátny archív v Trnave. Protocolli Marricularis Copulatorum Parochie Liberre, Regies Civitatis Tirnaviensis pro Anno 1828, časť 1828 Mense Septembri 22.

5 Zápis v knihe narodených 1829-1834, rímsko-katolícka cirkev v Trnave, inv. č. 2424. familysearch.com

6 Lieder Friderika Klára. https://hu.wikipedia.org/wiki/Lieder_Friderika

herec, režisér a spisovateľ.⁷ Maliarovi Friedrichovi Liederovi sa v Trnave darilo po všetkých stránkach. Roku 1830 si tu kúpil dom so záhradou. Svoj domov využil aj po umeleckej stránke tak, že sa stal jednou z pozoruhodností Trnavy.⁸ Aj on sám obohatil kolorit nášho mesta. V roku 1832 sa stal čestným občanom Trnavy.⁹ V októbri 1833 bol prijatý za riadneho trnavského mešťana.¹⁰ Stal sa členom Spolku trnavských ostrostrelcov, vo Viedenskej knižnici vo Viedni opatrujú jeho členský diplom z roku 1836¹¹, neskôr aj veliteľom. Zapojoval sa tiež do hudobného života Trnavy a stal sa členom Cirkevného hudobného spolku pri farskom Kostole svätého Mikuláša.¹²

Maliar Friedrich Johann Gottlieb Lieder sa v Trnave intenzívne venoval maliarskej tvorbe a plánil aj mestu dane.¹³ Vytvoril veľa pozoruhodných olejomalieb, akvarelov, litografie aj veľké oltárne obrazy a portréty cisára. V Západoslenskom múzeu v Trnave dodnes opatrujú Liederove olejomalby cisára Ferdinanda V. Habsburského (1793 – 1875) a rakúskeho ministra zahraničia Carla Ludwiga Ficquelmonta (1777 – 1857)¹⁴ Ešte počas trnavského obdobia, roku 1829, vytvoril aj litografický portrét arcibis-

Lieder starší: Pohľad na Trnavu, akvarel, Albertina Europeana

kupa Alexandra Rudnaya.¹⁵ Za vyjadrenie osobitného vzťahu maliara Friedricha Liedera k Trnave možno považovať jeho akvarel Pohľad na Trnavu, ktorý opatruje viedenská obrazáreň Albertína.¹⁶ Dal sa tiež svojím synom Friedrichom

Na poľovačke

7 Wurzbach, Constantin von: Costenoble, Karl Ludwig. In: Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. 3. diel. Nakladateľstvo Verlag der typogr.-literar.-artist. Anstalt (L. C. Zamarski, C. Dittmarsch & Comp.), Viedeň 1858, s. 19–21.
8 D'Ellevaux, Friedrich, von. 1904. Biographische Skizze über Friedrich Johann Gottlieb Lieder 1780-1859 (Životopisná skica o Friedrichovi Johanovini Gottliebovi Liederovi 1780-1859). Wienbibliothek, Viedeň, inv. č. AC15778078.

9 Presne 28.3.1832. Ehrenbürgerdiplom der Stadt Tyrnau für Friedrich Lieder (Diplom čestného občana mesta Trnavy pre Friedricha Liedera). In: Wienbibliothek, Viedeň, pozostalosť po Friedrichovi Michaelovi Paulovi Liederovi, synovi maliara. H.I.N.-222964; ident. č. AC15781091.

10 Ministerstvo vnútra, Štátny archív v Trnave. Magistrát mesta Trnavy, matrika prijatých občanov (Matricula civium Tyrnaviensium), 1708-1892, I f/1).

11 Wienbibliothek, Viedeň, pozostalosť po Friedrichovi Michaelovi Paulovi Liederovi, synovi maliara., inv. č.: AC15778478.

12 V roku 1838. In: Mitgliedsdiplom des Kirchenmusikvereines an der Stadtpfarrkirche zum heiligen Nikolaus in Tyrnau für Friedrich Johann Gottlieb Lieder (Diplom člena Cirkevného hudobného spolku pri farskom kostole svätého Mikuláša v Trnave pre Friedricha Johanna Gottlieba Liedera). In: Wienbibliothek, Viedeň, pozostalosť po Friedrichovi Michaelovi Paulovi Liederovi, synovi maliara, ident. č. AC15802195.

13 Napríklad za posledný štvrťrok 1832 18 florénov a 51 grošov. In: MV SR, Štátny archív v Trnave. Daňový register 1832-33, č.433 (časť Ultima Quatra).

14 Západoslenské múzeum v Trnave, zbierka obrazov: inv. č. 04998 a inv. č. 07100. Za túto informáciu autorka vďačí PaedDr. Simone Jurčovej.

15 Galéria mesta Bratislavy, inv. č. C 1356.

16 Albertina, inv. č. 5802. Zbierka obrazov. [https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=\[5802\]&showtype=record](https://sammlungenonline.albertina.at/?query=search=/record/objectnumbersearch=[5802]&showtype=record).

Liederom mladším spodobiť ako čestný občan mesta Trnavy v uni-forme trnavskej mestskej gardy.¹⁷ (v zbierkach Mestskej galérie BA). Lieder kaspel aj k umeleckej vý-zdobe nášho mestského divadla. V roku 1833, náš stánok Tálie bol v treťom roku svojej existencie, namaľoval preň veľkú oponu.¹⁸ Maliar Lieder nepochybne ume-lecky oživil naše mesto.

V Prešporku... portréty Jána Hollého a Jána Kollára

Po roku 1839 Lieder opustil Trnavu a usadil sa v Prešporku. Aj tam pokračoval vo výtvarnej činnosti. Z tohto obdobia kritici vyzdvihujú najmä jeho psychologicky prepracovanú podobizeň mediková-ča Jána Gschnattla. Vytvoril tiež početné olejomalby a litografie popredných osobností z vyšších spoločenských vrstiev, napríklad

grófa Karola Zichyho, kňaza Jána Kremličku, ale aj obrazy s nábo-ženským motívom, napríklad An-jel zo scény zvestovania. Mnohé Liederove diela opatruje Galéria mesta Bratislavy.

Pre nás je významné, že počas prešporského obdobia maliar Friedrich Lieder vytvoril aj podobi-zeň Jána Hollého, najtalentova-nejšieho príslušníka bernolákov-ského hnutia. Podľa jeho pred-lohy vytvoril C. Mohn roku 1841 litografiu, ktorá mala aj slovenskú legendu („Gan Holly narodění roku 1785 dňa 24 března“).¹⁹ Tento litografický portrét bol po prvý raz uverejnený v III. zv. Hollého básní.²⁰ Maliar zachytil olejomal-bou tiež šíriteľa slovanskej kultúrnej myšlienky Jána Kollára. Jeho podobizeň prekreslil potom aj na litografický kameň.²¹ Počas pobytu v Prešporku roku

1842 namaľoval na medený podklad aj oltárny obraz Na-nebovstúpenie Krista (2,06 m x 1,3m) pre evanjelický nemecký kostol v Bratislave a daroval ho tomuto spoločenstvu.

Koncom 40. rokov sa maliar Friedrich Lieder presťahoval do Pešti, kde si znova svojím umením získal veľkú vážnosť. Umelecky bol činný až do svojho konca, zomrel v Budapešti 13. mája 1859.

Friedrich Johann Gottlieb Lieder bol zriedkavo mnohostranný talent, výborný vo všetkých sférach maliarstva. Podľa jeho obrazov bolo urobených veľa litografií. Portrétmi našich budite-ľov postavil časť svojej tvorby do služieb slovenských obrozenec-kých snáh. V našom meste prežil približne desať plodných rokov života. ■

17 Obraz Friedrich Lieder starší ako kapitán mestskej gardy v Trnav, olejomalba. In: Galéria mesta Bratislavy, inv. č. A 584

18 D'Ellevaux, Friedrich, von. 1904. Biographische Skizze über Friedrich Johann Gottlieb Lieder 1780-1859 (Životopisná skica o Friedrichovi Johanovini Gottliebovi Liederovi 1780-1859). Wienbibliothek, Viedeň, inv. č. AC15778078

19 Anna Petrová – Pleskotová: Slovenské výtvarné umenie obdobia národného obrodzenia. Zrod slovenskej národnej školy výtvarnej. Vydavateľstvo Slov. akadémie vied, BA 1966. Kabinet teórie a dejín umenia, ved. Redaktor Ladisl. Saučín, DrSc, s.19, 67.

20 Tamže.

21 Tamže, s. 19, 67.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

K počiatkom reklamy obchodov, hostincov, remeselníkov a kín vo verejnom priestore v Trnave .....

Označovanie obchodníkov a remeselníkov existovalo už dávno, nie je to novodobá záležitosť. Vývesné štíty v minulosti boli vlastne firemnými značkami, ktoré si obyvatelia rýchlo osvojili. Aj v Trnave existovali prevádzky, ktorých označenie bolo všeobecne známe, jeho tradícia v bežnej reči Trnavčanov sa zachovala desaťročia a používalo ho viac generácií.

Vieme napríklad, že existoval koloniálny obchod U slona, ktorý bol na námestí. Nad vstupom sa naozaj nachádzala soška slona na menšom podstavci. Obchod existoval roky, no jeho majitelia sa nemili. Na konci 19. storočia viedol obchod s názvom Zum Elefanten Karl Osztermayer, v prvej polovici 20. storočia to bol Viktor Lichner, ktorý mal už obchod označený tabuľou so svojím

menom, ale nechal aj slona nad vchodom. Ďalšie známe označenie sa hojvalo nad koloniálom Sme-kalovcov vedľa divadla. Obchod Pod striebornou guľou – Zur silbernen Kugel

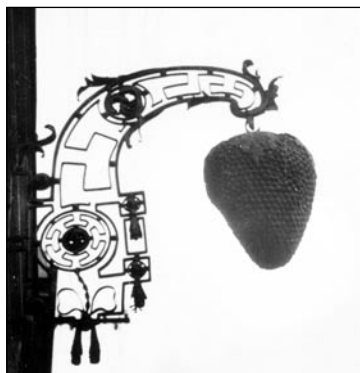
Reklamy pri Svatého hostinci na dnešnej Hlavnej ulici cca v r. 1925, detail z dobovej pohľadnice

Vývesný štít na bývalej prachárni okolo r. 1970, zdroj: ZsM

bol známy aj ako Smekal a syn a skutočne nad ním visel vývesný štít s guľou. Zachoval sa podnes na dome známom ako pracháreň. Snaha odlíšiť obchod alebo podnik (napríklad hostinec, krčmu) v dobe, keď zrejme ešte nebolo v móde označovanie tabuľami s menom majiteľa, sa odrazila v zaužívaných názvoch, ktoré domáci, samozrejme, dobre poznali. Dve známe trnavské lekárne sa volali U zlatého jednorožca a U čierneho medveďa. Tretia dostala názov U koruny (Hviezdoslavova ulica), a tie novšie, otvorené v prvej tretine 20. storočia, U zlatého anjela (v Evanjelickom dome) a U spasiteľa (na Ulici A. Žarnova). Z publikovaných ukážok trnavského nárečia je zasa známa galantéria na Hviezdoslavovej ulici s názvom firmy Mannheim – Opitz, pre Trnavčanov U opíc. V obchode predávali údajne tri sestry nevábneho vzhľadu, a tak dostal hovorový názov aj iný významový rozmer.¹ Dobré meno drogerie K čiernemu psovi si budovali bratia Jelínkovci na Štefánikovej ulici viac desaťročí. Začiatkom tridsiatych rokov 20. storočia Viliam Rubý označoval svoju drogeriu U anjela strácu. Samostatnou kapitolou sú názvy hostincov a krčiem. Najznámejší

¹ HORVÁTH, Peter. 1998. Malý slovník trnavsko-slovenský... Trnava 1998. ISBN 80-967589-4-2, s. 24.

Vývesný štít vinárne Štefana Belohlávka na Pekárskej ulici, Ovidius Faust 1938, fotografia zo zbierok Múzea mesta Bratislavy

Vývesný štít U bieleho holuba na Hviezdoslavovej ulici, Ovidius Faust 1938, fotografia zo zbierok Múzea mesta Bratislavy

Dom na Hviezdoslavovej ulici s vývesným štítom, kresba K. Votlučka, zdroj: ZsM

Reklamná tabuľa kina Fidelio okolo r. 1915, detail z dobovej pohľadnice

hostinec na námestí v Trnave, kde sa dalo aj prespať, sa volal U čierneho orla. Na konci 19. storočia bol známy ako Hotel zum schwarzen Adler. Mikuláš Schneider Trnavský vymenoval vo svojej knihe krčmy v centre mesta na trase od jezuitského Kostola sv. Trojice až po cukrovar: „U bieleho konička (Horniak), U troch zajacov (Wallner), U čikoša, U čiernej kočky, U zeleného stromu, U jeleňa“. Na trase od námestia smerom ku stanici to boli už skôr názvy podľa majiteľov U Baxu, U Svatého, U Scískala, U Hladila, U Svobodu, U zlatého anjela atď.² Posledný menovaný sa označoval aj ako hostinec Ku zlatému anjeli, bol na Hospodárskej ceste (vedľa hotela Imperial) a jeho majiteľom bol Max Grünstein. My však poznáme ešte ďalšie: U kominára (majiteľ Jozef a Gizela Tóthovci, Radlinského ul.), K bielej labuti (majiteľ Jozef Haršány na Jerichovej ulici za Invalidovňou) alebo Belohlávkovu vináreň na Pekárskej ulici, ktorá mala nad vchodom vývesný štít s veľkým strapcom hrozna, čo sa viac podobal na obrovskú jahodu... Reklama sa však do verejného priestoru dostávala postupne aj cez rôzne oznamy a nápisy, či reklamné stojany. Napríklad na sklonku roka 1910 poslal Félix Kutlík, bratislavský občan, magistrátu Trnavy žiadosť o povolenie na potiahnutie vedenia na Rákociho ulici a Zbožnej cez cestu pre elektrické osvetlenie a reklamnú tabuľu svojho kina.³ Kino potom prevádzkoval József Facini a volalo sa Fidelio. Reklamná tabuľa s názvom sa nachádzala priamo na dome na rohu dnešnej Hlavnej

a Zámočnickej ulici. Ktovie, či išlo o prvú svetelnú reklamu v Trnave, alebo už nejaká bola. Na dobových pohľadoch ešte z časov monarchie je vidieť aj krytý vchod do hotela Hungaria s nápismi a je možné, že bol večer osvetlený. Reklamné objekty, ktoré stáli vo verejnom priestore (napr. na chodníku), schvaľovala mestská rada a podľa zápisníc z medzivojnového obdobia ich väčšinou nariadila odstrániť. V r. 1930 žiadali prevádzkovatelia kina Rádio o vyloženie pohyblivých (?) reklamných tabúľ pred budovu Pannonie, pred starú strelnicu a pri kiosku kaviarne Otthon. Max Dohán žiadal o povolenie zavesiť reklamné tabule na plynové lampy. Obom žiadostiam rada mesta vyhovel.⁴ Však o pol roka neskôr žiadal majiteľ kina o povolenie vyvesiť stálu svetelnú reklamu na dome na Masarykovej ulici 18 nad chodníkom s dĺžkou asi 6 m, čo mestská rada zamietla.⁵ V nasledujúcom roku žiadala mestská

Reklamný stojan s vitrínou Kabáthovho fotoateliéru pred špitálom koncom 30. rokov 20. stor., detail z dobovej pohľadnice

Dva reklamné stojany s vitrínou pred kinom Tatra okolo r. 1935, detail z dobovej pohľadnice

Reklamný stojan kina Tatra na Masarykovej ulici (dnes Hlavná), detail z dobovej pohľadnice

2 SCHNEIDER TRNAVSKÝ, Mikuláš: Úsmevy a slzy. Vydali Spoločnosť Mikuláša Schneidra Trnavského a SNM – Hudobné múzeum. Trnava - Bratislava. 2015. ISBN 978-80-972146-0-9, s.50
3 Zápisnica Mestskej rady z roku 1910 – II./213, č. uznesenia 561, Štátny archív v Trnave, Magistrát.
4 Zápisnica Mestskej rady z roku 1930, č. uznesení 1134 a 1398. Štátny archív v Trnave, Magistrát.
5 Zápisnica Mestskej rady z roku 1930, č. uznesenia 2099 z 30.12.1930. Štátny archív v Trnave, Magistrát.

rada reklamné tabule kina Rádío odstrániť.⁶ Zamietla i dve žiadosti firmy Baťa o umiestnenie reklamných tabúl obchodu.⁷

Ak sa zadívame na dobové pohľadnice centra Trnavy z prvej tretiny 20. storočia, rozoznáme zopár reklamných tabúl osadených kolmo na fasády vo výške. Viditeľné sú tabule hodinárov, obuvníkov, nápisové tabule obchodníkov a sem-tam objavíme i starosvetský vývesný štít na meštianskom dome. Jeden z menej známych neunikol ani oku maliara Karla Votlučku, ktorý ho zvečnil v roku 1952 na kresbe domu na Hviezdoslavovej ulici. Pomerne veľký kovový vývesný štít nesie v centrálnom kruhu motív vtáčika. Na fotografii ho zachytil Ovidius Faust v roku 1938 a nechal nám aj poznámku, podľa ktorej sa dozvedáme, že ide o vývesný štít U bieleho holuba. K akej prevádzke patril, to žiaľ, nevieme.

Dobové pohľadnice a fotografie Trnavy z medzivojnového obdobia nám dokumentujú nárast reklamných tabúl a označení na hlavných obchodných uliciach – Masarykovej, Štefánikovej, Hviezdoslavovej i Radlinského. Označujú napríklad miesto benzínovej pumpy, obchody, dielne, fotoateliéry, ale aj propagujú značky výrobkov (na smaltovaných tabuliach), ktoré obchody ponúkali, a pod.

V tridsiatych rokoch 20. storočia pribudli aj reklamné stojany. Cez dva metre vysoké hranolové stojany s trojuholníkovou (možno aj štvorcovou) podstavou mali steny pravdepodobne s presklenými dvierkami (asi na zamykanie), zrejme aj osvetlenie a niektorý sa možno otáčal (čo naznačuje už spomínaný text zo zápisnice mestskej rady). Dva sa nachádzali v susedstve radnice, jeden patril kinu Tatra (s programom a plagátmi filmov) a druhý

Reklamný stojan s vitrínou Strnátovho fotoateliéru pred divadlom okolo r. 1933, zdroj: rod. Michalcová

Výlepné miesto na rohu Hollého ulice, detail z dobovej pohľadnice

Výlepné miesto na rohu Halenárskej ulice, detail z dobovej pohľadnice

asi fotoateliéru Režucha (s ukázkami tovaru). Kino aj fotoateliér sa nachádzali v susedných domoch, však nemali vchody (ani výklad či vitrínu) z hlavnej ulice, ale až vo dvore. Využili preto takúto možnosť propagácie na ulici. Podobne sa prezentoval i fotoateliér Strnát vitrínou pred divadlom, pretože prevádzka sa nachádzala až na Hornopotočnej ulici. Je však možné, že si prenajal len jednu stranu už spo-

Výlepné miesto na múre záhrady Kostola sv. Heleny, detail z dobovej pohľadnice

6 Zápisnica Mestskej rady z roku 1931, č. uznesenia 166 z 3. 2. 1931. Štátny archív v Trnave, Magistrát.

7 Zápisnica Mestskej rady z roku 1931, č. uznesenia 497 z 24. 3. 1931. Štátny archív v Trnave, Magistrát.

Výlepné miesto na rohu Divadelnej ulice, zdroj: internet

Výlepné miesto na fasáde vedľa vchodu do Hostinca U čierneho orla, detail z dobovej pohľadnice

mínaného reklamného objektu kina Rádio pred Pannoniou. Tretí fotoateliér, ktorý sa prezentoval v reklamnej vitríne pred špitálom, bol Ateliér Kabáth (s prevádzkou v dome oproti). Vizualnú podobu stojanov poznáme len z fotografií, a preto presne nevieme, ako fungovali a ani komu patrili. Všetky spomínané fotoateliéry vystavovali svoju produkciu a možno mali prenajatú len časť reklamných stojanov trnavských kín (Režucha – kino Tatra, Strnát a Kabáth – kino Rádio). Ide o prvé obrazovo doložené externé reklamné stojany v Trnave.

Najčastejším reklamným miestom na lepenie plagátov a oznamov boli výlepné plochy. V Trnave ich bolo niekoľko a zachytili ich už pohľadnice z obdobia monarchie. Ťažko povedať, či boli niekým riadené a koordinované. Podľa ich vizáže zachytenej na obrazovom materiáli išlo o dlhodobú aktivitu na miestach, ktoré sa takto roky využívali. Plagáty sa lepili vedľa vchodu do hostinca U čierneho orla (vedľa divadla), vedľa fortne za františkánskym kostolom (po oboch stranách), na rohu Hollého ulice, ale i oproti na rohu Hviezdoslavovej a Halenárskej ulice pod arkierom, na tehlovom múre evanjelickej záhrady

iesto na lepenie plagátov pri námestí v 70. rokoch 20. stor., pohľadnica

zo strany promenády, na dome oproti františkánskeho kostolu, na múre pri Kostole sv. Heleny a určite ešte na iných miestach, ktoré však žiaden fotograf nezachytil. Niekde bola ako podklad doska nabitá na stenu,

Výlepné miesto pri budúcej Bernolákovej bráne, Zdroj: ZSM

niekde sa lepilo priamo na múr. Po roku 1948 boli takéto reklamné miesta podstatne zredukované, po znárodnení najmä reklama obchodov stratila zmysel. Však tlačili sa plagáty kultúrnych i športových podujatí, ale aj angažované plagáty, a bolo treba nejaké vývesné miesto. Propagačný valcovitý stĺp na lepenie plagátov poznáme v Trnave v čase vyvýšeného námestia (cca 1950 – 1985). Svoj návrat zaznamenal po revolúcii s identickým tvarom, ale už s použitím prefabrikovaných betónových valcovitých dielov. A táto, takpovediac, z núdze cnosť, funguje už vyše tridsať rokov. Samozrejme, k dispozičii je v súčasnosti aj kultivované riešenie reklamných plôch prostredníctvom citylightov. Boom reklamy nastal po r. 1990, a to už hovoríme o vizuálnom smogu vo verejnom priestore, ktorý sa až do súčasnosti stále objavuje na frekventovaných miestach a prekrýva architektú-

Vizuálny smog na Hlavnej ulici v roku 2005, foto B. Vittek

ru. V historickom centre Trnavy, najmä na citlivo opravených pamiatkach, vyzerá niekedy reklama odpudzujúco, až komicky. Nehovoriac o nahromadení reklamných stojanov pred pasážami na chodníkoch. Občas

nevyjde ani snaha o historizujúce písmo, ktoré pamiatke viac uškodí a odoberie na krásu. Pritom príkladov, ako regulovať exteriérovú uličnú propagáciu v historickom kontexte bez gýča, je viac než dost. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

John Major a jeho dielo

John Major (John Mair, Joannes Maioris, Haddingtonus Scotus) bol škótsky filozof, teológ a historik, obdivovaný a uznávaný už počas svojho života. Mal nemalý vplyv na všetkých veľkých mysliteľov svojej doby. Bol to renomovaný učiteľ, jeho diela boli zbierané a častokrát znovu a znovu vydávané po celej Európe. V súčasnosti je známy najmä otvorením diskusie o politických a majetkových právach domorodých obyvateľov Ameriky.

John sa narodil okolo roku 1467 v Gleghornie pri North Berwicku, kde získal prvé vzdelanie. Gymnázium navštevoval v neďalekom Haddingtone. V roku 1490 prvýkrát opustil rodné mesto. Pravdepodobne vďaka vplyvu biskupa Roberta Cockburna, ďalšej známej osobnosti z Haddingtonu, rozhodol sa odísť študovať do Paríža. V tom čase tam študovalo množstvo ďalších Škótov. Nie je známe, či ako študent navštevoval aj univerzitu v Škótsku. Neexistujú o ňom žiadne imatrikulačné záznamy a sám Major tvrdil, že univerzitné mesto St. Andrews ako mladý muž nikdy nenavštívil, aj keď sa neskôr sťažoval na ich zlé pivo.

Na parížske štúdiá sa pravdepodobne pripravoval v Cambridgei. V roku 1492 navštevoval univerzitu Gods House, ktorá sa neskôr stala Christ's College. V roku 1493 imatrikuloval na parížskej

univerzite známej ako Sorbonna, ktorá bola v tom čase poprednou univerzitou v Európe. Študoval na Collège Sainte-Barbe a v roku 1495 tam získal titul bakalára umenia, po ktorom v roku 1496

získal aj magisterský titul. V Paríži v tom čase existovalo množstvo rôznych myšlienkových prúdov a John Major bol silne ovplyvnený nominalistickým a empirickým prístupom Johna Buridana. Buridanov vplyv na Kopernika a Galilea možno vysledovať práve prostredníctvom Majorových publikovaných prác. V roku 1496 sa stal študentským magistróm („regentom“) umení na Collège de Montaigu a začal študovať teológiu u Jana Standoncka. Stýkal sa aj so škótskymi učencami, ktorí sa neskôr preslávili, napr. David Cranston z Glasgowa. Niektorí dokonca pochádzali aj z jeho rodného mesta, ako Robert Walterstone. No väčšinou išlo o veľké osobnosti tej doby – François Rabelaisa, Reginalda Polea či Erazma Rotterdamského, ktorého reformné nadšenie Major zdieľal. V zime 1497 mal ťažkú chorobu, z ktorej sa už nikdy celkom nevyviečil. Trápili ho migréna, kolika a „nadmerná ospalosť“ – vždy bolo ťažké ho prebudiť. V roku 1499 sa presťahoval na kolégium v Navarre. V roku 1501 získal titul bakalára posvätnéj teológie a v roku 1505 boli prvýkrát zozbierané a publikované jeho spisy o logike. V roku 1506 získal povolenie vyučovať teológiu a 11. novembra toho roku mu bol udeľený titul doktora posvätnéj teológie. Učil na Collège de Montaigu a tiež na prestížnej Sorbonne, kde pôsobil na mnohých pozíciách. V roku 1510 diskutoval o morálnych a právnych otázkach vyplývajúcich z objavenia Ameriky Španielmi. Tvrdil, že domorodci majú politické a majetkové práva, do ktorých nemožno zasahovať, aspoň nie bez kompenzácie. V roku 1512 sa od Girolama Aleandra (ktorý znovu zaviedol štúdium gréčtiny v Paríži) ako správny humanista naučil po grécky. V roku 1518 sa vrátil do Škótska, aby sa stal riaditeľom univerzity v Glasgowe, kanonikom katedrály, vikárom v Dunlope a pokladníkom Chapel Royal.

Niekoľkokrát sa vrátil do Paríža. Kardinál Wolsey Majorovi ponúkol miesto na svojom novom kolégiu na Oxfordskej univerzite s názvom Cardinal's College (neskôr Christ Church), ten však odmietol. V roku 1528 francúzsky kráľ František I. vydal Majorovi naturalizačný patent, čím sa stal naturalizovaným poddaným Francúzska. V roku 1533 bol vymenovaný za prepošta na St. Salvator's College na univerzite v St. Andrews. V tejto funkcii túžilo pôsobiť mnoho najvýznamnejších mužov v Škótsku vrátane Johna Knoxa a Georgea Buchanana. John Major zomrel v roku 1550. Jeho diela študovali vedci z celej Európy. Medzi najznámejšie patria: Logica (Logika, Lyon, 1516), Libros Sententiarum primum et secundum commentarium (komentáre k dielu Petra Lombarda, Paríž, 1519), Historia majoris Britanniae, tam Angliae quam Scotiae (Dejiny veľkej Británie, Anglicka a Škótska, Paríž, 1521), De Gestis Scotorum (O počínaní Škóťov, Paríž, 1521), Octo libri physicorum cum naturali philosophia atque metaphysica

(Osem kníh fyziky s prírodnou filozofiou a metafyzikou, Paríž, 1526), Quaestiones logicales (Logické otázky, Paríž, 1528), Aristotelis ethica (komentáre k Aristotelovmu dielu Nikomachova etika, Majorove posledné dielo, miesto vyd. neznáme, 1530). Major a jeho okruh sa zaujímali o tri štruktúry jazyka – hovorený, písaný a „mentálny“. Tento posledný bol jazykom, ktorý je základom myšlienok. Tie sú vy-

jadrené v prirodzených jazykoch, ako je škótcina, angličtina alebo latinčina. Napádal celý rad otázok zo všeobecnej „nominalistickej“ perspektívy – formy filozofického diskurzu, ktorého tradícia pochádzala z vrcholného stredoveku a mala pokračovať v tradícii škótskych a iných európskych empirikov. Podľa Alexandra Broadieho Majorov vplyv na túto tradíciu siahal až do škótskej školy zdravého rozumu v 18. a 19. storočí, ktorú inicioval Thomas Reid. Oveľa väčší vplyv mala jeho morálna filozofia, primárne nie však kvôli jeho kazuistike (prístup uznávajúci zložitost' jednotlivých prípadov). Tá bola neskôr silne zastúpená v jezuitskom učení, čo možno súviselo s Majorovým renomé v Španielsku. Vplyvné boli aj jeho právne názory. Napríklad komentáre k dielu Petra Lombarda z roku 1510 mal naštudované Fray Anton Montesino, absolvent univerzity zo Salamanky, a citoval z nich v dišputách v Burgose v roku 1512. Táto „debata, jedinečná v dejinách impérií“ viedla k tomu, že španielsky právny

system uznal domorodé obyvateľstvo Ameriky za slobodné ľudské bytosti so všetkými právami, napríklad na slobodu a vlastníctvo. Toto vyhlásenie bolo prijaté s mnohými drobnými výhradami a španielska koruna ho nikdy nedokázala účinne presadiť, no možno ho považovať za základ zákona o ľudských právach. Majorov vplyv v logike (predovšetkým v analýze pojmov), vede, politike (umiestňovanie ľudu nad kráľmi), cirkvi (koncilu nad pápežmi) a v medzinárodnom práve (ustanovujúci ľudské práva domorodcov podmanených Španielmi) možno vysledovať v priebehu storočí a pôsobí vyslovene moderne.

V Západoslovenskom múzeu v Trnave sa nachádza jedno Majorove teologické dielo, a to Magnum Speculum Exemplorum (Veľké zrkadlo príkladov). Tento titul vyšiel prvýkrát asi v roku 1607 u Keerberga v Antverpách. V múzeu sa nachádza tretie vydanie od tlačiara Conrada Butgenia z nemeckého Kolína z roku 1611. Kniha má 961 strán a na

titulnom liste je uvedené vydanie formuláciou „editio postrema omnium commodissima“ (posledné vydanie, zo všetkých najpohodlnejšie). Tento titul vyšiel celkovo asi desaťkrát, naposledy v roku 1718. Dielo je akýsi terminologický teologický slovník, ktorý obsahuje abecedný zoznam termínov spolu s ich vysvetleniami a príkladmi. Pohybuje sa v termínoch od abstinencie cez zakázanú lásku, anjelov, dušu, odpadlíkov od viery, prefikanost', cudnost' až po heretikov a sodomiu. ■

Zdroje:

BROADIE, Alexander. The Tradition of Scottish Philosophy. Edinburgh: Polygon, 1990. ISBN 0-7486-6029-1.

SLOTEMAKER, John T., WITT, Jeffrey C. (eds.). A Companion to the Theology of John Mair. Leiden; Boston: Brill, 2015. ISBN 978-90-04-21876-5.

THOMAS, Hugh. Rivers of Gold: The Rise of the Spanish Empire, from Columbus to Magellan. London: Weidenfeld and Nicolson, 2003. ISBN 0-297-64563-3.

Mgr. Jakub Slobodník, Ober Nussdorf

Hľadá sa Trnavská marhuľa. Ak ju máte v záhrade alebo viete, kde ešte rastie, napíšte nám .....

Nejaký ten rôčik sa už v občianskom združení Ober Nussdorf venujeme mapovaniu starých odrôd ovocných stromov v Malokarpatskom regióne. Za ten čas sa nám podarilo nájsť už nejednu zaujímavú či raritnú odrodu. Niekedy na to najzaujímavejšie narazíte úplnou náhodou. Ako sa hovorí, pod sviečkou je najväčšia tma. Takým úžasným prekvapením sa stala aj zmienka o Trnavskej marhuli.

Nenápadnú zmienku si všimol náš člen David začiatkom februára tohto roka. Konkrétne sa v knihe Československé ovocné odrúdy lokálni od Karla Kamenického z roku 1926 dočítal: „V blízkosti Trnavy, hlavne v panských záhradách, sa s úspechom pestuje Trnavská marhuľa, otužilá a skromná, vhodná i pre piesčité polohy. Veľké ovocie znáša dobre dopravu.“

Krátky odkaz, ktorý vyprovokoval k ďalšiemu pátraniu. Hlavným zdrojom sa stali knihy napísané pred rokom 1950. V krátkom čase

sa nám o odrode podarilo zistiť oveľa viac. Čo konkrétne?

Známa je aj pod názvami: Grosse Tyrnauer, Gros de Tyrnau, Tyrnauer Marille, Trnavská, Trnavská marhuľa veľká, Tyrnauer Aprikose, Apricot de Trnava.

Pri pôvode sa uvádza, že vznikla v kráľovskom meste Trnave najneskôr v 19. storočí. Pestovala sa predovšetkým v okolí Trnavy, ale tiež na ďalších lokalitách v ČSR a krajinách niekdajšej Rakúsko-uhorskej monarchie. Posledná zmienka o jej pestovaní v okolí Trnavy pochádza z roku 1941.

Neskôr sa už v našom regióne uvádza ako stratená.

Marhuľa nevykazuje špeciálne nároky na pôdne podmienky. Je odolná na mráz a sucho, ale citlivá na suchú škvrnitosť listov (*Clastrosporium carpophilum*). Má radšej ľahšiu piesčitú pôdu a darí sa jej v chladnejších oblastiach.

Kvitnutie je stredne neskoré a trvá šesť až osem dní. Plodivosť je pravidelná, u dospelého stromu dosahuje 80 až 120 kg ročne. Plody sú stredne veľké (v. 52 mm, š. 49 mm, h. 45 mm), guľovitého tvaru. Pozdĺžna ryha je úzka a hl-

boká smerom k základni a špičke plodu, inak povrchová. Lenticely sa vyskytujú vzácné a sú tmavej farby. Plody sú vhodné na zaváranie s vysokým obsahom vitamínu C. Dobre zvládajú transport a skladovanie 5 – 6 dní. Majú však slabú odolnosť voči praskaniu.

Svojimi plodmi Trnavská marhuľa pripomína odrodu Luizet, avšak s tmavšou farbou šupky, hrubšou dužinou a veľkou konvexnou kôstkou so zaobleným jadrom. Plody majú hrubú kožovitú šupku, pokrytú jemným ochlpením. Dužina je svetložltá, chrumkavá, šťavnatá, sladkokyslá, s osobitnou arómou. Kôstky sú veľké (v. 30 mm, š. 24 mm, h. 12 mm). Plody dozrievajú v 3. júlovom až 1. augustovom týždni.

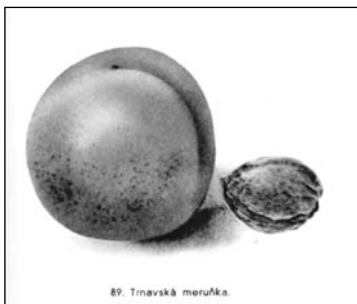
Strom dosahuje výšku 7 – 8 m, koruna je guľovito podlhovastá a hustá. Listy sú veľké (d. 90 – 120 mm, š. 70 – 85 mm) široké, eliptické, špicaté, dlho zahrotené, so zúbkovaným okrajom a s dvoma ušnicami na báze. Stopka je

Martin Jurčo, foto: autor

Šestnásť storočie slovom a obrazom nielen o knihách, ale aj o tom, ako žila vtedajšia spoločnosť....

Šestnásť storočie slovom a obrazom s podnázvom Sprievodca 16. storočím so zameraním na knižnú kultúru. To je nevedná nová kniha, ktorú pripravili v Západoslovenskom múzeu v Trnave. Podľa slov jej autora, knihovedca a kurátora historickej knižnice múzea Milana Ševčíka, kniha vznikla, takpovediac, neplánovane. Pôvodný textový materiál neustále rozširovali. Výsledkom je výpravná publikácia s množstvom vyobrazení nielen o tom, ako a aké knihy v 16. storočí vychádzali, ale aj kto ich čítal a ako žila vtedajšia spoločnosť.

„Na začiatku bol výskum, ten súvisel s novou plánovanou výstavou o 16. storočí. Keďže potom prišla doba covidu, snažili sme sa rozšíriť lektorské texty, ktoré boli pôvodne pripravené k výstave. Predstavili sme ich tlačenu formou, aby sme návštevníkom mohli prezentovať naše zbierky,“ hovorí Milan Ševčík. Aktuálne je v múzeu inštalovaná výstava kníh zo 17. storočia, ktoré sa nachádzajú v zbierkach historickej knižnice múzea. Celkovo evidujú asi päťdesiat tisíc historických

Lidová pomologie V. díl Broskve a Meruňky: Josef Vaněk 1939

50 – 60 mm dlhá, stredne hrubá, dobre priliehajúca k plodu a koňárom. Kvety sú silne otužilé voči mrazu.

Trnavská marhuľa je odporúčaná na pestovanie v suchších oblastiach a v oblasti stredných kopcov.

Toľko stručný popis. Aj vďaka tomuto príspevku dúfame, že sa nám podarí vypátrať šľachtiteľa alebo nájsť samotnú Trnavskú marhuľu. Možno si niektorí z vás pri čítaní tohto článku povedia – čiha, takú vzácnu marhuľu mám v záhrade? To som teda

I Pomologia republicii socialiste România volumul V. caisul – piersicul, Bukurešť, 1967

netušil... Prípadne si spomeniete na miesto, kde ešte rastie. Vám všetkým je určená naša výzva: Ak viete o Trnavskej marhuľi, budeme radi, keď nám napíšete na náš email: ober.nussdorf@gmail.com. Veríme, že aj týmto spôsobom navrátime trnavskému regiónu jeho dedičstvo, ktoré tu zapuštalo korene dlhé roky. ■

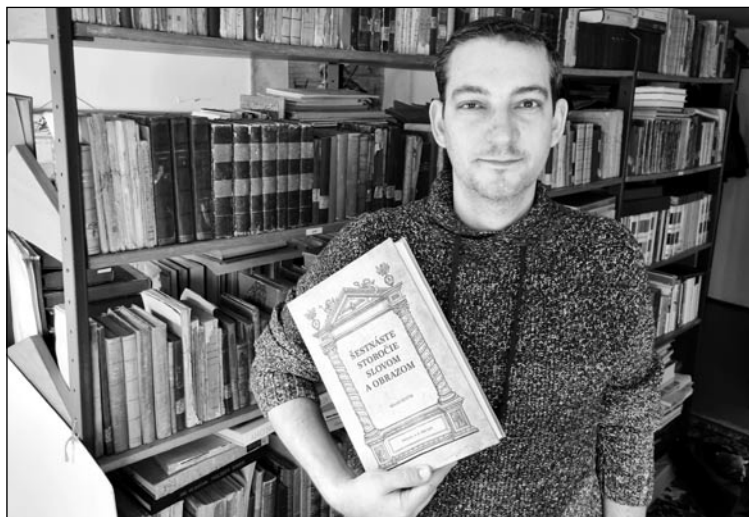
tlačí od 15. do 20. storočia. A 16. storočie predstavuje stošestnásť kníh, ktoré tvorili dominantu pri písaní knihy o knižnej kultúre 16. storočia nielen v našom meste, ale aj zo širšieho pohľadu. „V každej kapitole je spomínaná aj Trnava, pretože v kultúre zohrávala veľkú úlohu. Spomíname ju aj v rámci dejín Uhorska. Tu pôsobil vtedy Mikuláš Oláh, ktorý založil známy seminár na výchovu kňazov. V Trnave existovali vtedy aj niektoré knižné zbierky a knižnice, spomíname aj prvú

tlačiareň, ktorá v našom meste už v tom čase pôsobila,“ hovorí Milan Ševčík. Doteraz tému sčasti spracoval Hadrián Radváni. „Hadrián pripravil bibliografický súpis v 80. rokoch. Ja som sa zamerlal na knihy zo 16. storočia, ktoré sa nachádzajú v našej knižnici. Hadriánov súpis som zrevidoval a doplnil aj o prírastky, ktorými sa nám odvtedy podarilo obohatiť knižnicu zo spomínaného obdobia. Navyše, pri revidovaní tohto fondu sa nám podarilo

identifikovať aj knihu zo 16. storočia, o ktorej sa dovtedy nevedelo a nemajú ju napríklad ani v Nemecku. Obsahovo nie je až taká zaujímavá. Ide o teologické dielo, no je významné v tom, že objavom doplníme mozaiku kníh, ktoré vyšli v 16. storočí v rámci celej Európy.“

Milana Ševčíka sme sa spýtali, čo vtedy vychádzalo. Zaiste sa bežnému čitateľovi nedostávalo toľko kníh ako od 20. storočia, keď najmä beletria vychádzala vo vysokých nákladoch. „Knihy boli v tom čase určené pre úzku skupinu intelektuálov. Nemožno to však z hľadiska druhu kníh zužovať len na nejaké náboženské alebo teologické texty. Od 16. storočia vychádzali knihy z rôznych vedných disciplín od medicíny, astronómie, cez alchýmiu, chémiu, zoológiu, botaniku, históriu, právo a všeobecne prírodné a humanitné vedy. Boli však určené len pre intelektuálov, odborníkov v danej oblasti a študentov.“

Autor sa snažil do knihy o knižnej kultúre o 16. storočí priniesť aj dobový kontext, ktorý vplýval na písanie, vydávanie i tlač kníh. „Toto obdobie poznačili najmä zámorské objavy, zmenil sa pohľad na svet. Vďaka

kníhtlači a najmä jednolistovým letákom sa informácie šírili aj na naše územie. Ľudia sa mohli dozvedieť, ako sa objavitelia dostávali do celého sveta. A pokiaľ ide o naše územie, v Uhorsku prebiehali protiturecké boje. O tom vychádzali aj mnohé tlačče, ktoré rozširovali povedomie ľudí o situácii. Rovnako veľkou skupinou sú knihy z oblasti reformácie a protireformácie, o téme Martina Luthera a jeho učencov. Nechýbajú ani reakcie protistrany. Aj kvôli katolíckej potrebe reagovať na reformačné texty vznikla v Trnave tlačiareň. Jej produkcia mala slúžiť práve

na potlačenie modernizačného prúdu cirkvi v podobe protireformácie,“ hovorí Milan Ševčík a dodáva: „išlo nám najmä o to, aby sa návštevníci múzea dostali k publikácii, ktorá čitateľsky zaujímavým a nie príliš náročným spôsobom približuje dobu, dejiny, panovníkov, knižnú kultúru sveta vrátane výroby papiera, kníhtlače a podobne.“ Knihu pripravilo Západoslovenské múzeum s finančnou pomocou Fondu na podporu umenia a Trnavského samosprávneho kraja. Pre čitateľov je k dispozícii priamo v múzeu alebo sa dá objednať e-mailom. ■

Martin Jurčo, foto Vlasta Cigánková

Tetiana Fionová: Každý deň sa spojím so svojimi príbuznými, aby som sa uistila, že ešte žijú... ..

Rok od začiatku ruskej agresie na Ukrajine si v trnavskom Malom Berlíne pripomínali celý mesiac rôznymi podujatiami. Krátko po napadnutí Ukrajiny museli tisíce ľudí opustiť svoj domov a hľadať útočisko v okolitých krajinách. Jednou z nich je aj Slovensko, kde doteraz požiadalo o dočasné útočisko vyše stoosemtisíc Ukrajincov. Aký bol pre nich uplynulý rok a ako sa cítia tí, ktorí prišli do Trnavy? Aj to bolo témou diskusie v trnavskom Centre nezávislej kultúry Malý Berlín.

Tetiana Fionová pochádza z mesta, ktoré je vzdialené len 60 kilometrov od Ruska. Do Trnavy prišla v polovici marca minulého roka. Aj keď jej začiatky boli ťažké, našla si prácu v logistickom sklade, jej

dcéra chodí do slovenskej školy a online sa učí aj v ukrajinskej. „Každý deň sa začína tým, že si pozriem správy na internete, spojím sa so svojimi príbuznými, známymi a susedmi, aby som sa uistila, že žijú, že prežili

noc v poriadku. Hranica je blízko, preto sa veľmi bojím. Viem, že tam zostalo veľa ľudí, ktorí nemajú kam ísť a je ťažké tam žiť. Samozrejme, po skončení agresie sa chcem vrátiť na rodnú Ukrajinu. Teraz sme vám naozaj

veľmi vďační za to, že tu môžeme žiť a pracovať. Vždy som sa tu stretla s ochotou, pomocou, úsmevom a podporou. Myslím si, že máme veľmi veľa spoločného," hovorí.

Nikita Protčenko prišiel na Slovensko študovať na vysokú školu ešte pred vypuknutím vojny. Jeho bratia a rodičia žijú v Kyjeve. Podmienky sú tam veľmi ťažké. „Keď vypnú svetlo na tri dni, vrátite sa do doby kamennej. To je najťažšie, keď tam voláte a blízki vám o tom hovoria. Ten pocit nikdy neprežiješ, keď tam nie si," hovorí. Hneď po vypuknutí vojny odišiel na hranice, kde pomáhal s dopravou a ubytovaním ukrajinských odídcov, neskôr sa zapojil do dobrovoľníckej práce na Univerzite Cyrila a Metoda v Trnave. „Teraz pôsobím na mestskom úrade ako koordinátor ukrajinských otázok a prekladateľ. Robím aj v neziskovom sektore. Snažíme sa integrovať zahraničných študentov. Rozmýšľame nad tým, ako riešiť problémy spoločne so štátom a ďalšími organizáciami," hovorí. Tetiana Kučer prišla na Slovensko z malého mesta Ostroh zo západnej časti Ukrajiny hneď po začiatku ruskej agresie. „V marci sme pracovali v Uble v tábore pre utečencov a presťahovali sme sa do Trnavy. Cítim na Slovensku len pozitívne emócie, no stále musím myslieť na situáciu doma.“

Podobná je aj situácia Oksany, ktorá prišla pred rokom do Trnavy aj s tromi deťmi. „Sme z malej dedinky pri Kyjeve. Videli sme záblesky na oblohe, neskôr sme počuli aj bombardovanie. Stále sme nevedeli, čo to znamená. Až potom sme sa dozvedeli, že ruské jednotky vstúpili do elektrárne Černobyl. Uvedomili sme si, že sa začala vojna. Nemohli sme dosť dobre pochopiť túto situáciu. Keď sa vojsko priblížilo k našej dedine,

rozhodli sme sa odísť na hranice Ukrajiny so Slovenskom. Chceli sme odísť k našim príbuzným v Nemecku. Ale ukázalo sa, že vôbec nechápali, čo sa u nás deje, že je vojna. Verili ruskej propagande v televízii a tvrdili nám, že žiadna vojna nie je, že je všetko v poriadku, že je to boj s nacionalistami. Vedeli sme, že u nich pochopenie nenájdeme. V tejto ťažkej situácii nám pomohla dostať sa na Slovensko kamarátka, ktorá študuje na univerzite. Veľmi ťažko sme sa tu adaptovali. Deti to zle znášali. Dcéрка mala sotva 5 rokov, veľmi sa bála, nemohla som od nej ani na krátko odísť. Je to ťažké, no kým sa vojna neskončí, nemôžeme sa vrátiť," hovorí. Ukrajina a jej kultúra je pre mnohých Slovákov pomerne neznáma. Zmeniť to chce aj koordinátorka akcií CNK Malý Berlín Anna Siedykh. „Mávame ukrajinský klub, čo sú stretnutia v prvú nedeľu v mesiaci. Momentálne sa snažíme priblížiť ukrajinskú a slovenskú kultúru, hľadať spoločné prvky. Máme aj ukrajinskú knižnicu a aj po skončení ukrajinského mesiaca priebežne budeme po celý rok pripravovať podujatia na spoločné témy ako sú napríklad

premietania filmov alebo čítačky," hovorí Anna Siedykh. Aj ona pochádza z Kyjeva na Ukrajinu. V sedemástich sa rozhodla skúsiť štúdium na Slovensku a zapáčila sa jej naša kultúra. Rok študovala európske kultúrne štúdiá na Univerzite Mateja Bela. Vždy ju to ale ťahalo k písaniu a novinárčine, preto sa rozhodla prestúpiť na Fakultu masmediálnej komunikácie UCM v Trnave, kde úspešne ukončila bakalárske štúdium. Ešte počas neho stážovala v Malom Berlíne, kde sa doteraz venuje hlavne literárnemu festivalu Ypsalon a podujatiam zameraným na Ukrajinu. V diskusii večera, ktorý priniesol viacero smutných príbehov, viackrát odznelo konštatovanie, že aj politici v predvolebnom období zneužívajú agresiu Ruska voči Ukrajinu na svoje politické ciele. Ich dezorientovaní podporovatelia teda viac veria im a ruskej propagande a nepremýšľajú nad témami v širších súvislostiach.

Vojna na Ukrajinu sa ešte neskončila, a tak sa mnohí jej obyvatelia rozhodujú opustiť krajinu a smerujú na Slovensko. O dočasné útočisko u nás žiada týždenne asi 600 ľudí. ■

Jaroslav Lieskovský

Futbalový stopér Peter Valentovič bol pri dvoch majstrovských tituloch trnavských spartakovcov ..

Na tento svet sa prihlásil v apríli pred sedemdesiatimi piatimi rokmi, smrť si poňho prišla v marci 1973

Časomer neúprosne odmeriava každému z nás odžité roky. Trnavčanovi Petrovi Valentovičovi ich krutá smrť nedožičila nazvyš. Do rodného listu mu zapísali 16. apríl 1947 a ničivé ochorenie poslalo známeho vrcholového športovca na večnosť 10. marca 1973.

S koženou loptou sa v žiakom bččku Spartaka začal zoznamovať ako dvanásťročný. Medzi ligovými dorastencami už nosil na drese kapitánsku pásku. Tiež v A-mužstve červeno-čiernych sa oddielový odchovanec rýchlo adaptoval. Uraštený stopér mal pred sebou sľubnú kariéru.

Aj autorovi týchto riadkov zostalo z mladosti veľa spomienok na P. Valentoviča. Napríklad, keď často prichádzal do nášho vysokoškolského klubu Amos. Spoločenské priestory sme si zriadili počas štúdiá v trnavskej pedagogickej fakulte na Ulici armádneho generála Ludvíka Svobodu (terajšia Ulica Jána Bottu). Na kamarátske posiedky chodil Peťo v spoločnosti

Jaroslav Lieskovský

Do Trnavy príde v júni medzištátna atletika U20 ..

Štvrté kolo ligovej previerky mužských a ženských družstiev zavíta na slávisťický štadión v sobotu 2. septembra

Atletické dianie v AŠK Slávia chytilo v ostatných sezónach druhý dych. Zelenú tu majú všetky vekové kategórie. Aktuálne poltísicová členská základňa kráľovnej športu radí žltomodrý klub medzi najagilnejšie telovýchovné subjekty v našom meste. Mínulý mesiac to potvrdilo aj výročné snemovanie širokej atletickej rodiny.

Pohľad do termínovky 2023 napovedá, že trnavskí priaznivci sa opäť majú na čo tešiť. Podľa informácie, ktorú nám poskytol generálny sekretár Slovenského atletického zväzu Vladimír Gubrický (zároveň predseda Asociácie

Peter Valentovič (v hornom rade štvrtý sprava) patril v sezóne 1970/71 do červeno-čierneho kádra Spartaka TAZ, ktorý vyhral celoštátnu ligu, Slovenský aj Československý pohár.

ďalších spartakovcov, z ktorých študovali niektorí v tamojšej PdF UK. Skromný chalan, bez akýchkoľvek náznakov športového veľikášstva, sa tešil obľube. A pritom už mal vo vitríne dva majstrovské tituly z prvoligových trávnikov ČSSR (1971, 1972). Svojmu Spartaku TAZ pomohol Valentovič v sedemdesiatom prvom roku ešte k získaniu Slovenského a následne Československého pohára. Dôveru od trénera Šveca dostal aj v šty-

roch zápasoch vtedy populárneho Veľtrhového pohára. Cestu za ďalšími úspechmi na domácich i medzinárodných trávnikoch, žiaľ, zahatala 24-ročnému obrancovi nevyliciteľná choroba.

Po jeho úmrtí sme v Trnave začali organizovať Memoriál Petra Valentoviča v halovom futbale žiakov. Peťova mama Melánia a sestra Zuzana každoročne prichádzali odovzdať vecné ceny jednotlivým kolektívom. ■

Trnavskí slávisťi na koncoročnom galavečere Slovenského atletického zväzu 2022 v Bratislave. Foto: Ján Súkup

športových klubov Slávia Trnava), zavítajú do malého Ríma aj elitné podujatia. Mestský atletický štadión Antona Hajmássyho rozhodne 17. a 18. júna o juniorských držiteľoch majstrovských medailí v rámci SR. Ten istý objekt v teľovýchovnej lokalite Na rybníku privíta v sobotu 24. 6. účastníkov medzištátneho štvorstretnutia ve-

Jaroslav Lieskovský

Rok 1960: prvé africké turné Malatinského tímu.....

Trnavčania vyťažili z desiatich zimných stretnutí v štyroch štátoch šesť výhier a dve remízy

Vo februárových Novinkách z radnice sme si zaspomínali na vystúpenia spartakovcov zo začiatku r. 1959 v troch ázijských krajinách (Sýria, Libanon, Irak). Tento mesiac vám ponúkame postrehy z Afriky, po ktorej cestoval trnavský kolektív okolo kapitána Karola Tibenského premiérovo od 5. januára do 5. februára 1960. Členom úzkeho realizačného tímu bol aj docent Jozef Hagara, bývalý prvotligista Trnavy a v tej sezóne pomocný tréner Antona Malatinského. Obe legendy sú už po smrti, no bilančná faktografia stojí za povšimnutie. Od J. Hagaru, kedysi môjho vysokoškolského učiteľa v tamojšej PdF UK, som sa neskôr, už z pozície športového redaktora okresného týždenníka, dozvedel niektoré detaily na margo zahraničného vstupu Trnavčanov do sezóny 1960. O atraktívnom turné spartakovskej družiny po čiernom kontinente mi J. Hagara vtedy prezradil: „Desať afrických zápasov prinieslo mužstvu Toni-báčiho priaznivú bilanciu 6 – 2 – 2. Najskôr sme leteli do Sudánu. Tamojší program sprostredkoval pre Spartak bývalý hráč Baníka Ostrava inžinier Starosta. Úspešný zástupca Československa mal v Sudáne veľmi dobré kontakty. Okrem iného mu v tom čase trénersky zverili tamojšiu štátnu reprezentáciu. Krajana zo severu Moravy ochotne sprevádzal výpravu po všetkých sudánskych štadiónoch. V ďalšej časti prípravného pobytu bolo

kovej kategórie do 20 rokov. Pred trnavským publikom si porovnajú výkonnosť mladé reprezentácie Česka, Maďarska, Poľska a Slovenska.

Z ďalších vrcholných konfrontácií spomeňme 2. september, keď slávistický štadión uvidí 4. kolo Atletickej ligy SR v podaní mužských a ženských družstiev.

Program spestria rámcové Trnavské memoriály (štyri disciplíny) aj Štít mesta Trnava v behu žien na 1 500 metrov. Vlnajší 49. ročník vyhrala s prehľadom Žofia Naňová (Slávia STU Bratislava, čas 4:41,77 min). Prvá septembrová sobota teda pozve popredné bežkyne na päťdesiaty zápis do atletickej kroniky Slávie. ■

Etiópia 1960: futbalisti Spartaka vo chvíľach voľna spolu s domácimi hosťami. Foto: zdroj Jarmila Šturdíková

Technickým vedúcim a tlmočníkom trnavskej futbalovej výpravy začiatkom r. 1960 po štyroch afrických krajinách bol docent PhDr. Jozef Hagara, CSc. (druhý zľava). Foto: archív J. Lieskovského

našimi hosťami trio Etiópia, Eritrea – bývalá talianska kolónia – a Egypt.” Zverenci Antona Malatinského sa do Afriky vrátili v decembri 1964

na štyri sudánske edície a jedno egyptské meranie hráčskych kvalít s víťaznou koncovkou. Išlo o odmenu za ich vydarené jesenné účinkovanie v československej lige. ■

Jaroslav Lieskovský

Mozaika z telesnej kultúry v Trnave a okolí .....

■ TENISOVÉ BONBÓNIKY

– Na sedemdielny zimný festival, venovaný storočnici organizovaného tenisu v Trnave, nadviazal v hale TC Empire ďalší program. Začal sa dvojdielnou pozvánkou Empire Cup 2023 pre kategórie do osemnásť rokov. Po januárovej a februárovej previerke domácich i zahraničných dievčat a chlapcov prišli na rad dospelí. Od 27. 2. do 5. 3. súperila pod strechou moderného areálu o dotáciu 60-tisíc dolárov kvalitná ženská konkurencia. Víťaznú trofej si odniesla Rumunka Jaqueline Adína Cristianová. Ďalšia nádielka vrcholného tenisu s označením W60 sa hrala na trnavskom harde od 6. do 12. marca. Tiež sa ho zúčastnili hráčky prvej stovky svetového rebríčka WTA. Vo finále dvojhry sa po 2,5-hodinovej dráme tešila Češka Lucie Havlíčková, ktorá získala skalp favorizovanej Francúzky Oceane Dodinovej. Svoje výrazné napredovanie ukázali v oboch ženských turnajoch domáce tenistky, 19-ročná Radka Zelníčková a o päť rokov mladšia Natália Kročková. Seriál pod názvom Empire Indoor Tennis Tour 2023 pamätal aj na mužov (27. marec – 2. apríl, dotácia 25-tisíc USD). Výsledky uverejníme v ďalšom čísle Noviniek z radnice.

■ **JUNIORSKÝ REKORD FILIPA JANČÍKA** – Prvý československý kozmonaut Vladimír Remek, ktorý vzlietol do vesmíru 2. marca 1978, bol už siedmy raz čestným štartérom medzinárodného cestného behu Majcichovská desiatka, úvodného kola Bežeckého pohára Slovenského atletického zväzu 2023. V 440-členom poli triumfovala dvojica Michal Staník (BK Lysá pod Makytou, 30:42 min) a Silvia Valová (AK ZVP Lučatín, 35:47). Z Trnavčanov skončil najvyššie Michal Burza (AK AŠK Slávia, 35:12), štvrtý medzi mužmi od 40 do 49 rokov. Desiatkilometrovú trať v uliciach Majci-

Kategória škôlkarov pravidelne otvára v Chtelnici pestré bežecké predpoludnie k výročiu oslobodenia tejto strediskovej obce. Foto: Petra Bašnáková

chova absolvovali pri 32. edícii aj juniorské kategórie, najrýchlejšie Filip Jančík (Atletický oddiel TJ Slávia STU Bratislava, 31:28 – slovenský rekord juniorov) a Loriána Popovičová (Creo Sport Košice, 39:30). Sedemnáštrročný Jančík zlepšil doterajší rekordný čas M. Ondroviča (AC Malacky) o tridsaťpäť sekúnd.

Reprezentant SR Adam Hagara, člen Krasokorčuliarskeho klubu Trnava, zaznamenal v marci ďalší významný úspech na medzinárodnej scéne piruet. Z majstrovstiev sveta juniorov v zámorskom Calgary si priniesol štrnaste miesto. V krátkom programe skončil Hagara ešte o priečku vyššie, čím si vyjadril účasť v 24-členom menoslove pre voľné jazdy. Pripomeňme, že mimoriadne talentovaný krasokorčuliar z nášho mesta už začiatkom tohto roku bol osemnásť v európskom šampionáte mužov vo fínskom Espoo.

■ STOTISÍCKA PO ŠTYROCH ROKOCH

– Najvýznamnejší tenisový turnaj žien v krajine pod Tatrami, s dotáciou 100-tisíc USD, sa bude hrať na trnavskej antuke po štvorročnej prestávke, zapríčinennej pandemickými opatreniami. V dňoch 7. – 14. mája

si na Empire Tennis Academy Open 2023 zmerajú sily popredné hráčky z celého sveta. Technickí realizátori pod vedením riaditeľa Miroslava Hlavnu, jeho zástupcu Tomáša Bolemana a šéftrenera tamojšej medzinárodnej akadémie Vladimíra Pláteníka zapíšu do kvalifikačného a hlavného turnaja po 32 singlistiek. Jedenásť ročník excelentného turnaja pod holým nebom mal zelenú v polovici piateho mesiaca 2019 a trnavská dvojhra sa stala korisťou Bernardy Perovej (USA). Vo štvorhre triumfoval pár Anna Blinkovová – Xenia Knollová (Švajčiarsko). Tohtoročnému vrcholu bude predchádzať slovenská extraliga v dňoch 1. – 6. mája. Ženské družstvo TC Empire Trnava obsadilo vlni striebornú priečku.

■ ZOMRELA IDA STACHOVÁ

– Po ťažkej chorobe odišla z tohto sveta vo veku 66 rokov popredná vyznávačka masovej telovýchovy. Bežecká komunita sa so zosnulou Trnavčankou Idu Stachovou rozlúčila vo štvrtok 23. februára. Priaznivci džogingu poznali rodinu Stachovcov z pelotónov najmä v trnavskom regióne. Spolu s manželom Jozefom (bývalým atlétom Slávie) a synom Viktorom absolvovala

Ida aj štafetové bežecké posolstva s celoslovenským záberom, ktoré organizoval matičný klub Šport Ludus. Hoci vážne zdravotné problémy jej v ostatných mesiacoch už nedovolili aktívnu účasť v džogingových podujatiach, do posledných chvíľ navštevovala akcie ako diváčka. Tak to bolo i 26. decembra pri Zimnom behu zdravia na trnavskej Slávii a 31. decembra pri Silvestrovskom

krose v Dolných Orešanoch.

■ **BEH OSLOBODENIA**
CHTELNICE – V sobotu 22. apríla sa zúčamecovia o pohybové aktivity vyberú do Chtelnice (okres Piešťany) na tradičné súťaženie všetkých vekových kategórií. Organizátori pod vedením riaditeľa pretekov Rastislava Piešťanského pripravujú bežecký sviatok k 78. výročiu oslobodenia pre deti, mládež a dospelých.

Hlavné preteky mužov a žien sa začnú o 10.00 h na námestí. Trať dlhá 10,3 km bude mať obrátku v malokarpatských lesoch, pri pamätníku troch chlapcov z tejto podhorskej obce, ktorých zavraždili ustupujúce nemecké vojská 5. apríla 1945, deň pred príchodom osloboditeľov. Starosta Chtelnice odovzdal vlni víťaznú trofej za absolútne prvenstvo Trnavčanovi Michalovi Puškárovi. ■

GK

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice .....

Otvorenie v šachovej partii, Alois Lanč – Paul Hutchinson, 30. MS seniorov v Assisi 2022, postavenie po ťahu 18.D:b5

Kráľovská hra má oproti iným športom veľkú výhodu v tom, že v nej môžu šachisti medzi sebou súperiť až do vysokého seniorského veku, a preto sa usporadúvajú šachové turnaje seniorov na úrovni majstrovstiev republiky jednotlivých štátov, ďalej majstrovstvá kontinentov (Európy) a nakoniec aj majstrovstvá sveta. Jubilejné 30. majstrovstvá sveta sa uskutočnili minulý rok (15. – 26. 11. 2022) v malebnom historickom mestečku v strednom Taliansku, ktoré je všeobecne známe ako rodisko sv. Františka z Assisi, a tiež ako pútnické miesto aj turistické stredisko. Podľa veku tam boli šachisti rozdelení do dvoch kategórií: nad 50 rokov (148 účastníkov) a nad 65 rokov (150 účastníkov). V mladšej kategórii boli dvaja zo Slovenska; v staršej ich bolo päť, a z nich dvaja z Trnavy. Po jednástich kolách v nej obsadil Alois Lanč 18. priečku so ziskom 7,5 bodu (+7 - 3 = 1), keď zaostal za víťazom len o 1,5 bodu. Na 108. priečke skončil František Jablonický – 5 bodov (+1 - 1 = 8), keď hral o jedno kolo menej. Súťažilo sa tzv. švajčiarskym systémom na 11 kôl s tempom hry 90 min. na 40 ťahov plus 30 min. do konca partie s bonifikáciou 30 sek. na ťah s priemerným

ratingom 1 949 bodov. Ako jediná z arbitrov tam vykonávala svoju funkciu aj medzinárodná rozhodkyňa Marta Motúzová zo Slovenska, ktorá sa dokonca prihlásila do bleskového turnaja (3 min. na partiu s bonifikáciou 2 sek.), kde z 51 účastníkov skončila po 9. kolách na 40. mieste so ziskom 3,5 b. Čitatelia našej stálej šachovej rubriky môžu posúdiť úroveň hry trnavských šachistov vo dvoch súťažných dueloch.

Alois Lanč – Paul Hutchinson
30. MS seniorov nad 65 rokov – Assisi 26. 11. 2022, 11. kolo
1.e4 d5 2.e:d5 D:d5 3.Jc3 Da5 4.d4 Jf6 5.Jf3 Sg4 6.h3 S:f3 (6. – Sh5 7.g4 Sg6 8.Je5 e6 9.Sg2 c6 10.h4 Jbd7 11.Jc4 Da6 12.Sf1 b5 Karpov vs. Larsen, Mar del Plata 1982) 7.D:f3 c6 8.Sd2 Jbd7 9.0-0 e6 10.Kb1 (10.Sc4 Db6 11.Se3 Db4 12.De2 Se7 13.a3 Dd6 14.Df3 Dc7 15.Sf4 Sd6 16.Sg5 h6 17.Sh4 0-0 18.Je4 J:e4 19.D:e4 Vfc8 20.f3 a5 =) 10. – Sb4 11.a3 S:c3 (11. – Se7 12.Dg3 0-0 13.Sd3 a6 14.Kc1 Vfd8 15.f3 Db6 =) 12.S:c3 Dd5 13.Dd3 a5 (13. – 0-0 14.f3 a5

15.g4 b5 16.Se2 Dd6 17.Dd2 Dc7 18.b3 Jd5 19.Sb2 b4 20.a4 Vfd8 =) 14.Se2 b5 15.Sf3 Dd6 16.d5! (16.Dd2 Dc7 17.Dg5 0-0 18.Vd3 Vfc8 19.Sd2 b4 20.Sf4 Dd8 21.Dg3 b:a3 22.V:a3 a4 23.Sh6 Je8 24.Sf4 Db6 25.c3 Jf8 s obojstrannými možnosťami) 16. – c:d5 17.S:f6 g:f6 18.D:b5 (Pozri diagram!) 0-0? 19.S:d5! Vab8 20.Sb7 (20.Sc4 De5 21.D:e5 J:e5 22.Vd4 J:c4 23.V:c4 Vb5 21.Vd1 Vfb8 25.b3 +/-) 20. – De5? 21.D:d7 V:b7 (21. – Vfd8 22.D:d8+ V:d8 23.V:d8+ Kg7 24.Vhd1 f5 25.Vc8 +/-) 22.D:b7 Vb8 23.f4! (23. – D:f4 24.Da7 De5 25.Dd4 +/-) 1 : 0
Anglický šachista – senior sa rozhodol brániť voči dvojroku kráľovským pešiakom škandinávskou obranou (B01) s vybu-

dovaním blokády z pešiakov c6 a e6, keď trnavský medzinárodný majster zvolil za úkryt svojho kráľa veľkú rošádu. V 16. ťahu prekvapil Alois svojho súpera nečakanou obeťou stredového pešiaka, čím Paulovi pomútil rozum, a tak sa duel rýchlo skončil ako miniatúrna partia. O ťah neskôr sa dalo brať bieleho strelca aj čiernym jazdcom: 17. - J:f6 18.D:b5+ Dd7 19.D:d7+ K:d7 20.c4 Kd6 21.c:d5 e:d5 22.Vd2 Vab8 23.Vhd1 Vb5 24.Ve2 Ve8 25.V:e8 J:e8 atď. Čierny odkladal malú rošádu na neskôr a v 18. ťahu to už bol jeho chybný ťah. Ako mal správne hrať v pozícii zobrazenej na diagrame, aby udržal remízu? Otázku kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR. V boji o nerozhodný výsledok sa mohol Angličan ešte snažiť vo vežovej koncovke, ak by miesto 20. - De5 hral: 20. - Db6 21.D:d7 V:b7 22.Dd4 a4 23.D:b6 V:b6 24.Vd2 Vf8 25.c3 Kg7 26.Vc1 f5 27.Vcc2 Va6 28.Vd4 e5 29.Vb4 Vd8 30.Ve2 f6, hoci s výhodou bieleho.

František Jablonický – Jean Luc Roos

30. MS seniorov nad 65 rokov – Assisi 20. 11. 2022, 6. kolo

1.Jf3 c5 2.c4 Jc6 3.Jc3 g6 4.g3 Sg7 5.Sg2 d6 (5. - Jf6 6.d4 c:d4 7.J:d4 0-0 8.0-0 Jg4 9.e3 d6 10.h3 Jge5 11.b3 J:d4 12.e:d4 Jc6 13.Se3 Sd7 14.Dd2 Da5 15.Vfd1 Karpov vs. Carlsen, Francúzsko 2006) 6.0- 0 e5 (6. - Jh6 7.e4 0-0 8.h3 f5 9.d3 Jf7 10.Ve1 f:e4 11.J:e4 Db6 12.Jc3 e6 13.Ja4 Dd8 14.Se3 e5 15.Jc3 Se6 s obojstrannými možnosťami) 7.b3 (7.a3 Se6 8.d3 Jge7 9.Vb1 a5 10.Sd2 0-0 11.Jb5 h6 12.Je1 Dd7 13.b4 a:b4 14.a:b4 J:b4 15.S:b4 c:b4 16.Jc2 d5 Delčev vs. Jakovenko, Rakúsko 2006; 7.d3 Jge7 8.a3 0-0 9.Vb1 a5 10.Sd2 Vb8 11.Da4 Sd7 12.Jb5 Ja7 13.S:a5 De8 4.Sc7

Va8 15.Dc2 S:b5 Mednis vs. Schussler, Palma de Mallorca 1989) 7. - Jge7 8.Sb2 0- 0 9.Je1 (9.d3 Vb8 10.a3 a6 11.Jd2 b5 12.e3 Sf5 13.Dc2 Ja5 14.Vfc1 Jac6 15.h3 Dd7 =) 9. - a6 10.Jc2 Vb8 11.Je3 (11.a4 h5 12.Je3 b6 13.Vb1 Kh7 14.f4 f5 15.Jcd5 b5 =) 11. - b5 12.Jcd5 b:c4 (12. - J:d5 13.S:d5 Dc7 14.d3 Sh3 15.Ve1 Je7 =/+) 13.J:e7+ J:e7 14.J:c4 Se6 15.d3 Dd7 16.Vc1 Jc6 17.Dd2 Vfc8 (17. - h5 18.f4 Kh7 19.Kh1 f6 20.e4 Sh6 =/+) 18.f4 f6 19.e3 (19.f:e5 f:e5 20.h4 Jd4 21.e3 =) 19. - Dc7 (19. - d5 20.Ja5 J:a5 21.D:a5 Db5 22.Dd2 Vd8 23.f:e5 f:e5 24.Vf2 a5 25.Sa3 Vdc8 =) 20.e4 (20.d4 e:d4 21.e:d4 c:d4 22.Vf1 Sf7 23.S:d4 J:d4 24.D:d4 f5 25.D:d6 D:d6 26.J:d6 V:c1 27.V:c1 Vd8 28.J:f7 K:f7 29.b4 Sb2 30.Vb1 Vd2 +/)= 20. - Vd8 21.Je3 Jd4 22.f5 Sf7 23.f:g6 h:g6 24.S:d4 e:d4 25.Jg4 De7 26.Df2 Kh8 27.J:f6 Sh6 28.Vce1 Se3 29.V:e3 d:e3 30.D:e3 Kg7 31.Jg4?! (31.Dg5! De5 32.Jh5+ Kg8 33.Vf5 Dd4+ 34.Kh1 Da1+ 35.Sf1 +/-) 31. - Vh8 32.h4?! (32.Dc1! Vb4 33.Da1+ Vd4 34.Je3 Kh7 35.Dc3 Vb4 36.Vf4 +/-) 32. - Vbf8 33.Jh2?! (33.Dc1! Se8 34.Db2+ Kh7 35.Jf6+ Kh6 36.Dc3 a5 37.g4 De5 38.g5+ Kg7 39.D:e5 d:e5 40.Vc1 +/-) 33. - De5 34.Jg4 Dd4 35.D:d4+ c:d4 36.Jh2 Vc8 37.Jf3 Vc3 38.Vd1 Vhc8 39.J:d4 Vc1 40.V:c1 V:c1+ 41.Kf2 Va1 42.g4 V:a2+ 43.Kf3 Va3 44.Sh3 S:b3 45.J:b3 V:b3 46.Ke3 Kf6 47.g5+ Kg7?! 48.Sc8 a5 49.Sd7 Vb4 1/2 : 1/2
Exprezident SŠZ svojím prvým ťahom pozýval svojho francúzskeho súpera do Rétiho hry, ale pokračovali ďalej v anglických vodách po fianketovaní svojich kráľovských strelcov. V otvorení mal biely radšej zvoliť 7.a3 alebo 7.d3 miesto dvojitého fianketa. V deviatom ťahu sa začal zaujímavý manéver bieleho jazdca: Je1 - c2 - e3

s následným 12. Jcd5. Potom pokračoval František v aktivite na kráľovskom krídle, kde útočil na malú rošádu čierneho. Po odrazení tohto útoku sa naopak dostal k iniciatíve Francúz, ktorý mohol v koncovke hrať na výhru vo variante: 47. - Ke7! 48.Sg4 a5 49.Sd1 Vb2 50.Kd4 Vh2 51.Kc4 V:h4 52.Kb5 Vh3 53.Sc2 Vg3 54.K:a5 V:g5+ 55.Kb4 Vg1 56.Kc3 g5 57.Kd2 Vg2+ 58.Kc3 g4 59.Sd1 g3 60.Sf3 Vf2. Nakoniec nečakane súhlasil s remízou, hoci po: 50.Kd2 Kf7 51.Kc3 Ke7 52.Sc6 Vb8 53.Sd5 Vh8 54.e5 d:e5 55.Se4 Kf7 56.Sd5+ Kg7 57.Kb3 V:h4 58.Se6 Kf8 59.Kc3 Ke7 60.Sd5 Vg4 mohol vyhrať. Aj takéto prekvapenia sa v šachu stávajú. Tiež trnavský šachista premárnil dve možnosti vyhrať duel v 31. a 33. ťahu, a tak súboj dvoch mozgov sa skončil možno spravodlivým zmierom.

Riešenie záveru korešpondenčnej partie Chorvátová vs. Hagarová (MSR žien 1997/1998):

26. - V:f2!? 27.J:c8 V:b2 (27. - Kh8 28.Jd6 Dh6 29.Vc2 V:c2 30.D:c2 Jb4 31.Dc7 J:a6 32.Jf7+ Kg7 33.J:h6+ J:c7 34.J:g4 Jb5 35.Jf6 Va8 36.a3 Jd4 37.Vf1 Jc6 38.Jh5+ Kh6 39.Jf4 Ve8 40.Jd3 Kg5 41.Vf7 Ve7 42.V:e7 J:e7 43.Jc5 Kf5 44.J:b7 K:e5 45.a4 d4 =) 28.Jd6 Dg5 29.Sf1 Vd2 30.Db3 Dh6 31.De3 D:e3+ 32.V:e3 V:a2 33.J:b7 Jd4 34.Vee1 Vff2 35.Vc8+ Vf8 36.V:f8+ K:f8 37.Jc5 Va5 38.Jd7+ Kg7 39.Vb1 Jf5 40.Vb6 J:g3 41.V:e6 J:f1 42.K:f1 h5 43.Jf6 Kg6 44.g3 d4 45.Vd6 Kf5 46.Vd5 V:d5 47.J:d5 K:e5 48.Jf4 Ke4 49.J:h5 Kf3 50.Ke1 Ke3 s remízou; 26. - b:a6? 27.V:c6 Sb7 28.Vd6 V:f2 29.Jd7 V8f5 30.Jf6+ V:f6 31.e:f6 V:f6 32.Vd:e6 V:e6 33.V:e6 Kf7 34.Vb6 Ke8 35.Da4+ s výhrou bielej. Veľmi bojovná a na prepočet náročná partia aj pre korešpondenčný šach. ■

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

MÚZEJNÉ NÁM. 3, tel. 033/5512913, 033/5512 911, e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info: www.zsmuzeum.sk

OTVÁRACIE HODINY:
Ut – pia 8.30 – 17.00
Víkend – 11.00 – 17.00
V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE .....

■ **ETNOGRAFIA** – MATERIÁLNA KULTÚRA TRNAVSKÉHO VIDIEKA, PRÍRODA MALÝCH KARPÁT, SAKRÁLNE PAMIATKY, KAMPANOLOGICKÁ EXPOZÍCIA, ORATÓRIUM, ŠTEFAN CYRIL PARRÁK – POCTA KRÁĽOVI ZBERATEĽOV, OSOBNOSTI ŠPORTU TTSK, KLARISKY V TRNAVE, KRÁSA ZAŠLÝCH ČIAS, ARCHEOLOGICKÁ EXPOZÍCIA, ĽUDOVÝ TEXTIL TRNAVSKÉHO REGIÓNU

VÝSTAVY .....

■ **20. apríla o 17.00 h**
TRNAVSKÝ OBJEKTÍV 2023
/AMFO 2023

Vernisáž súťažnej prehliadky neprofesionálnych výtvarníkov z okresov Trnava, Hlohovec a Piešťany organizuje Trnavské osvetové stredisko v priestoroch ZsM

výstava do 29. 5. 2023

■ **21. apríla o 16.00 h**
KRAJINA KRÁSY

Ornament očami detí
Vernisáž výstavy detskej tvorby v spolupráci s OZ Tatrín a súkromnou školou Besst v Trnave do 30. 7. 2023

■ **TRADIČNÝ ORNAMENT**

Výstava zapožičaná z Kysuckého múzea v Čadci do 30. júna 2023

■ **ZEM, MIESTO PRE ŽIVOT**
NOČNÍ LOVCI, SOVY

Dokumentárna výstava prevzatá zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši do 16. 4. 2023

■ KRÁSA ĽUDOVÉHO ODEVU

Paličkováná babková čipka
Výstava je predĺžená do 26. 3. 2023

■ **MAROKO OČAMI GEOLÓGA**
do 30. 4. 2023

■ DETSKÝ SVET

Výstava pre malých i veľkých
do 31. 12. 2024

**■ ZBIERKOVÝ
PREDMET MESIACA**

Maľba na skle – nová etnologická akvizícia

PODUJATIA .....**■ ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL**

1.apríla 2023 o 14.00 h
Kurz zdobenia kraslíc pod vedením Evy Švorcovej, na objednanie (5 €)

**■ VEĽKONOČNÁ DIELŇA
V MÚZEU**

Zdobenie polystyrénových vajčiek a farbenie papierových zajačikov pre deti vo veku 5 – 10 rokov
5. apríla – 10.00 a 14.00 h
Objednávky osobne alebo na telefónnom čísle 033/5512913, vstupné 2,50 eur

**■ TVORIVÉ DIELNE NA
OBJEDNANIE**

VESELÉ ZVIERATKA – tvorenie z farebného papiera, dielňa pre deti MŠ a 1. roč. ZŠ

SOVA – tvorenie z farebného papiera, dielňa pre 1. stupeň ZŠ
PLETENICE – stará technika spleťania farebných bavlniek, výroba náramku, ozdoby, šnúrok. Dielňa pre II. stupeň ZŠ

**DOM HUDBY M. SCHNEIDERA
TRNAVSKÉHO**

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava
LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 na objednanie
13.00 – 14.30 prítomný lektor v budove
V pondelok zatvorené
Víkend – 11.00 – 17.00 pre vo-pred objednané skupiny nad 10

návštevníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE .....

ŽIVOT A DIELO MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO
DOBRO – DVORANA SLÁVY

MÚZEUM KNÍŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

LETNÁ SEZÓNA 1. 3. – 31. 10.
OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 prítomný lektor v budove

13.00 – 15.00 na objednanie
V pondelok zatvorené
Víkend – 11.00 – 17.00 pre vo-pred objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE .....**WILLIAM SCHIFFER**

život a dielo sochára a medailéra

■ S LÁSKOU ZA PRAVDU

Unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY .....**SEDEMNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM**

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea do 31. 3. 2023

**TVORIVÉ DIELNE
NA OBJEDNANIE**

Záložky do knihy,
dielňa pre I. stupeň ZŠ

GALÉRIA JÁNA KONIARKA

■ JANA KAPELOVÁ – RADOŠŤ

do 11. júna v Synagóge – Centre súčasného umenia
Najnovší projekt Jany Kapelovej, v ktorom sa s nadhľadom, vtipom, iróniou, ale i vážnosťou za-

meriava na možnosti prežívania pocitov prázdnoty, rôznorodých nuáns radosti či snáh o kontinuálny šťastný život. Skúma spoločné menovatele tohto prežívania – hormonálne kvarteto dopamín, endorfín, sérotonín a oxytocín.

■ ROMAN BICEK – EXCITABLE BOY, THEY ALL SAID

do 11. júna v Synagóge – Centre súčasného umenia
Autor sa vo svojej tvorbe zaoberá predovšetkým maľbou, kresbou a kolážou. Výjavy z každodenného života kombinuje s obrazmi z médií, pri ktorých dochádza k vytrhnutiu z pôvodného kontextu a získavaniu nových súvislostí a naratív. Jeho umenie komentuje problémy prítomné v našom sociálno-politickom diskurze. Používa rôzne médiá, ako je kresba, maľba a koláž, na amplifikáciu jeho procesu kritického myslenia.

■ VÁCLAV KOČÍ – ALTERNATÍVNA TOPOGRAFIA

Vladimír Beskid | kurátor výstavy
do 7. mája v Koppelovej vile
Výstava predstavuje aktuálnu tvorbu popredného českého maliara Václava Kočího (1981), ktorý programovo rozvíja vizuálny jazyk geometrickej abstrakcie. Vytvára farebné iluzívne vzorce, kde fungujú obrazové a alfabeticke dáta a ich kultúrne čítanie. Vytvára rytmické polia a štruktúry, v ktorých pulzuje dynamika a pohyb, vnímanie času i modelovanie vrstveného obrazového priestoru.

■ Viktor Frešo | FAMILY REFRESH

PhDr. Katarína Bajcurová, CSc. | kurátorka výstavy
do 30. apríla v Koppelovej vile
Multimediálny umelec Viktor Frešo (1974) sa už dlhšie venuje spracovaniu a interpretácii príbehu svojej rodiny (Family Vintage v Danubiana Meulensteen Art Museum v Bratislave – Čunove, 2021; Post Vintage v Dewer Gallery K Contemporary v Denveri,

2022). Pre Galériu Jána Koniarka v Trnave pripravil autorský projekt, v ktorom novým spôsobom oživuje nielen spomienky, ale aj poznanie medzigeneračných rodinných väzieb z minulosti až po dnešok, k vlastnej rodine. Medzi jeho predkov totiž patrili viaceré známe postavy slovenskej kultúry: legendárny herec a režisér Paľo Bielik, predstaviteľ Jánošíka, herečka Anna Marcineková (starí rodičia z matkinej strany), významný hudobný skladateľ Tibor Frešo a speváčka Judita Frešová (starí rodičia z otcovej strany), jeho otec bol zas známy hudobník, producent a skladateľ Fedor Frešo. Dlhو študoval rodinnú históriu, skladal ju z nájdených čriepok, zachovaných zlomkov, filmov, fotografií, rôznych memorabiílií, nájdených objektov, zo svedectiev rodičov i z vlastných spomienok, to všetko prepojil vlastným a mimoriadne silným autorským gestom.

KNIŽNICA J. FÁNDLYHO

■ 3. apríla o 17.00 v záhradnej čitárni

DOMOV A LITERATÚRA
Stretnutie so spisovateľom a prekladateľom Michalom Hvoreckým, moderuje Anna Siedykh

■ 5. apríla o 17.00 -v záhradnej čitárni

SEDEM PERÁL ASTRONÓMIE
Prednáška spisovateľa, cestovateľa, fotografa a popularizátora astronómie Petra Horáleka

■ 12. apríla o 17.00 v záhradnej čitárni

AUTORSKÉ ČÍTANIE MEDZIRIADKOV
Hostky: Lucia Molnár Satinská a Lenka Kubriczká, moderuje Veronika Hubinská

■ 19. apríla o 10.00 v záhradnej čitárni

KVÍZ O KRITICKOM MYSLENÍ
Host: spisovateľ, lektor a šachový veľmajster Ján Markoš

■ 20. apríla o 17.00 v záhradnej čitárni

KAJÚCNIK

Stretnutie s investigatívnym novinárom Martinom Turčekom, moderuje Ivan Mego

■ 24. apríla o 17.00 v záhradnej čitárni

O KNIHE PRI KÁVE
čitateľský klub

■ 25. – 27. apríla od 9.00 do 17.00 v záhradnej čitárni

FESTIVAL ROZHLASOVEJ HRY
Počúvanie rozhlasových hier, v spolupráci s RTVS

■ 28. apríla o 16.30 v záhradnej čitárni

BAKTÉRIA, PRIATEĽ ČLOVEKA
Zaujímavá prednáška v rámci nového projektu VedoMost

SCRABBLE V KNIŽNICI

Pravidelné stretnutia seniorov pri spoločenskej hre, každú stredu o 14.00 v učebni

VÝSTAVA .....

■ 10. – 21. apríla v oddelení beletrie RUDOLF SLOBODA

Výstava kníh autora z fondu knižnice

PRE DETI A MLÁDEŽ .....

■ 3. apríla o 9.30 v herni 11.00 v pobočke Prednádražie LEBOPRETO

Stretnutie detí so spisovateľom Michalom Hvoreckým

■ 4. apríla o 10.30 v herni

MAMA KLUB

Téma: Krtkova Veľká noc – zážitkové čítanie, vhodné pre deti 3+

■ 6. a 11. apríla o 10.00 v herni VEĽKONOČNÉ PRÁZDNINY V KNIŽNICI

Zábavné kvízy, hry na precvičenie pamäti, vedomostné puzzle a pexeso

■ 12. apríla o 10.00 v herni LES UKRYTÝ V KNIHE

Stretnutie detí s lesným pedagógom Martinom Vargom, celoslovenská kampaň pri príležitosti Mesiaca lesov, v spolupráci s Národným lesníckym centrom vo Zvolene

■ 13. apríla o 10.00 v hudobnom oddelení SÚŤAŽ V SPEVE

Súťažit' budú žiaci Špeciálnej základnej školy na Lomonosovovej ulici v Trnave

■ **13. apríla o 16.00**

**v oddelení pre deti
TVORIVÉ ŠTVRTKY**

Téma: Jarné kreácie – zajačiky, vhodné pre deti 6+

Nahlasovanie záujemcov osobne, telefonicky 033/5511782 alebo detske@kniznicatrnava.sk

■ **14. apríla o 10.00 v herni**

EKO ZÁHRADA BABKY KLÁRY

Podpora ekologického myslenia detí, určené pre materské školy. Hostka: Dana Moderdovská, lektorka a aktívna zerowasterka

■ **21. apríla**

v pobočke Prednádražie

DEŇ ZEME

Výstavka kníh na tému Zem a ochrana životného prostredia

■ **21. apríla o 15.00 v herni**

TÍNEĎZERSKÉ STRETKO

Téma: Debata o knihe Strážcovia príbehov od Mechthildy Gläserovej

■ **24. apríla o 10.00**

v pobočke Prednádražie

LES UKRYTÝ V KNIHE

Stretnutie detí s lesným pedagógom Michalom Slávikom, celoslovenská kampaň pri príležitosti Mesiaca lesov, v spolupráci s Národným lesníckym centrom vo Zvolene

■ **25. apríla o 16.00 v herni**

MAMA KLUB

Téma: Ďakujem ti za čas, mama – prezentácia veršovanej knižky za účasti autorky Diany Kleštinovej

■ **26. apríla o 15.00 v multimedialnej študovni**

HRAVO S MICRO:BITOM

Tvorivá dielňa pre deti a tínedžerov zameraná na digitálne zručnosti, kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl. 14

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

■ **1. sobota / 16.00 Malý princ**

Antoine de Saint-Exupéry
Rozprávka o vesmírnom putovaní Malého princa si získa srdcia malých i veľkých.

■ **2. nedeľa / 9.00 Púpätko**

Alicja Morawska-Rubczak
Nechajte vaše bábätka rozkvitať v divadle.

10.30 Púpätko

17.00 Dokonalé dieťa + stráženie detí (nutná rezervácia v pokladnici divadla)

Mariana Luteránová a Ján Luterán
Autorská komédia Dokonalé dieťa je o našich deťoch, ale nie pre naše deti. Je to terapia pre všetkých unavených rodičov, ktorí potrebujú aspoň chvíľu oddychu. Bez kriku, plaču či prebalovania.

■ **5. streda / 19.00 Palárik**

(a to jeho teatro)

Jakub Nvota
Katolícky kňaz, dramatik a najmä človek, ktorý neprestal veriť, že Slováci raz budú vyspelým európskym národom.

■ **6. štvrtok / 19.00 Sluha**

dvoch pánov

Carlo Goldoni
Majstrovská nemesančná veselohra o prefíkanom sluhovi Truffaldinovi.

■ **12. streda / 19.00**

Zlomátka

Mario Gelardi

Hra plná talianskeho temperamentu. Matka vie, čo je pre jej syna dobré. Lepšie ako on sám.

■ **13. štvrtok / 19.00 Temperamenty (ako sa očesať vo vetre**

a nezahodiť srdce)

Andrej Kalinka
Unikátne spojenie živej hudby, tanca, divadla a výtvarného umenia prináša vzrušujúci umelecký zážitok pre všetkých, ktorí majú chuť objavovať.

■ **18. utorok / 10.00**

Traja tučniaci

Ulrich Hub

Rozprávka s pesničkami o sile priateľstva, ktoré prekoná všetky prekážky.

■ **19. streda / 19.00**

Drahý špás

Francis Veber

Čo robiť, ak ste dlhodobo nezamestnaný a v banke nemáte ani cent? Pošlite na seba daňovú kontrolu! Výdatná komédia s príchuťou francúzskeho prepychu.

■ **20. štvrtok / 9.00, 10.30**

Púpätko

■ **21. piatok / 10.00**

Veľryba Gréta

Andrea Gregušová, Lucia Miháľová
Rozprávka o podmorskej speváčke Gréte a jej kamarátoch muzikantoch nám ukáže, že každý z nás môže spraviť zo sveta krajšie miesto na život.

■ **22. sobota / 19.00 Futbal**

alebo Bílý anjel v pekle

Daniel Majling, Michal Jánoš
Dokumentárny kabaret o vášni k športu a zápase, ktorý zmenil históriu trnavského futbalu.

■ **24. pondelok / 10.00**

Malý princ

■ **26. streda / 19.00 Troilos**

a Kressida

William Shakespeare
Groteskná tragikomédia o banalite lásky, pýchy a vojny.

■ **27. štvrtok / 16.00 Púpätko**

■ 28. piatok / 19.00 Pavučina

Čo by ste robili, ak by ste jedného dňa našli u seba v knižnici mŕtvolu? Napínava detektívna komédia z pera Agathy Christie, najpredávanejšej autorky na svete.

■ **29. sobota / 19.00**

Búrlivé výšiny

Emily Brontëová
Mystický príbeh o vášni, zrade a pomste, ktorý odkrýva tajomstvá „lásky až za hrob“.

■ **30. nedeľa / 17.00 Dokonalé**

dieťa + stráženie detí (nutná rezervácia v pokladnici divadla)

Štúdio .....

■ **17. pondelok / 10.00 Kopa-**

nec + diskusia po predstavení

Gesine Schmidt, Andres Veiel
Hra podľa skutočnej udalosti. Štyria chalani a brutálna žúrka, ktorá sa stala pre jedného z nich osudnou.

■ **23. nedeľa / 14.00, 16.00**

Ako sa hus vyparádila

Zuzana Hurová
Rozprávka o husi, ktorá sa až príliš zamerala na svoj vzhľad, nás učí nachádzať krásu v každom človeku a poukazuje na to, že porovnávať sa s ostatnými sa nikdy nevypláca.

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR

20. apríla o 19.00 h v Zrkadlovej sále Divadla Jána Palárika
MILOŠ BIHÁRY, klavír / SK

Franz Liszt: Sonata h mol S.178
Lento assai
Andante sostenuto
Allegro energico
Allegro energico – Più mosso
Andante sostenuto

Modest Petrovič Musorgskij: Obrázky z výstavy
Promenade (Promenáda)
I. Gnomus (Škriatok)
Promenade (Promenáda)
II. Il vecchio castello (Starý hrad)
Promenade (Promenáda)
III. Tuilleries [Dispute d'enfants après jeux]
(Hádka detí pri hrách)
IV. Bydlo. (Dobytok)
Promenade (Promenáda)
V. Ballet des poussins dans leurs coques
(Balet nevyliahnutých kuriatok)
VI. Deux juifs l'un riche et l'autre pauvre
(Dvaja židia, jeden bohatý a druhý chudobný)
Promenade (Promenáda)
VII. Limoges.La Marché [La grande nouvelle].
(Trh. Veľká správa)
VIII. Catacombae.[Sepolерum romanum].
(Katakomy. Rímske hroby.)
Promenade.[Con mortuis in lingua mortua].
(Promenáda. S mŕtvymi v mŕtvom jazyku)
IX. La.cabane sur des pattes de poule.[Baba-Jaga]. (Chalúpka na straších nožičkách. Baba-Jaga)
X. La grande porte. [Dans la capitale de Kiev].
(Veľká brána Kyjevská)

DISK

■ 29. apríla o 20.00 h v Divadelnom štúdiu DISK
Blaho Uhlár a kolektív DISK:
TERTIUM NON DATUR

Autorská divadelná inscenácia z roku 2019, vhodná pre divákov 15+.

Hrajú: Monika Babicová, Daniel Duban, Missi Chudá, Zuzana Jankovská, Veronika Ostatníková a Jano Rampák.

Réžia: Blaho Uhlár.

„Nič tretie neexistuje“ sa v Aristotelovskej logike uvádza ako dôkaz nemožnosti existencie viacerých protichodných informácií oslobujúcich si nárok na absolútnu pravdu. Vzdialená komunikácia, slovo ustupuje do úzadia, často je nezrozumiteľné. Vnútorne napätia, groteskné až estrádne výstupy, herecká bravúra, logicky začínajúce akcie vrcholia v kreáciách oprostých od logiky, kauzálnu konzekvenciu nahrádza snová následnosť. Vynárajú sa fantómy a nevieme, či v skutočnosti, alebo v hlavách aktérov.

Vstupné 7 eur, seniori, študenti a ZŤP 5 eur
Predaj vstupeniiek v TIC mestská veža Trnava, tel. 033/323 6440
GoOUT <https://goout.net/sk/tertium-non-datur/szhtwgv/>
Rezervácie na tel. 0905 930 923.
Projekt finančne podporili hlavný partner projektu Fond na podporu umenia, Mesto Trnava, PwC Nadačný fond v Nadácii Pontis a Trnavský samosprávny kraj.

MALÝ BERLÍN

■ 5. apríla o 18.00 h / workshop

VYROB SI TAŠKU Z PLATNÍ
Dajte starej gramofónovej platni a látkam nový život. Pripravili sme pre vás workshop, na ktorom platňu nevložíte do gramofónu, ale do kabelky.

Vstupné 5 €

■ 11. apríla o 19.00 h / prednáška

STRUČNÁ HISTÓRIA HUDOBNÝCH ŽÁNROV – SK HIP-HOP
/w. Dj Spinhandz

■ 13. apríla o 19.00 h

ŽLTÝ KANÁRIK

Túlavé divadlo príde s kabaretom, ktorý ste si už zamílovali, aby sami seba, ale aj divákom, spravili očistu humorom.

■ 14. apríla o 20.00 h / koncert ENIESA + NINA KOHOUT

Žije na Britských ostrovoch už má za sebou množstvo vystúpení po Európe (predskokan Loly Marsh, Eurosonic, nemecká a holandská televízia,...). Hovorí sa o nej ako o veľkom talente slovenskej scény. V jej hudbe počuť rôzne odtiene folklóru, sláčiky a i sviežosť inovatívneho trip-hopu.

■ 15. apríla o 14.00 h / workshop

POLAROID EMULSION MANIPULATION

Pozývame vás na foto workshop, ktorý pre vás pripravila Ema Lančaričová. Venovať sa budeme instantnej fotografii a experimentovaniu s ňou. Výsledkom bude niečo medzi fotografiou a ilustráciou. Hranice medzi tým určite len vy a vaša kreativita.

■ 16. apríla o 16.00 h / divadlo Divadlo SpozaVoza: DETI SPLNU

Začiatkom apríla si pripomíname svetový deň autizmu. Predstavenie Deti splnu hovorí nielen o autizme, ale aj o zaradení sa do kolektívu a šikane, s ktorou sa tí, ktorí vyčnievajú, musia popasovať. Aký je život autistu Jonáša? A čo jeho jedinečnosť každý deň prináša Jonášovej rodine a jeho kamarátom?

■ 19. apríla o 19.00 h / beseda Veronika Šikulová: LÍŠTIČKY MAJÚ RADY TEPLU

Aprílový literárny večer strávime spolu s Veronikou Šikulovou! Do Trnavy pricestuje odprezentovať svoju najnovšiu knihu Líštičky majú rady teplo, ktorá sa dostala do finálovej desiatky ocenenia Anasoft litera.

■ 24. apríla o 18.30 h / workshop

LETTERING NA PLAGÁTE

Máš rád dizajn, písmo a skúšanie nových vecí? Tak tento workshop

je naozaj pre teba. Netreba sa báť, ak tvoje čiary nie sú rovné ako podľa pravítka, alebo ak je tvoj rukopis nečitateľný. Lektorka Kamila ťa prevedie celým procesom a odhalí aj nejaké malé tajomstvá.

■ 29. apríla o 20.00 h

na Nádvorí

UNKLE — 5. narodeniny

Nádvorí

Na Nádvorí pod holým nebom privítame elektronickú trip-hopovú legendu UNKLE. Prídte si užít atmosféru open air festivalov a odštartovať náš hudobný rok pod platanmi na koncert Jameša Lavella a Matthewa Puffetta. Britské zoskupenie pôsobí na scéne od roku 1992 a počas troch desaťročí hostilo závideniahodné počty špičkových umelcov a hudobných producentov.

KINO HVIEZDA

- 1. 4. / 14.00 Kocúr v čižmách: Posledné želanie
16.00 Kocúr v čižmách: Posledné želanie
17.50 Dungeons & Dragons: Česť zlodějov SD
20.10 John Wick 4
- 2. 4. / 14.00 Kocúr v čižmách: Posledné želanie
16.00 Kocúr v čižmách: Posledné želanie
18.00 BUĎ CHLAP!
19.45 John Wick 4
- 3. 4. / 16.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodějov SD
18.20 Alibi na mieru 2
20.00 Navždy mladí
- 4. 4. / 16.00 BUĎ CHLAP!
18.00 Banditi pre Baladu (FK Naoko)
20.00 Pamfír (FK Naoko)
- 5. 4. / 16.00 Alibi na mieru 2
18.00 BUĎ CHLAP!
20.00 Dungeons & Dragons: Česť zlodějov ST
- 6. 4. / 16.00 Air
18.00 Pápežov exorcista
20.00 Traja mušketeri: D'Artagnan ČD

- 7. 4. / 16.00 Super Mario Bros. vo filme
18.00 BUĎ CHLAP!
20.00 Pápežov exorcista
- 8. 4. / 14.00 Super Mario Bros. vo filme
16.00 Super Mario Bros. vo filme
18.00 Air
20.00 John Wick 4
- 9. 4. / 14.00 Super Mario Bros. vo filme
16.00 Super Mario Bros. vo filme
17.50 Traja mušketeri: D'Artagnan ČD
20.00 Air
- 10. 4. / 16.00 Traja mušketeri: D'Artagnan ČD
18.10 Pápežov exorcista
20.00 Air
- 11. 4. / 16.00 BUĎ CHLAP!
18.00 Zošalieť (FK Naoko)
20.00 Všetko, všade, naraz (FK Naoko)
- 12. 4. 16.00 BUĎ CHLAP!
18.00 Air
20.00 Pápežov exorcista
- 13. 4. / 16.00 Stávka na zlato
20.00 Lužina a Žifčák: Láska a nenávisť (stand-up show)
- 14. 4. / 16.00 Ako som sa naučila lietať
17.30 Krásna katastrofa
19.20 Renfield
21.00 Pápežov exorcista
- 15. 4. / 10.00 Hanička a Murko (Nové pesničkové predstavenie)
17.00 Štefan Repka Goral's band (koncert)
- 16. 4. / 14.00 Super Mario Bros. vo filme
16.00 Super Mario Bros. vo filme
18.00 Ako som sa naučila lietať
20.00 Východný front
- 17. 4. / 16.00 Ako som sa naučila lietať
17.30 Východný front
20.00 Silné reči (stand-up)
- 18. 4. / 16.00 Krásna katastrofa
18.00 Turnus + Musíme prežiť: Fukušima! (FK Naoko)
20.00 Mimi (FK Naoko)

- 19. 4. / 16.00 Renfield
18.00 Krásna katastrofa
20.00 Stávka na zlato
- 20. 4. / 19.00 Štyria chlapi a Adela (Zábavná talkshow)
- 21. 4. / 20.00 Evil Dead: Vzostup zla
- 22. 4. / 14.00 Myška a medved' na cestách
15.30 Super Mario Bros. vo filme
17.10 Mafia mamma
19.00 Renfield
20.45 Evil Dead: Vzostup zla
- 23. 4. / 14.00 Myška a medved' na cestách
15.30 Super Mario Bros. vo filme
17.10 Sol' Zeme
19.00 Mafia mamma
20.45 Renfield
- 24. 4. / 16.00 Sol' Zeme
18.00 Mafia mamma
20.00 Stávka na zlato
- 25. 4. / 16.00 Mafia mamma
18.00 Brat a sestra (FK Naoko)
20.00 Moc (FK Naoko)
- 26. 4. / 16.00 Sol' Zeme
18.00 Evil Dead: Vzostup zla
20.00 Mafia mamma
- 27. 4. / 18.00 PJÉR LA ŠE'Z /beseda/
- 28. 4. / 16.00 KaprKód
18.00 Čo by bolo, keby...
20.00 SISU
- 29. 4. / 14.00 Mia a ja vo filme
15.30 Mia a ja vo filme
17.00 KaprKód
18.35 SISU
- 20:10 Čo by bolo, keby...
- 30. 4. / 14.00 Mia a ja vo filme
15.30 Mia a ja vo filme
17.00 Čo by bolo, keby...
19.00 SISU
- 1. 5. / 16.00 KaprKód
18.00 Čo by bolo, keby...
20.00 SISU
- 2. 5. / 16.00 SISU
18.00 (FK Naoko)
20.00 (FK Naoko)
- 3. 5. / 17.00 Nízkoctučný život (nejem, nežijem, nemilujem)
19.00 Nízkoctučný život (nejem, nežijem, nemilujem) ■

57th

TRNAVSKÁ HUDOBNÁ JAR MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL KLASICKEJ HUDBY

26. 3. 2023, 19.00 h
ZRKADLOVÁ SÁLA
DIVADLA
JÁNA PALÁRIKA

KLENOTY VELIKÁNOV ROMANTIZMU

NORBERT AMON – klarinet (AT)
VARGA QUARTETT WIEN (SK, AT)
Pavol Varga – husle
Katarína Veselská – husle
Peter Zwiebel – viola
Stefanie Huber – violončelo
P. I. Čajkovský, J. Brahms

VSTUPNÉ Dospelí – 10€, študenti, dôchodci – 5€, zŕp – 1€.
Lístky v predaji na mieste.

20. 4. 2023, 19.00 h
ZRKADLOVÁ SÁLA
DIVADLA
JÁNA PALÁRIKA

RANDE S VIRTUÓZOM

MILOŠ BIHÁRY – klavír (SK)
F. Liszt, M. P. Musorgskij

VSTUPNÉ Dospelí – 6€, študenti, dôchodci – 3€, zŕp – 1€.
Lístky v predaji na mieste.

28. 5. 2023, 19.00 h
ZRKADLOVÁ SÁLA
DIVADLA
JÁNA PALÁRIKA

PORTRÉTY ZAMILOVANÝCH ŽIEN

LARISSA ALICE WISSEL – soprán (IT)
GAIA FEDERICA CAPORICCIO – klavír (IT)
F. Schubert, G. Puccini, V. Bellini, G. Bizet,
R. Schumann, S. Šurin, P. Tosti

VSTUPNÉ Dospelí – 10€, študenti, dôchodci – 5€, zŕp – 1€.
Lístky v predaji na mieste.

11. 6. 2023, 20.00 h
BAZILIKA
SV. MIKULÁŠA

DUCHOVNÁ HUDBA BRATOV HAYDNOVCOV A WOLFGANGA AMADEA

NORBERT BRANDAUER – dirigent (AT)
JANA PASTORKOVÁ – soprán (SK)
STANISLAV ŠURIN – organ (SK)
TRNAVSKÝ KOMORNÝ ORCHESTER
ALŽBETA ŠEVEČKOVÁ – koncertná majsterka
MIEŠANÝ SPEVÁCKY ZBOR TIRNAVIA
MICHAL STAHL – zbormajster
J. Haydn, M. Haydn, W. A. Mozart

VSTUPNÉ Dospelí – 10€, študenti, dôchodci – 5€, zŕp – 1€.
Lístky v predaji na mieste.

PROGRAM